

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE (KAMU EKONOMİSİ) ANA BİLİM DALI**

**SERVET DAĞILIMI EŞİTSİZLİĞİ VE TÜRKİYE İÇİN ALTERNATİF BİR
POLİTİKA ARACI OLARAK SERVET VERGİSİ**

Yüksek Lisans Tezi

Meliha CEYLAN

Ankara, 2025

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE (KAMU EKONOMİSİ) ANA BİLİM DALI**

**SERVET DAĞILIMI EŞİTSİZLİĞİ VE TÜRKİYE İÇİN ALTERNATİF BİR
POLİTİKA ARACI OLARAK SERVET VERGİSİ**

Yüksek Lisans Tezi

Meliha CEYLAN

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Nilgün ERDEM**

Ankara, 2025

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE (KAMU EKONOMİSİ) ANA BİLİM DALI**

**SERVET DAĞILIMI EŞİTSİZLİĞİ VE TÜRKİYE İÇİN ALTERNATİF BİR
POLİTİKA ARACI OLARAK SERVET VERGİSİ**

Yüksek Lisans Tezi

Danışman

Doç. Dr. Nilgün ERDEM

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ

ADI VE SOYADI

1- Doç. Dr. Nilgün ERDEM

2- Doç. Dr. Zeynep AĞDEMİR

3- Dr. Öğr. Üyesi Özlem GENÇ ŞAHİN

Tez Savunma Tarihi

10.10.2025

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Doç. Dr. Nilgün ERDEM danışmanlığında hazırladığım “**Servet Dağılımı Eşitsizliği Ve Türkiye İçin Alternatif Bir Politika Aracı Olarak Servet Vergisi (Ankara, 2025)**” adlı yüksek lisans tezimdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

Tarih: 07.11.2025

Meliha CEYLAN

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
GRAFİK LİSTESİ	iv
TABLO LİSTESİ	vi
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	5
SERVETİN DAĞILIMI	5
1.1. SERVET KAVRAMI.....	5
1.1.1. Servete İlişkin Kavramsal ve Kuramsal Çerçeve	5
1.1.2. Servetin Varlık Türlerine Göre Dağılımı	9
1.2. SERVET DAĞILIMI.....	19
1.2.1. Servet Dağılımına İlişkin Çeşitli Kurum Raporları ve Akademik Çalışmalardan Örnekler.....	19
1.2.2. Gelir Dağılımı Ölçümlerine İlişkin Yöntemsel Tartışmalar	29
1.2.3. Türkiye’de Bölüşüm İlişkileri Bağlamında Gelir Dağılımı	31
1.2.4. Gelir ve Servet Dağılımı Arasındaki İlişki	38
1.2.5. Türkiye’de Servet Dağılımı	43
İKİNCİ BÖLÜM	47
SERVET VERGİSİ.....	47
2.1. Servetin Vergilendirilmesinde Farklı Yaklaşımlar	47
2.1.1. Mali Yaklaşım.....	47
2.1.2. Sosyoekonomik Yaklaşım	48
2.2. Uygulamada Servet Vergileri.....	49
2.2.1. Servetten Alınan Vergiler	49
2.2.2. Servetin Transferi Üzerinden Alınan Vergiler	50
2.2.3. Servet Artışı Vergileri.....	50
2.3. Türkiye’de Servet Vergisi Uygulamaları	51
2.3.1. Motorlu Taşıtlar Vergisi.....	51
2.3.2. Emlak Vergisi	53

2.3.3.	Veraset ve İntikal Vergisi	54
2.3.4.	Değerli Konut Vergisi	56
2.3.5.	Varlık Vergisi.....	59
2.4.	Türkiye’de Servet Vergisinin Görünümü	61
2.5.	Dünyada Servet Vergisi Uygulamalarından Örnekler	69
2.5.1.	İspanya Örneği	71
2.5.2.	İsviçre Örneği	72
2.5.3.	Norveç Örneği.....	73
2.5.4.	Arjantin Örneği	74
2.5.5.	Fransa Örneği.....	76
2.5.6.	Servet Vergisinin Payı.....	78
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM		82
TÜRKİYE’DE ARTAN SERVET DAĞILIMI EŞİTSİZLİĞİNE YÖNELİK POLİTİKA		
ÖNERİLERİ.....		82
3.1.	Gelir Dağılımı Adaletini Sağlamaya Yönelik Politikalar.....	82
3.1.1.	Asgari Ücret Uygulamaları	83
3.1.2.	Maliye Politikasının Gelir Dağılımına Etkisi	86
3.1.	Net Servet Vergisi Uygulamalarına İlişkin Tartışmalar.....	89
3.2.	Türkiye İçin Net Servet Vergisi	92
SONUÇ.....		95
KAYNAKÇA		97
EK: “ 2.3.Türkiye’de Servet Vergisinin Görünümü” Başlıklı Bölümde Yer Verilen		
Grafiklerde Kullanılan Veriler		110
ÖZET.....		119
ABSTRACT		120

KISALTMALAR

ABD: AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ

AKP: ADALET VE KALKINMA PARTİSİ

AMECO: AMERİCAN EQUIPMENT COMPANY

DİSK-AR: TÜRKİYE DEVRİMCİ İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU-
ARAŞTIRMA MERKEZİ

GSYİH: GAYRİSAFİ YURT İÇİ HASILA

GWD: GLOBAL WEALTH DATABOOK

HFCS: HOUSEHOLD FINANCE AND CONSUMPTION SURVEY

ILO: INTERNATIONAL LABOUR ORGANİZATİON (ULUSLARARASI ÇALIŞMA
ÖRGÜTÜ)

IMF: INTERNATIONAL MONETARY FUND (ULUSLARARASI PARA FONU)

OECD: EKONOMİK KALKINMA VE İŞBİRLİĞİ ÖRGÜTÜ

SAGP: SATIN ALMA GÜCÜ PARİTESİ

TBMM: TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

TMSF: TASARRUF MEVDUATI SİGORTA FONU

UBS: UNION BANK OF SWITZERLAND

WID: DÜNYA EŞİTSİZLİK VERİTABANI

GRAFİK LİSTESİ

Grafik-1: Hanehalkı Varlıklarının Dağılımı, 29 Oecd Ülkesi	11
Grafik-2: Servet Dilimlerine Göre Hanehalkı Varlıklarının Bileşimi, Ağırlıklandırılmamış Ortalama, 29 Oecd Ülkesi	12
Grafik-3: Servetin En Üst Dilimlerine Göre Hanehalkı Varlıklarının Bileşimi, Ağırlıklandırılmamış Ortalama, 29 Oecd Ülkesi	13
Grafik-4: Konut Sahipliği Dağılımı	17
Grafik-5: Konut Satış Sayısı	17
Grafik-6: Türkiye Çalışan Başına Gsyih Payı, Emek Ve Toplam Faktör Verimlilikleri (1970 = 1)	36
Grafik-7: 2021 Yılı Verileri İle Gelir Ve Servetin Dağılımı	39
Grafik-8: Türkiye'de 1995-2021 Yılları Arasında En Üst %10 Ve En Alt %50 Servet Payları	45
Grafik-9: Vergi Gelirlerinin Genel Bütçe Gelirleri İçerisindeki Payı HATA! YER İŞARETİ TANIMLANMAMIŞ.	
Grafik-10: Servet Vergisi Gelirlerinin Genel Bütçe Vergi Gelirleri İçerisindeki Payı (%)	63
Grafik-11: Emlak Vergisinin Genel Yönetim Bütçe Gelirleri İçindeki Payı (%)	64
Grafik-12: Motorlu Taşıtlar Vergisinin Genel Bütçe Vergi Gelirleri İçerisindeki Payı	65
Grafik-13: Veraset Ve İntikal Vergisinin Toplam Genel Bütçe Vergi Gelirleri İçerisindeki Payı	66
Grafik-14: Servet Vergilerinin Dağılımı	67
Grafik-15: 2024 Yılı Servet Vergisi Gelirlerinin Dağılımı	68
Grafik-16: 1990 İle 2017 Yılları Arasında Bireysel Net Servet Vergisi Uygulayan Oecd Ülkeleri	79
Grafik-17: Net Servet Vergisinin Toplam Vergi Gelirleri İçerisindeki Payı	80

Grafik-18: Net Servet Vergisinin Gsyih'den Aldığı Pay	80
Grafik-29: Türkiye’de Net Asgari Ücret, Açlık Ve Yoksulluk Sınırı Verileri (Tl)	84
Grafik-20: Temmuz Ayı Asgari Ücret Verileri (Euro)	85

TABLO LİSTESİ

Tablo-1: Reel Ve Finansal Varlıkların Kompozisyonu	15
Tablo-2: Ana Servet Toplamları Ve Çeşitli Alt Bileşenlerde Yer Alan Tipik Kalemlere İlişkin Örnekler	24
Tablo-3: Başlıca Bölüşüm Göstergeleri	35
Tablo -4: 2016-2024 Dönemi Bölüşüm Göstergeleri	37
Tablo-5: En Üst %1, En Üst %10 Ve En Alt %50'nin 1995 Ve 2021 Yıllarında Gelir Ve Servetten Aldıkları Paylar (%)	40
Tablo-6: 2010-2024 Yılları Arasında Türkiye İçin Gini Katsayısı (Credit Suisse Ubs)	43
Tablo-7: Veraset Ve İntikal Vergisinin Tarife Yapısı	56
Tablo-8: Değerli Konut Vergisinin Tarife Yapısı	57
Tablo-9: Değerli Konut Vergisinden Elde Edilen Vergi Geliri (Bin TL)	68

GİRİŞ

Servet dağılımındaki adaletsizliğin tarihin belirli dönemlerinde artış veya azalış göstermesi uygulanan iktisat ve maliye politikalarının önemli bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Vergi politikaları ve bölüşüm ilişkileri belirli dönemlerde hâkim olan iktisadi kuramlardan doğrudan etkilenmektedir. Bölüşüm ilişkilerindeki adaletsizlik devletin düzenleyici bir rol oynayarak bu alanlara müdahalesini gündeme getirmektedir. Temsilcileri arasında Adam Smith, David Ricardo ve J.S. Mill gibi isimleri sayabileceğimiz klasik iktisadi görüşe göre devlet adalet, güvenlik ve altyapı gibi asli görevlerini yerine getirmeli ekonomik hayata gereksiz müdahalelerde bulunmamalıdır. Devlet müdahalesi olmadan piyasa görünmez el aracılığıyla dengeye gelecektir. 1870 yılında marjinalist devrim ile hakim duruma gelen neoklasik iktisat ise devlet müdahalesine karşı çıkararak bölüşüm ilişkilerini marjinal verimlilik bağlamında teknik bir konu olarak değerlendirmiştir. II. Dünya Savaşı sonrası uygulanan Keynesyen politikalar ile ise devlet müdahalesinin arttığını ve bölüşüm ilişkilerinin görece düzeldiğini görmekteyiz. Günümüzde artan servet eşitsizliğini, 1970’li yıllardan itibaren uygulanmaya başlanan neoliberal politikaların ve küreselleşme sürecinin bir sonucu olarak ele almak mümkündür. 1970’li yılların sonlarına doğru, benzer hedefler doğrultusunda hareket eden IMF ve Dünya Bankası’nın yönlendirmeleriyle az gelişmiş ülkelerde hızla yaygınlaşan neoliberal ekonomi politikaları; mal ve faktör piyasalarına yönelik fiyat kontrollerinin kaldırılması, dış ticaretin ve finansal piyasaların serbestleştirilmesi, kamu iktisadi teşebbüslerinin özelleştirilmesi, doğrudan yabancı yatırımlar ile dış finansal akımların serbestleştirilmesi, eğitim ve sağlık gibi sosyal hizmet alanlarında özel sektörün rolünün artması ve işgücü piyasalarında esnek istihdam modellerinin benimsenmesi şeklinde özetlenebilir (Şenses, 2004: 3). Neoliberalizme geçiş ile vergi politikalarındaki dönüşüm, kamu harcamalarındaki azalma, artan

finansallaşma ve tekelleşme süreçleri servetteki yoğunlaşmanın önemli nedenleri arasında yer almaktadır.

Servetin ve servet yoğunlaşmasının arttığını gösteren küresel ölçekte çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. UBS Küresel Servet Raporu'na göre; küresel toplam servet 2008, 2015 ve 2022 yıllarında düşüş göstermekle birlikte 2022 yılından bu yana istikrarlı bir şekilde artış göstermektedir (2024: 5,8). Ayrıca, dünyadaki en düşük servet dilimindeki insanların oranı 2008 yılından bu yana azalırken, diğer tüm servet dilimlerindeki insanların oranı ise artmıştır (UBS, 2024: 5). Servet artışının dağılımı hakkında medyan servet ve ortalama servet farkı yol gösterici olabilmektedir; örneğin Singapur gibi ortalama servet artışının medyan büyümeyi güçlü bir şekilde aştığı piyasalarda, servetteki artışın çoğunun üst gelir dilimlerine fayda sağladığı anlaşılmaktadır (UBS, 2024: 18). Dünya servet piramidinin en tepesinde, toplamda 2,000 milyar ABD dolarına yakın servete sahip olan sadece 14 kişi bulunurken; ikinci en yüksek kesimde ise 50 ile 100 milyar ABD doları arasında servete sahip olan 12 kişi yer almaktadır (UBS, 2024: 23). UBS (2024) Raporu'nda 75 yaşın üzerindeki insanların dünyadaki toplam servetin yaklaşık beşte birine sahip olduğu ve ortalama yaşam süresi dikkate alındığında bu varlıkların büyük bir kısmının önümüzdeki on yıl içinde devredilmesinin beklendiği belirtilmektedir (UBS, 2024: 28). Bu çerçevede ABD doları milyonerlerinin sayısının önümüzdeki beş yıl içinde %50 kadar artacağı öngörülmektedir (UBS, 2024: 28).

Dünya Eşitsizlik Raporu'nda; hâlihazırda küresel nüfusun en zengin %10'luk kesiminin küresel gelirin %52'sini; nüfusun en yoksul %50'sinin ise gelirin %8,5'ini kazandığı belirtilmektedir (Chancel vd., 2022). Küresel gelir dağılımının en üst %10'luk diliminde yer alan bir birey ortalama olarak yılda 122.100 ABD doları kazanırken, küresel gelir dağılımının en yoksul yarısında yer alan bir birey yılda 3.920 ABD doları kazanmaktadır (Chancel vd., 2022). Küresel nüfusun en yoksul yarısı, toplam servetin

sadece %2'sini alarak neredeyse hiç servete sahip değildir. Buna karşılık, küresel nüfusun en zengin %10'luk kesimi tüm servetin %76'sını elinde tutmaktadır (Chancel vd., 2022). Bu oranlar küresel servet eşitsizliğinin gelir dağılımı eşitsizliğinden daha belirgin bir hal aldığı göstermektedir.

Servet, farklı boyutları ile ele alınabilir, örneğin Fethi Heper serveti; ekonomik bir birimin belirli bir dönemde yapmış olduğu tasarruflar ile başkaları tarafından biriktirilen nesnel ve hakların bu birime aktarılması sonucu oluşan varlıklar olarak tanımlayarak nesnel servet, parasal servet ve haklar ile emek serveti olmak üzere üç başlık altında ele almıştır (Heper, 1980: 2). Heper'e göre nesnel servet, bireylerin ve kurumların ellerinde bulundurdukları taşınmaz ve taşınabilir fiziki varlıkları kapsamakta olup parasal servet ve haklar fiziki varlıklar üzerinde ileri sürülebilecek haklardan ve nakit varlıklardan oluşmaktadır (1980: 7). *“Emek serveti eğitim, öğrenim ve yetenek sağlamak amacıyla yapılan yatırımlar sonucu elde edilir”* (Heper, 1980: 9-10).

Ayrıca, *“servet bir gerçek veya tüzel kişinin belirli bir zamanda sahip olduğu her türlü menkul ve gayrimenkul varlıkları ile para ve alacaklar gibi iktisadi değerlerin toplamı”* olarak da tanımlanabilir (Öztürk, 2012: 31-32). Serveti finansal servet ve finansal olmayan servet olmak üzere iki başlık altında değerlendirmek mümkündür. Finansal servet, kolayca nakde dönüştürülebilen; hisse senetleri, tahviller, yatırım fonları, mevduat hesapları ve finansal piyasalarda işlem gören diğer menkul kıymetlerden oluşmaktadır; finansal olmayan servet ise, arazi, gayrimenkul ve diğer taşınmaz varlıkları içermekte olup finansal servete kıyasla likiditesi düşük ve daha uzun vadeli yatırımlardan oluşmaktadır (UBS, 2024: 13).

Emmanuel Saez ve Gabriel Zucman “1913'ten Bu Yana ABD'de Servet Eşitsizliği Kapitalize Gelir Vergisi Verilerinden Elde Edilen Kanıtlar” başlıklı çalışmalarında serveti; hanehalklarının sahip olduğu tüm varlıkların tüm borçlarından arındırılmış cari piyasa değeri olarak tanımlamışlardır (Saez ve Zucman, 2014: 5) . Servet tanımlarına,

ister bireysel emeklilik hesaplarında ister emeklilik fonları ve hayat sigortası şirketleri aracılığıyla tutulsun, sosyal güvenlik emeklilikleri haricindeki tüm emeklilik servetlerini dahil etmişlerdir. Ayrıca, beşeri ve beşeri olmayan sermayenin dağılımları farklı ekonomik güçler tarafından şekillendirildiği için (tasarruf, miras ve getiri oranları beşeri olmayan sermaye için önemlidir; teknoloji ve eğitim, diğerleri arasında, beşeri sermaye için önemlidir) servet tanımlarına beşeri sermayeyi dâhil etmemişlerdir.

Bu kapsamda artan gelir dağılımı ve servet eşitsizliği sorununu çözmeye bireysel gelir vergisi ve hâlihazırda uygulanan servet vergilerinin yetersiz kaldığı düşünülmektedir. Bu doğrultuda tez kapsamında, servet dağılımının özellikle üst gelir diliminde yer alan sermaye sınıflarına uygulanacak yeni bir servet vergisi tasarımı ve etkin bir şekilde uygulanmasının nasıl sağlanabileceği değerlendirilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

SERVETİN DAĞILIMI

1.1. SERVET KAVRAMI

1.1.1. Servete İlişkin Kavramsal ve Kuramsal Çerçeve

Servet vergisine ilişkin bir tartışma yürütebilmek için öncelikle servet kavramına açıklık getirmek gerekmektedir. Tuttle (1903), serveti bilimsel anlayışın yontulması gereken mermer bloğu olarak ifade etmiş ve servet gibi önemli bir terimin kullanımında oybirliği sağlanmasının zorunlu olduğunu; ancak bu popüler kavramın ana hatlarının belirsiz kaldığını ifade etmektedir. Tuttle, gündelik dilde zenginlik ve paranın eşanlamı terimler olarak kullanıldığını, zenginliğin; para ve paraya dönüştürülebilen diğer her şey olarak algılandığını belirtmektedir (1903: 617-618).

Servet kavramına ilişkin net bir çerçeve olmamakla birlikte klasik politik iktisatçılar serveti çeşitli biçimlerde ele almışlardır. Adam Smith kişilerin yaşam için gerekli maddelerden, yaşamı kolaylaştırıcı ve eğlendirici eşyalardan yararlanabildikleri ölçüde zengin ya da yoksul olduklarını, servetin sahibine her tür emek üzerinde veya pazarda bulunan emek ürünleri üzerinde satın alma gücü sağladığını ve her metanın mübadele değerini belirleyen emek olduğunu, servetin değerinin ise bu servetle satın alınabilecek emek miktarına eşit olduğunu belirtmektedir (Smith, 2017: 41-43). Smith, zenginliğin kaynağı olarak altın veya gümüş gibi değerli madenlerden ziyade emeğin üretimini ve emeğin gücünü artıran işbölümünü görmüştür. David Ricardo'ya göre ise faydaya sahip olan metaların değişim değerini onları elde etmek için gereken emek miktarı ve bu metaların kıtlık derecesi belirlemektedir (1821: 2). Heykeller ve resimler, az bulunan kitaplar ve sikkeler gibi metaların değeri ise yalnızca kıtlıkları ile bunlara sahip olmak

isteyenlerin değişen zenginlikleri ve eğilimleri tarafından belirlenmektedir (Ricardo, 1821: 2). Ayrıca, Ricardo rantın yükselmesini ülkenin artan zenginliğinin/servetinin ve artan nüfusa yiyecek sağlama zorluğunun bir sonucu olarak görmektedir; ancak rantların kullanılabilir toprağın üretken gücü azaldıkça artış göstermesi sebebiyle bu durum zenginliğin nedeni olarak görülmemektedir (Ricardo, 1821: 66). Bunun nedeni ise kullanılabilir toprağın en verimli olduğu, ithalatın en az kısıtlandığı ve tarımsal iyileştirmeler yoluyla, emeğin oransal miktarında herhangi bir artış olmaksızın üretimin çoğaltılabildiği ve dolayısıyla rantın ilerlemesinin yavaş olduğu ülkelerin servetlerinin hızla artmış olmasıdır (Ricardo, 1821: 67). Malthus'un görüşüne göre, nüfus artışı gıda ve diğer kaynakların üretim hızını aşacak biçimde gerçekleşirse, toplumdaki servet paylaşımı giderek daha zor bir hale gelir. Malthus, Smith'in aksine nüfus artışını olumsuz bir etken olarak ele almıştır ve nüfus artışını serveti artırıcı bir unsur olarak görmemiştir (Kılıç ve Yıldırım, 2018: 36). Karl Marx işçi sınıfını servetin yaratıcıları olarak görmektedir ve köleliğe izin verilmeyen özgür bir ulusta en güvenilir servet kaynağının yoksul emekçilerin çokluğu olduğunu belirtmektedir (Marx, 2003: 530-531). Kapitalistler kendi emekleri ve sınırlı tüketimleri ile değil başkalarının emek gücünü baskı altına aldıkları ölçüde zenginleşmektedirler (Marx, 2003: 512). Emeğin işbölümü metaların üretimi için zorunlu bir unsur olup her metanın kullanım değerinde yer alan yararlı emek insanoğlunun varlığı için zorunlu bir koşuldur (Marx, 2003: 51-52). Marx kapitalist üretimin ana amacı olarak artı-değer üretimini görmüştür ve insanın ya da ulusun servetinin büyüklüğünün artı ürünün nispi büyüklüğü ile ölçülmesi gerektiğini vurgulamıştır (Marx, 2003: 207).

Servet kavramı ve servet vergisi matrahına hangi varlıkların dâhil edilebileceği hususunda, servet vergisi ve servet dağılımına ilişkin yakın tarihli çalışmalarda da kesin bir fikir birliği bulunmamaktadır. Thomas Piketty, sermaye

kavramını servetle özdeşleştirerek, onu piyasa koşullarında el değiştirebilen tüm maddi varlıkların toplamı biçiminde ele almıştır (2014: 49). Piketty sermaye tanımına; konut olarak kullanılan gayrimenkuller ile işletmeler ve kamu kuruluşları tarafından kullanılan finansal ve mesleki sermayeyi dâhil ederken işgücünü, bireysel nitelikleri, eğitimi ve becerileri yani beşeri sermayeyi bu tanımın dışında bırakmıştır (2014: 49). Ancak burada belirtmek gerekir ki; Piketty'nin sermaye ve servet kavramlarını birbiri yerine kullanması sıkça eleştirilmektedir. Piketty'nin sermaye olarak ifade ettiği şey aslında servettir ve Boratav'a göre sermaye kavramının *“tarihdışı ‘servet’ kategorisi yerine kullanılması, sermayenin getirisini de kapitalizme özgü bir kavram olmaktan çıkarıyor”* (Boratav, 2014: 608). Bahçe'ye göre ise *“sermayenin, değeri hareket ettiren ve çoğaltan toplumsal bir süreç olduğu fikri Piketty için yabancıdır”*(2014: 196). Aslında Piketty'nin temel hareket noktası olan servet eşitsizliği tüm sınıflı toplumlarda görülmekte olup sadece kapitalizme özgü bir sorun değildir ve Piketty sermayeyi servet yerine kullanarak sermayenin kapitalist üretim ilişkilerine has yönünü görmezden gelmektedir (Boratav, 2014: 604; Tengely-Evans, 2014). Bu eleştirilerden yola çıkarak Piketty'nin sermaye olarak tanımladığı şeyi biz bu çalışmada servet tanımına esas almaktayız.

Robert M. Solow, net servetin bir kişinin tüm varlıklarının piyasa fiyatlarıyla toplam değerinden borçlarının toplamı çıkartıldığında elde edilen değere eşit olduğunu, sermayenin ise fabrikalar, makineler, bilgisayarlar, ofis binaları veya (*“konut hizmetleri”* üreten) evler şeklinde üretim sürecinde temel bir girdi olan üretim faktörü olması sebebiyle servetten farklılaştığını belirtmektedir (Solow, 2014).

Advani vd. (2020) tarafından İngiltere için bir servet vergisinin ilkeleri, tasarımı ve uygulanmasına ilişkin yapılan çalışmada servetin tüm özel borçlardan arındırılmış her türlü özel mülkiyeti içerecek şekilde tanımlanmasını önermişlerdir. Mülkiyet genel olarak maddi mülklerin yanı sıra hisseler, fikri mülkiyet, ticari

şerefiye veya yasal hak talepleri gibi maddi olmayan varlıklar da dâhil olmak üzere, yasal olarak uygulanabilir her türlü hak veya menfaati kapsamakla birlikte bir bireyin sahip olabileceği beşeri sermaye veya devlet yardımlarından yararlanma hakkı gibi çeşitli diğer avantajlar dışarıda bırakılmaktadır (Advani vd., 2020: 47). İpotekler ve tüketici kredileri de dâhil olmak üzere tüm borçlar düşülmek suretiyle ana evler, emeklilik hakları, işletmeler, finansal varlıklar, ikinci evler ve diğer araziler, fikri mülkiyet hakları gibi tüm varlıklar servet vergisi matrahına dâhil edilirken kişisel eşyalar gibi düşük değerli kalemler muaf tutulabilmektedir (Advani vd., 2020: 48). Dolayısıyla bir servet vergisi tasarlanırken finansal ve finansal olmayan tüm varlıklar matraha dâhil edilebilmektedir. Kolayca nakde dönüştürülebilen varlıklar olarak tanımlanan finansal servet temel olarak hisse senetleri, tahviller, yatırım fonları, tasarruf hesapları ve finansal piyasalarda işlem gören diğer menkul kıymetleri kapsamaktadır. Finansal varlıklara kıyasla likiditesi düşük olan arazi, gayrimenkul ve diğer taşınmaz varlıklar ise finansal olmayan servet kapsamında değerlendirilmektedir (UBS, 2024: 13). Ayrıca, sanat eserleri ve antikalar estetik ve sanatsal değerlerinin yanı sıra servet biriktirme aracı olarak da değerlendirilmektedir. Günümüzde sanat piyasasında işlem gören eserlere yönelen sermayedeki artış yüksek finans kapitalizminin kurumlarının da bu alana artan ilgisini beraberinde getirmiştir (Upton-Hansen, 2018: 7). Bu çerçevede resim, heykel gibi sanat eserlerinin finansallaşması ile birlikte söz konusu varlıklar da servet unsuru olarak değerlendirilmeli ve servet vergisi matrahına dâhil edilmelidir.

Nemalili ve Robinson, servet vergileri ile gayri safi yurtiçi hasıla arasındaki ilişkiyi analiz ederek servet vergilerinin Güney Afrika ekonomisi üzerindeki etkilerini araştıran çalışmalarında toplam serveti hane halklarının ve şirketlerin sahip olduğu tüm gayrimenkuller, maddi kişisel mülkler ve maddi olmayan kişisel mülkler olarak ele almışlardır (2021: 225). Mücevher, araba, giysi, mobilya vb. gibi maddi kişisel

varlıklar ile tahviller, hisse senetleri, nakit para ve diğer kağıt varlıklar gibi maddi olmayan kişisel varlıkların yanı sıra beşeri sermaye de servet kapsamına dâhil edilebilmektedir (Nemalili ve Robinson, 2021: 226).

1.1.2. Servetin Varlık Türlerine Göre Dağılımı

Günümüzde çeşitli servet tutma araçları bulunmakta ve servet gruplarına göre bu araçların kompozisyonu da değişmektedir. Servet dağılımında üst gruplara çıkıldıkça finansal araçların payı artarken gayrimenkulün payı düşmektedir. Alvaredo ve Saez (2009), 1981-2005 yılları arasında İspanya örneği için servet dağılımında yukarı doğru çıkıldıkça gayrimenkulün payının azaldığını ve hisse senetlerinin payının arttığını tespit etmişlerdir. Ancak, en üstteki yüzdeler dilimin en alttaki yarısı için gayrimenkul servetin %60'ını oluşturmaya devam etmekte olup sadece çok zenginler servetlerinin önemli bir kısmını hisse senedi olarak tutmaktadır (Saez ve Alvaredo, 2009: 1157). Servetin varlık türlerine göre dağılımına bakıldığında Avusturalya'da da 2017-2018 yılları için en zengin %20'lik grup, hisse senetlerinin ve diğer finansal yatırımların %81'ine sahiptir (Australian Council of Social Service, 2025).

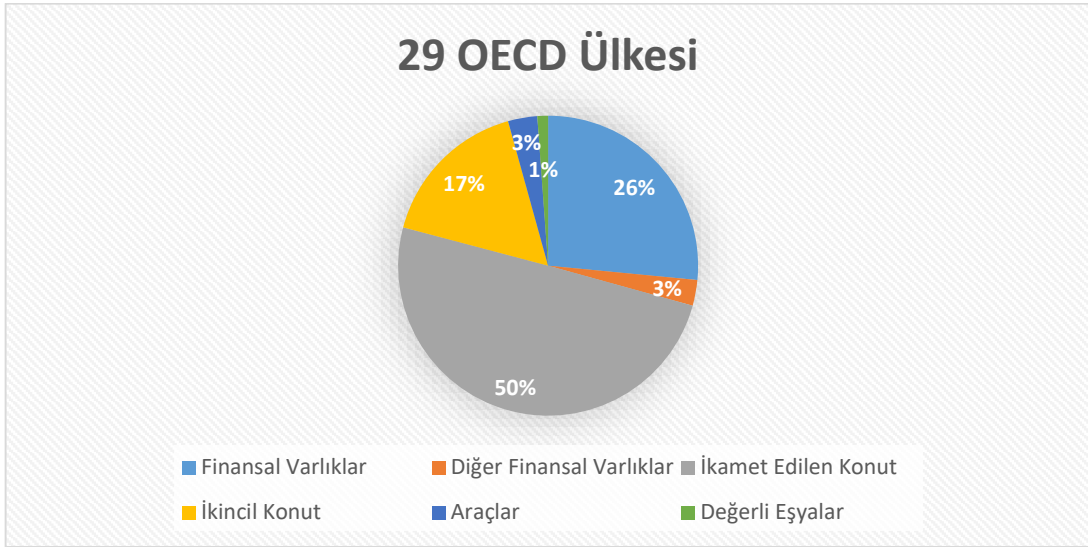
Advani vd. (2020), Birleşik Krallık'ta hanehalkının sahip olduğu varlık türlerindeki heterojenliği ortaya koymuşlardır: Öncelikle servet; net mülk serveti, fiziksel servet, özel emeklilik serveti, net finansal servet ve ticari varlıklar olmak üzere beş gruba ayrılmaktadır. Net mülk serveti, hanehalkının sahip olduğu herhangi bir mülkün kredi veya ipotekten arındırılmış değerlerinden oluşmaktadır. Fiziksel servet, antikalar, sanat eserleri ve araçlar da dahil olmak üzere tüm ev eşyalarının tahmini değerini içermektedir. Özel emeklilik serveti, hem tanımlanmış katkı hem de tanımlanmış fayda emekliliklerinin yanı sıra ödenmekte olan emeklilik maaşları da dahil olmak üzere tüm mesleki ve kişisel emeklilik maaşlarının değeridir. Finansal servet; banka veya bina topluluğu cari veya tasarruf hesapları, bağışlar, hisse senetleri

ve hisseler, gayri resmi tasarruflar ve çocuk varlıkları gibi resmi yatırımların değerinden finansal yükümlülüklerin çıkarılması ile elde edilmektedir (Advani vd., 2020: 13). Bu çerçevede; daha yoksul aileler için fiziksel varlıklar toplam servetlerinin çok daha yüksek bir oranını oluşturmakta olup bu aileler çok az gayrimenkul veya finansal servete sahip olma eğilimi göstermektedirler ve fiziksel varlıklar en zengin aileler için toplam servetin çok küçük bir kısmını oluşturmaktadır (Advani vd., 2020: 14). Üst gelir gruplarına gidildikçe fiziksel servet, emeklilik serveti ve gayrimenkulün payı azalmakta finansal ve ticari varlıkların payı artmaktadır.

Hanehalkı serveti içerisinde konut önemli bir yer tutmakta olduğundan hanehalkı varlıklarının kompozisyonu incelenirken konut varlığına ayrıca dikkat çekilecektir. Bu kapsamda Causa vd. (2019) tarafından konut, servet birikimi ve servet dağılımı üzerine yapılan çalışmaya değinilecektir. Hanehalkı portföylerindeki en büyük varlık olan konut servetin yaşam döngüsü boyunca ve nesiller arasında birikiminin ve dağılımının temel bir itici gücü olarak servet eşitsizliğinin belirleyici unsurlarından biridir (Causa vd., 2019 :7). Konut varlığının servet eşitsizliğine katkısı ülkeler arasında önemli farklılıklar göstermekle birlikte konutun hane halkı bilançolarında önemli yer kaplayan bir varlık olması ve orta sınıf hanehalkları arasında servet dağılımında en üstte yer alanlara kıyasla çok daha yüksek bir servet kaynağını temsil etmesi bakımından servet dağılımını eşitleme eğiliminde olan bir varlık türü olarak da değerlendirilmektedir (Causa vd., 2019 :9). Konut hanehalklarının barınma ihtiyaçlarını karşılamının yanı sıra orta sınıf hanehalkları için servet birikiminin en önemli kaynağı ve düşük gelirli haneler için ise genellikle miras yoluyla nesiller arası servet aktarımının tek kaynağı olarak karşımıza çıkmaktadır (Causa vd., 2019 :9). Ev sahipliği ile servet eşitsizliği arasında negatif ilişki bulunmakta olup yüksek (düşük) ev sahipliğine sahip ülkeler düşük (yüksek)

servet eşitsizliği sergileme eğilimindedir (Causa vd., 2019 :15). Bu durum orta sınıfın servet tutma aracı olarak daha çok konut yatırımını tercih etmesinden kaynaklanmaktadır. Benzer şekilde ABD özelinde yapılan bir çalışmada da en alttaki %50'nin servetlerinin yarısından fazlasını gayrimenkulün oluşturduğu, en üstteki %1'lik kesimin ise varlıklarının yalnızca yaklaşık %12'sinin gayrimenkulden oluştuğu belirtilmektedir (Diwan vd., 2021:3). Ayrıca, en alttaki %50'lik kesim için hisse senetleri portföylerinin küçük bir kısmını oluştururken, en üstteki %1'lik kesim portföylerinin neredeyse yarısını kurumsal hisse senetlerinde ve yatırım fonlarında tutmaktadır (Diwan vd., 2021:3). Bu kapsamda aşağıda OECD verilerinden hazırlanan hanehalkı varlıklarının kompozisyonunu gösterir grafiklere yer verilmektedir.

Grafik-1: Hanehalkı Varlıklarının Dağılımı, 29 OECD ülkesi

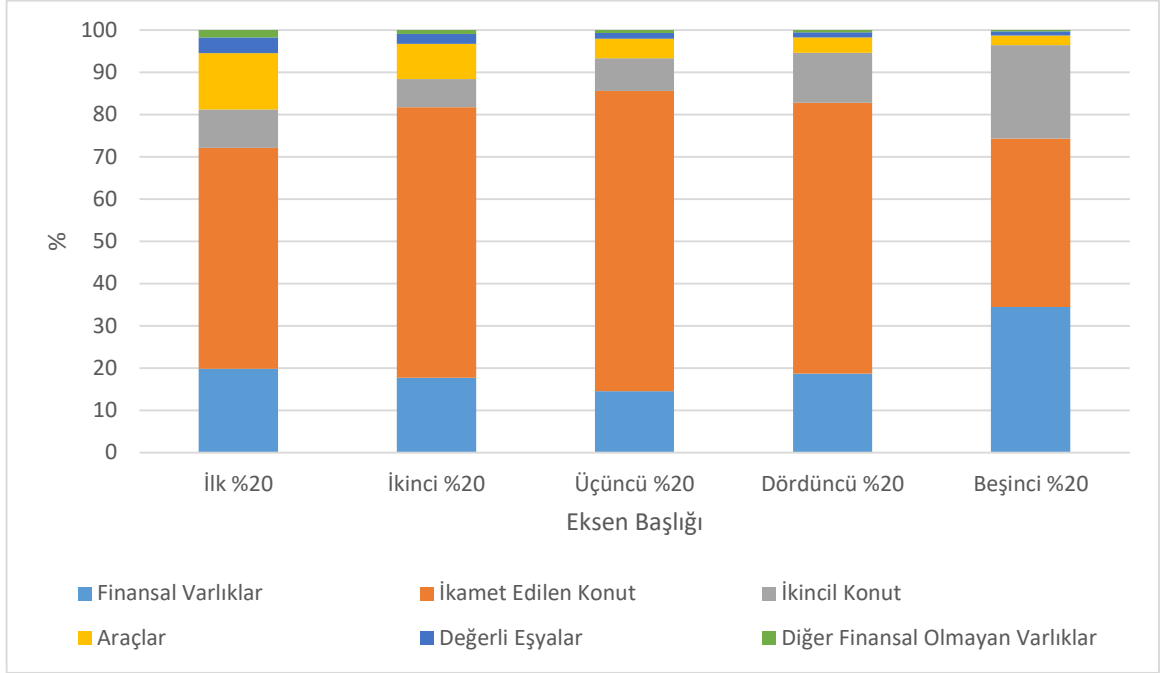

Kaynak: OECD (2013), OECD Guidelines for Micro Statistics on Household Wealth, OECD Publishing.

Grafik-1'den de görüleceği üzere ikamet edilen birincil konut hanehalkı varlıklarının yaklaşık %50 gibi önemli bir bölümünü oluştururken onu %26 ile finansal varlıklar, %17 ile ikincil konut takip etmektedir. Yukarıda yer verilen

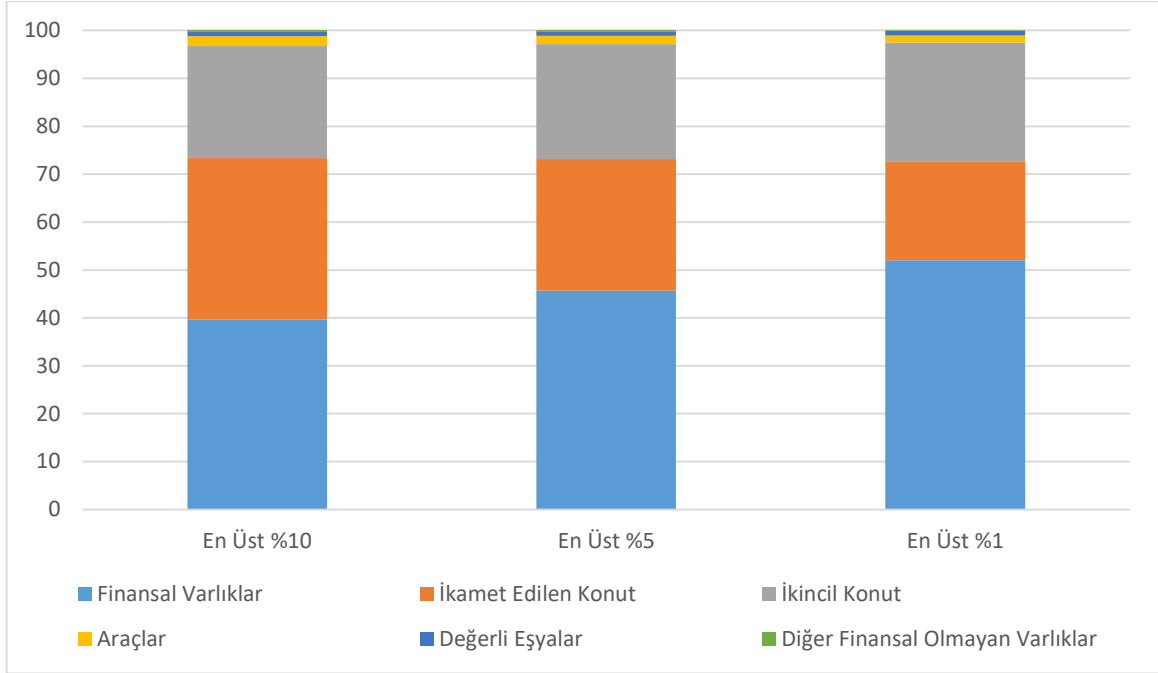
çalışmalar ile paralel bir şekilde konut, hanehalkının servet tutma araçları arasında önemli bir yere sahiptir.

Grafik-2: Servet Dilimlerine Göre Hanehalkı Varlıklarının Bileşimi, Ağırlıklandırılmamış Ortalama, 29 OECD Ülkesi

Kaynak: OECD (2013), OECD Guidelines for Micro Statistics on Household Wealth, OECD Publishing.

Grafik-3: Servetin En Üst Dilimlerine Göre Hanehalkı Varlıklarının Bileşimi, Ağırlıklandırılmamış Ortalama, 29 OECD Ülkesi

Kaynak: OECD (2013), OECD Guidelines for Micro Statistics on Household Wealth, OECD Publishing.

Grafik-2’de %20’lik servet dilimlerine göre hanehalkı varlıklarının bileşimine yer verilirken Grafik-3 en üst %10, %5 ve %1’lik servet gruplarının varlıklarının bileşimini göstermektedir. Özellikle ikinci, üçüncü ve dördüncü %20’lik gruplar için birincil konut büyük önem arz etmekte olup servet düzeyi arttıkça ikincil konut sahipliği de artmaktadır. En üst servet gruplarına bakıldığında ise finansal varlıkların daha büyük bir paya sahip olduğu görülmektedir; zira en üst %1’lik kesimin servetlerinin yarısını finansal varlıklar oluşturmaktadır.

Hanehalkının varlık portföylerine yönelik Türkiye’yi kapsayan çalışmalar da bulunmaktadır. Ceritoğlu vd. (2023) Türkiye ekonomisi için TCMB-HFCS'den elde edilen temel bulguları Avro Alanı ile karşılaştırıp hanehalkı portföylerinin dağılımını analiz ederek: (i) gelir ve net servetin Türkiye'deki hanehalklarının portföy seçimlerinin

önemli bir belirleyicisi olduğu, (ii) hanehalklarının finansal servet sahipliğinin ve finansal varlık çeşitlerinin görece sınırlı olduğu, (iii) hanehalklarının gelirleri arttıkça finansal varlıklara yatırım yapma olasılıklarının arttığı; ancak yine de gayrimenkul servetinin baskın olması nedeniyle finansal varlıkların toplam servet içindeki payının düşük kaldığı sonuçlarına ulaşmışlardır (Ceritoğlu vd., 2023: 2).

Tablo-1: Reel ve Finansal Varlıkların Kompozisyonu

	Avro Bölgesi	Türkiye
Toplam Servet İçindeki Payı		
Reel Varlıkların Toplam Servet İçindeki Payı	80.9	87.7
Finansal Varlıkların Toplam Servet İçindeki Payı	19.1	12.3
Reel Varlıklar İçindeki Payı		
Hanehalkının Ana İkametgâhının Değeri	60.2	60.7
Hanehalkının Diğer Reel Varlıklarının Değeri	23.4	20.4
Hanehalkının Araçlarının Değeri	3.6	14.5
Değerli Eşyalar	2.2	3.0
Serbest Meslek İşletmesinin Değeri	10.6	1.5
Finansal Varlıklar İçindeki Payı¹		
Mevduatlar	43.7	49.6
Yatırım Fonları	10.7	N
Bono	3.2	N
Hisseler, Halka Açık Şirketler	8.0	N
Hanehalkına borçlu olunan para	2.3	33.1
Özel Emeklilik/Hayat Sigortası	23.2	14.2
Diğer Finansal Varlıklar	8.9	2.7

Kaynak: Ceritoğlu vd., (2023: 5).

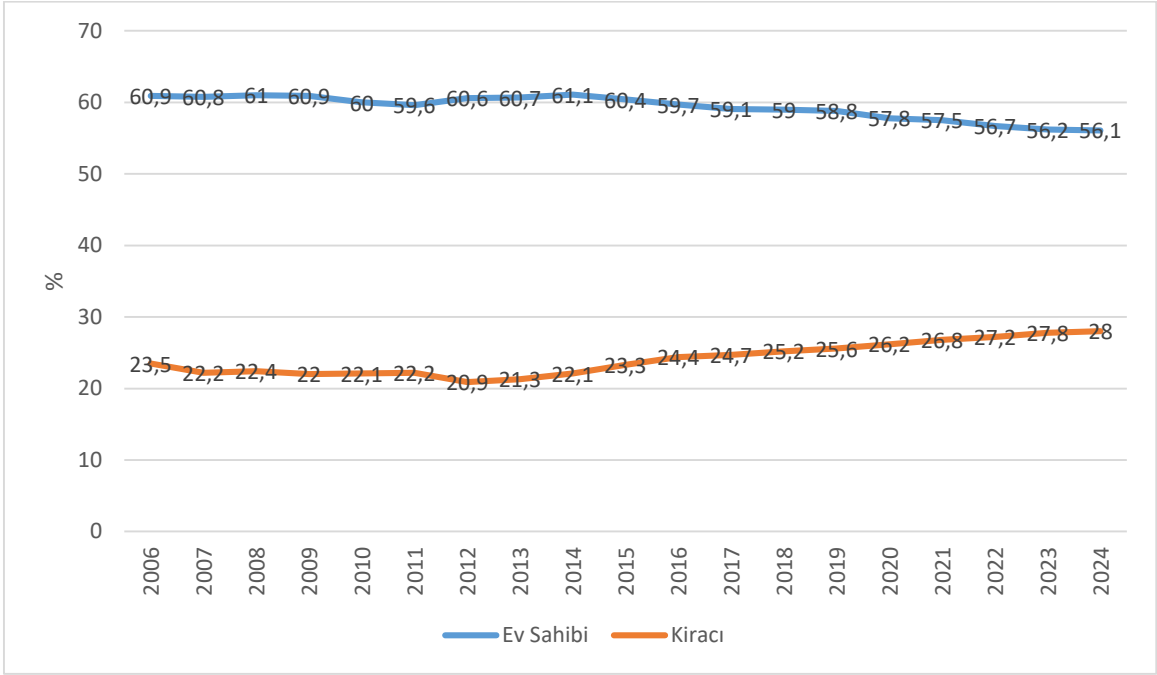
Yukarıda yer verilen Tablo-1’den de görülebileceği üzere hem Avro Bölgesinde hem de Türkiye’de reel varlıklar toplam servet içerisinde %80’in üzerinde paya sahipken finansal varlıklar Avro Bölgesi için %19.1, Türkiye için ise %12.3 paya sahiptir. Ayrıca,

¹ “N” ile ilgili değerlerin ihmal edilebilir düzeyde olduğu belirtilmekte olup yatırım fonları, bono ve halka açık şirket hisseleri toplamda Türkiye için %0.5 gibi ihmal edilebilir bir düzeydedir (Ceritoğlu vd.,2023:5).

reel varlıkların alt kırılımına bakıldığında hem Avro Bölgesi hem de Türkiye’de yaklaşık %60’lık bir pay ile ikamet edilen konutun ilk sırada olduğunu görmekteyiz. Finansal varlıklar içerisinde ise mevduatların Avro Bölgesi ve Türkiye için sırasıyla %43,7 ve %49,6 düzeyinde olduğu anlaşılmaktadır. Avro Bölgesi ve Türkiye’nin mevduat varlığı hariç olmak üzere finansal varlıklar bakımından farklılaştığı görülmektedir. Türkiye’de finansal varlıkların %33,1’ine denk gelen kısım Türkiye’deki hanehalklarının finansal araç yatırımlarını arkadaşlarına, akrabalarına ve diğer hanehalklarına verdikleri borçlarla ikame ettiklerini göstermektedir (Ceritoğlu vd., 2023: 2).

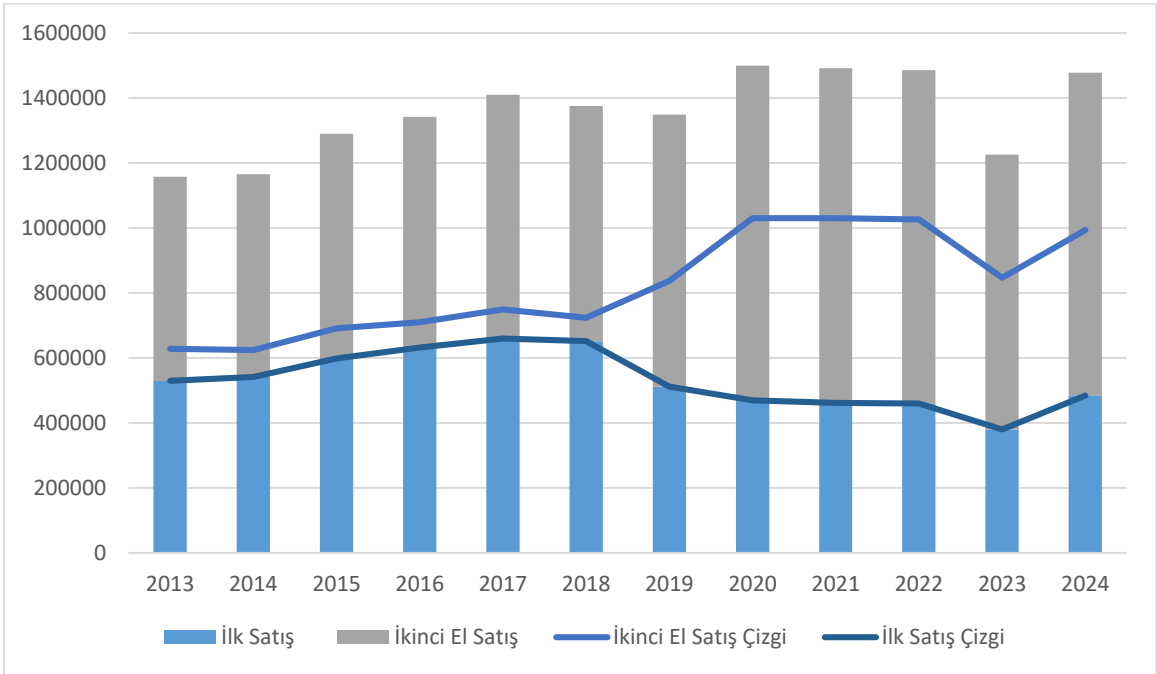
Hanehalkı servetinin varlık türlerine göre dağılımını temel olarak ele aldıktan sonra ilgili varlık türlerinin servet eşitsizliğine ne ölçüde katkıda bulunduğuna değinmek ilerleyen bölümlerde ele alınacak olan net servet vergisi tartışmaları açısından önem arz etmektedir. Cem Başlevent tarafından Türkiye’de hanehalkı varlıklarının dağılımına ilişkin veriler sunan çalışmada haneler beşte birlik gelir dilimlerine ayrılmış olup kiralık konut şeklindeki servetin eşitsizliğe en büyük katkıyı yapan unsur olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Başlevent, 2018:11,13).

Grafik-4: Konut Sahipliği Dağılımı

Kaynak: Euronews, (2023); TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları İstatistikleri.

Grafik-5: Konut Satış Sayısı

Kaynak: TÜİK, Konut Satış İstatistikleri.

Grafik-4'te 2006 ve 2024 yılları arasında konut sahipliği ve kiracılık oranlarına yer verilmiş olup 2014 yılından itibaren kendilerine ait bir konutta oturanların oranında sürekli bir düşüş görülürken kirada oturanların oranı ise artmaktadır. 2024 yılında kendine ait bir konutta oturanların oranı yaklaşık %56 iken kirada oturanların oranı ise %28'dir. Grafik-4 ve Grafik-5 birlikte değerlendirildiğinde ise kendi konutunda oturanların oranı düşerken konut satışları genel olarak artmakta (Sadece 2023 yılında görece büyük bir düşüş yaşanmıştır.) olup bu durum birden fazla konuta sahip olanların sayısının arttığını göstermektedir. Ev sahipliği oranlarındaki sürekli düşüş barınma krizinin bir gösteresi olarak karşımıza çıkmaktadır.²

Ceritoğlu vd. ilgili çalışmada konut satışlarındaki artışa rağmen ev sahipliği oranı azalırken birden fazla mülke sahip olan hanelerin yüzdesinin zaman içinde istikrarlı bir şekilde arttığını belirtmekte olup özellikle konut fiyatlarının hızlı bir şekilde artmaya devam ettiği ve konut servetinin genellikle hanehalkı servetinin en büyük bileşenini oluşturduğu düşünüldüğünde, Türkiye'deki servet eşitsizliğinin önümüzdeki yıllarda daha da kötüleşeceğinden endişe ettiklerini belirtmektedirler (Ceritoğlu vd., 2023: 12).

²Barınma krizinin altında yatan nedenlerden biri de boş konut sayısındaki artış olarak karşımıza çıkmaktadır. Buğra Gökçe, Türkiye geneli için net bir veri olmamakla birlikte sadece İstanbul ölçeğinde bile boş konut sayısının uluslararası standartların oldukça üzerinde kaldığını, bunların bir kısmının orta ve üst gelir grupları tarafından yatırım amacıyla tutulan yüksek ranta sahip konutlar olduğunu, boş konutlardan alınacak vergi ile barınma hakkının korunmasına katkı sağlanabileceği belirtilmektedir (Gazete Duvar, 2023).

1.2. SERVET DAĞILIMI

1.2.1. Servet Dağılımına İlişkin Çeşitli Kurum Raporları ve Akademik Çalışmalardan Örnekler

Servet dağılımının görünümüne yer vermeden önce servet eşitsizliğine ilişkin verilerin yer aldığı çalışmalara ve bu çalışmalarda kullanılan yöntemlere değinmekte fayda görülmektedir. Zira servet ve gelir dağılımı eşitsizliğine yönelik çalışmalarda kullanılan yöntemler, nasıl bir servet tanımı yapıldığı, mevcut verilerin eksikliğinin nasıl giderildiği eşitsizliğe ilişkin sonuçları etkileyen faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu alanda yayımlanan raporlar arasında kapsamaları itibarıyla Dünya Eşitsizlik Raporu ve Küresel Servet Raporu ön plana çıkmaktadır. Yıllık olarak yayımlanan Küresel Servet Raporu ilk olarak 2010 yılında yayımlanmış olup servet dağılımına ilişkin veriler sunmaktadır. Küresel Servet Raporu 2010-2022 yılları arasında Credit Suisse Research Institute tarafından yayımlanmış, 2023 yılında Credit Suisse'in İsviçre'nin en büyük bankası olan UBS Group AG (UBS) tarafından devralınması sonucunda (Swissinfo, 2024) UBS tarafından yayımlanmaya devam etmiştir. 2018 ve 2022 yılları için yayımlanmış olan Dünya Eşitsizlik Raporu ise adından da anlaşılacağı üzere eşitsizliği sadece servet boyutuyla değil daha geniş bir çerçevede ele almaktadır. 2022 yılı Dünya Eşitsizlik Raporu'nun koordinatörlüğünü bu alandaki çalışmalarıyla ön plana çıkan Thomas Piketty, Emmanuel Saez, Gabriel Zucman ve Lucas Chancel yürütmüştür. Servet eşitsizliğine ilişkin verilere ulaşabileceğimiz bir başka kaynak da Society at Glance raporlarıdır. Society at Glance iki yılda bir OECD tarafından yayımlanmakta olup gelir ve servet eşitsizliğinin yanı sıra demografik yapı, istihdam, konut, sağlık, sosyal harcamalar, sosyal uyum gibi birçok sosyal ölçüt hakkında veri sunmaktadır.

Bu çalışmada temel olarak söz konusu raporların servet ve gelir eşitsizliğine ilişkin sunmuş oldukları verilere de yer verilmekte olduğundan aşağıda öncelikle ilgili raporlarda kullanılan yöntemlere yer verilecektir. Ayrıca servete ilişkin sordukları anlamlı sorular çerçevesinde Frank A. Cowell ve Philippe Van Kerm'in (2015) çalışmalarındaki servet tanımına ve servet ölçme yöntemlerine kısaca değinilecektir.

Son olarak da A. Sertaç Kanacı'nın Türkiye için hanehalkı servet dağılımını ölçtüğü ve Türkiye'deki servet dağılımını anlamada oldukça yol gösterici olan çalışmasına yer verilecektir.

Dünya Eşitsizlik Raporu (2022)

Dünya Eşitsizlik Raporu'nda farklı veri kaynakları bir araya getirilerek milli gelir ve servet dağılımlarının haritası çıkartılmıştır (Chancel vd., 2022: 42). Daha önce de değindiğimiz üzere söz konusu raporda hanehalkı serveti, bireylerin sahip olduğu finansal varlıklar (örneğin mevduatlar, hisse senetleri, tahviller, öz sermaye) ve finansal olmayan varlıkların (örneğin konut) borçlar düşüldükten sonraki toplamı olarak tanımlanmaktadır (Chancel vd., 2022: 42). Rapor'da ekonomi politikalarının sosyal gruplar üzerindeki etkisini daha iyi anlayabilmek için her yıl hükümetler tarafından yayımlanan büyüme istatistiklerinin yanı sıra nüfusun farklı gruplarının sahip oldukları yıllık gelir ve servetteki büyüme oranlarının hesaplanmaya çalışıldığı belirtilmektedir (Chancel vd., 2022: 43). Gelir ve servet dinamikleri en doğru şekilde ortaya koyabilmek için birbirini tamamlar nitelikteki çeşitli veriler bir arada değerlendirilmektedir (Chancel vd., 2022: 43).

Rapor'da gelir ve servet eşitsizliği analizlerinde temel veri kaynaklarından biri olan hanehalkı anketlerinin avantajlarına ve sınırlılıklarına da yer verilmektedir. Çoğunlukla bireylere gelirleri, servetleri ve yaşamlarının diğer sosyo-ekonomik yönleri hakkında sorular sorularak yüz yüze veya çevrim içi gerçekleştirilen görüşmelerden

oluşan hane halkı anketleri gelir ve servetin yanı sıra sosyal ve demografik düzeyde de bilgiler toplamaktadır (Chancel vd., 2022: 43). Hanehalkı anketleri bu yönüyle gelir ve servet eşitsizliğinin ırksal, mekansal, eğitimsel ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği de dâhil olmak üzere daha geniş bağlamlarda ele alınmasına olanak tanımakla birlikte tamamen bireylerin beyanına dayanan bu anketler yanlış raporlama ve istatistiksel önyargılar gibi nedenler ile en üst gelir ve servet düzeylerini ve dolayısıyla genel eşitsizliği yanlış temsil etme eğilimindedirler (Chancel vd., 2022: 43). Hanehalkı anketlerinin bu dezavantajlarını gidermek için Dünya Eşitsizlik Veritabanı'nın hane halkı anketlerini, idari verileri, zengin listelerini ve ulusal hesapları sistematik bir şekilde bir araya getirdiği belirtilmektedir (Chancel vd., 2022: 43). En üst dilimlerdeki dağılımı daha doğru şekilde tespit edebilmek için anket verilerinin gelir vergisi ve diğer idari veriler ile birleştirilip birlikte analiz edilmesi gerekmektedir; örneğin ABD Tüketici Finansmanı Anketi en üst dilimdeki dağılımı daha iyi belirleyebilmek için gelir vergisi verilerini kullanmaktadır (Chancel vd., 2022: 97).

Rapor'da küresel finans sisteminin muğlaklığı göz önünde bulundurulduğunda servet eşitsizliğini ölçmenin oldukça zor olduğu, servet eşitsizliğinin doğru bir şekilde ölçülebilmesi için araştırmacıların, medyanın ve kamuoyunun farklı servet dilimlerindeki bireylerin sayısı hakkında kamuya açık bilgilere erişimlerinin olması gerektiği, ulusal hesapların bir ekonomideki toplam servetin değerini verdiği ve dolayısıyla anketlerde bildirilen ile gerçek arasındaki uyumsuzluğu anlama konusunda yardımcı olabileceği, servetin nüfus içinde nasıl dağıldığını daha iyi anlamak için genellikle vergi dairelerinden elde edilen ve en üst gruplar arasındaki servet seviyelerinin daha kesin bir resmini verebilen idari verilerin kullanımının önemli olduğu ifade edilmektedir (Chancel vd., 2022: 97).

UBS Raporu (2024)

Hanehalklarının servet varlıklarına ilişkin tahminler sunan UBS servet raporu (2024) servetin net değerinin piyasalar içindeki ve arasındaki dağılımını incelemektedir (Shorrocks vd., 2023: 4). UBS Raporu'nun hazırlanmasında yararlanılan veriler ve araştırma yöntemleri Küresel Servet Veri Kitabı'nda (Global Wealth Databook/GWD) detaylı bir şekilde açıklanmaktadır. UBS Raporu'nda net servet hanehalklarının sahip olduğu finansal ve finansal olmayan servetin toplamından borçların çıkartılması ile bulunmakta olup net servete özel emeklilik fonu varlıkları dâhil edilirken devlet emeklilik hakları dâhil edilmemektedir ve beşeri sermaye, devletin sahip olduğu varlıklar ve borçlar tamamen dışlanmaktadır (UBS, 2024: 33). UBS Raporu analiz kapsamına Birleşmiş Milletler tarafından nüfus büyüklükleri kaydedilen ve aynı zamanda GSYİH ve döviz kuru verilerine sahip olan 217 pazar veya ekonomik olarak kendi kendini yöneten bölgeleri dâhil etmektedir ve GWD'de servet tahmin sürecinin üç ana adımdan oluştuğu belirtilmektedir (Shorrocks vd., 2023: 4):

- 1. Adım: Her bir pazar için ortalama servet düzeyi belirlenmekte olup veri kaynağı olarak hanehalkı bilanço verisi (HBV) önem arz etmektedir. 217 pazardan 51'i HBV sağlamaktadır; ancak bu 51 pazarın 24'ü sadece finansal varlıkları ve borçları kapsamaktadır. Ayrıca iki pazar için de servet seviyeleri hanehalkı anket verilerinden hesaplanabilmektedir. Bu pazarlar toplamda küresel nüfusun %64'ünü ve toplam küresel servetin %93'ünü kapsamaktadır. HBV veya anket verileri bulunmayan 118 pazar için ise standart ekonometrik teknikler kullanılarak net servet seviyeleri ve bileşenleri tahmin edilmektedir. Böylelikle 217 pazardan servet tahmini için yeterli uygun veriye sahip olmayan sadece 46'ı pazar³ kalmakta olup bütünlük açısından, bu pazarlara net servet değerlerinin,

³ Söz konusu 46 pazar toplamda küresel yetişkinlerin sadece %4,9'unu ve küresel servetin %0,9'unu oluşturmaktadır (Shorrocks vd., 2023 : 4).

servet/GSYİH oranlarının ait oldukları alt bölgeyle aynı olduğu varsayımına dayanarak atandığı belirtilmektedir.

- 2. Adım: Bu adımda piyasalar içindeki servet sahipliği örüntüsü oluşturulmakta olup gelir dağılımına ilişkin verileri olan ancak servet sahipliğine ilişkin verileri olmayan pazarlar için servet dağılımı tahmin edilmektedir.
- 3. Adım: Geleneksel servet dağılımı veri kaynaklarının servet dağılımın üst kuyruğundaki servet sahipliğini ortaya koymakta yetersiz kalmaları nedeniyle Forbes dünya milyarderler listesindeki bilgilerden yararlanılarak en yüksek servet aralıklarındaki servet dağılımı örüntüsü düzeltilmektedir.

Ayrıca, para birimlerini ABD dolarına dönüştürmek için resmi döviz kurları kullanılmakta olup hanehalkı üyeliğinin değişkenliği (örneğin; evden uzakta yaşayan büyük çocuklar açısından) ve hanehalkı yapısının pazarlar arasında önemli farklılıklar göstermesi gibi nedenlerle analiz birimi olarak hanehalkı yerine 20 yaş ve üzerindeki bireyler seçilmiştir (Shorrocks vd., 2023 : 4).

Hanehalkı anket verilerinin servet düzeyi ve dağılımını tahmin etmedeki eksikliklerine yukarıda yer verilen Dünya Eşitsizlik Raporu'nda olduğu gibi UBS Raporu'nda da değinilmektedir. Ayrıca, hanehalkı anketleri genellikle finansal varlıklar için HBV verilerine kıyasla daha düşük toplamalar sunarken finansal olmayan varlıkların ana bileşeni olan ikamet edilen konutlar için oldukça iyi sonuç vermekte olup bahse konu raporda hem HBV hem de anket verilerine sahip pazarlarda öncelikli olarak HBV dikkate alınmıştır (Shorrocks vd., 2023: 5). Bunlara ek olarak; doğrudan servet dağılımı verisi bulunmayan pazarlar için servet dağılımı, servet eşitsizliğinin gelir eşitsizliği ile oldukça yüksek korelasyon göstereceği görüşüne dayanarak gelir dağılımı verilerinden oluşturulmuştur (Shorrocks vd., 2023: 6).⁴

⁴ Gelir dağılımı verileri Dünya Gelir Eşitsizliği Veritabanından elde edilerek servet dağılımı için de Lorenz eğrisi değerleri üretilmektedir (Shorrocks vd., 2023: 6).

Topluma Genel Bir Bakış (Society at Glance) - OECD

Bu raporda sunulan servet dağılımına ilişkin veriler OECD Servet Dağılımı veri tabanından alınmaktadır (OECD, 2024: 86). OECD ülkeler arası servet eşitsizliğini karşılaştırmak ve izlemek için özel bir veri tabanı oluşturmuştur. Ülkeler arası karşılaştırılabilir veriler sunmak amacıyla servet kavramı ve bileşenleri başta olmak üzere ortak tanımlar ve istatistiki kurallar getirilmektedir (OECD, 2013). Bu sınıflandırmalar OECD Hanehalkı Serveti Mikro İstatistikler Kılavuzu'nda detaylı bir şekilde açıklanmaktadır. Kılavuz'a göre hanehalkı serveti ile ilgili mikro düzeydeki veriler şu kaynakların birinden veya bir kaçından elde edilmektedir: Servet modülünün dahil edildiği çok amaçlı hanehalkı anketleri; servet ve gelir veya gelir ve tüketim ile ilgili entegre hanehalkı anketleri; finansal kurum anketleri; idari kayıtlar ve sanat eserleri, tarihi konutlar ve lüks araçlar gibi kalemleri kapsayan özel veri tabanları (OECD, 2013: 108). Analiz birimi olarak hanehalkı seçilmiş olup hanehalkları servet varlıklarına göre %20'lik gruplara ayrılmaktadır ve net servet dağılımının en üst %10, %5 ve %1'ine ait hane halkları ayrıca gruplandırılmaktadır (OECD, 2013: 64). OECD tarafından toplam servete hangi varlıkların dahil edildiği ve net servetin nasıl elde edildiğine ilişkin tablo aşağıda yer almaktadır:

Tablo-2: Ana Servet Toplamları ve Çeşitli Alt Bileşenlerde Yer Alan Tipik Kalemlere İlişkin Örnekler

FO Toplam Finansal Olmayan Varlıklar= FO1+FO2+FO3+FO4	
FO1 Birincil (Ana) Konut	Ana ikametgah, hane halkının çoğunluğunun yaşadığı ikametgâhtır.
FO2 Diğer Gayrimenkuller	İkinci evler ve tatil evleri, yatırım amaçlı gayrimenkuller, tarım arazileri.
FO3 Araçlar	Otomobiller, motosikletler, tekneler, hane halkına ait ve özel amaçlarla kullanılan diğer araçlar. Kendi tüzel kişiliği olmayan işletmelere ait araçlar hariçtir.

FO4 Değerli Eşyalar	Sanat eserleri, antikalar, mücevherler, pul ve madeni para koleksiyonları, değerli taşlar ve metaller, diğer değerli eşyalar.
FO5 Diğer Finansal Olmayan Araçlar	Örneğin, diğer dayanıklı tüketim malları, fikri mülkiyet ve diğer finansal olmayan varlıklar.
F Toplam Finansal Varlıklar (Toplam finansal varlıklar, istihdamla ilgili emeklilik varlıkları hariç)= F1+F2+F3+F4+F5+F6+F7+F8	
F1 Para ve Mevduatlar	Tutulana para miktarı (ankette ölçülmüşse), işlem hesapları, tasarruf hesapları, vadeli mevduatlar, mevduat sertifikaları.
F2 Tahviller ve Diğer Borçlanma Senetleri	Hükümet tasarruf bonoları, şirket tahvilleri, ticari senetler, eyalet veya belediye tasarruf bonoları, yabancı tahviller, diğer tasarruf bonoları, tahviller, ipotek destekli menkul kıymetler, kıymetli mevduat senetleri, hazine bonoları, diğer benzer araçlar.
F3 Yatırım Fonları ve Diğer Yatırım Fonları	Yatırım fonları, hedge fonları, birim fonları, gelir fonları, havuz yatırım fonları, diğer yönetilen yatırım fonları
F4 Kendi Tüzel Kişiliği Olmayan İşletmelerdeki Net Özkaynaklar	Hane halkı üyelerinin çalıştıkları tüzel kişiliği olmayan işletmelerdeki net özkaynak payı (bazen “serbest meslek işletme serveti” olarak da adlandırılır).
F5 Hisse Senetleri	Halka açık şirketlerin hisseleri, yani borsada işlem gören hisseler.
F6 Halka Açık Olmayan Hisseler ve Diğer Özkaynaklar	Halka açık olmayan hisseler (halka açık olmayan şirketlerdeki sahiplik değeri), hane halkı üyelerinin çalışmadığı ortaklıklardaki net özkaynak (“sessiz ortaklar”).

F7 Diğer Emeklilik Dışı Finansal Varlıklar	Örnekler (kapsamlı değildir): yönetilen hesaplar, hane halkına olan borçlar, emeklilik dışı diğer finansal varlıklar.
F8 Gönüllü Bireysel Hayat Sigortası ve Özel Emeklilik Fonları	Katılımın gönüllü olduğu hayat sigortası ve emeklilik planlarındaki varlıklar ve bireylerin, işverenlerinin müdahalesi olmaksızın, düzenlemelerin önemli yönlerini bağımsız olarak satın alıp seçtikleri varlıklar (Vadeli hayat sigortası dahil değildir).
Y Toplam Yükümlülükler= Y1+Y2+Y3	
Y1 Ana Konut Kredileri	Hane halkının ana konutunun inşası, satın alınması ve/veya iyileştirilmesi için alınan krediler.
Y2 Diğer Konut ve Gayrimenkul Kredileri	Diğer konutlar, binalar ve arsaların inşası, satın alınması veya iyileştirilmesi amacıyla verilen krediler (örneğin, tatil evi satın almak için verilen krediler ve yatırım amacıyla kiralık gayrimenkul satın almak için verilen krediler). Bu kalem, F4'te net değer olarak kaydedilen, kendi tüzel kişiliği olmayan işletmelerin yükümlülüklerini kapsamamaktadır.
Y3 Diğer Krediler	Otomobil ve diğer araç kredileri, taksitli borçlar, eğitim kredileri, finansal kurumlardan alınan diğer ipotek dışı krediler, hisse senedi ve diğer finansal varlıkları satın almak için alınan krediler, diğer hanehalklarından alınan krediler, kredi kartı borçları, kredi limitleri, banka hesapları aşımaları, Y1 veya Y2'de yer almayan diğer krediler.

	Bu kalem, F4'te net değer olarak kaydedilen kendi tüzel kişiliği olmayan işletmenin yükümlülüklerini hariç tutar.
= Toplam Net Servet (istihdamla ilgili emeklilik fonları hariç, yani FO + F – Y)	

Kaynak: OECD (2013), OECD Guidelines for Micro Statistics on Household Wealth, OECD Publishing.

Tablo-2'den de görüleceği üzere bu raporda da toplam varlıkların değerinden toplam yükümlülükler çıkarılarak net hanehalkı servet verileri sunulmaktadır.

Servet Eşitsizliği: Bir Araştırma

Frank A. Cowell ve Philippe Van Kerm'in (2015) "*Servet Eşitsizliği: Bir Araştırma*" başlıklı çalışmalarında servetin tanımına, ölçüm yöntemlerine ve ampirik uygulama yöntemlerine ilişkin sorulara cevap aranmaktadır. Bu sorular şunlardır (Cowell ve Kerm, 2015: 1):

- Zenginliğin uygun tanımı nedir? Ampirik analiz için kullanılması gereken tek bir "doğru" zenginlik kavramı var mıdır?
- Servet eşitsizliğinin ölçümü gelir veya kazanç eşitsizliğinden nasıl farklılaşmaktadır?
- Servet verileri nereden geliyor? Servet verilerini analiz etmek ve eşitsizlikteki değişimler hakkında çıkarımlarda bulunmak için uygun prosedürler nelerdir?

Çalışmada servetin homojen bir varlık olmadığı, eşitsizliğinin doğasının farklı servet kavramlarına göre değişeceği belirtilmektedir (Cowell ve Kerm, 2015: 2) Ayrıca, çalışmada net servete odaklanılmıştır ve finansal-finansal olmayan servet ayrımına yer verilmiştir. Finansal servet cari veya tasarruf hesaplarındaki mevduatları, gönüllü bireysel emeklilik maaşlarını ve hayat sigortasını, yatırım fonlarını, tahvilleri, hisse senetlerini ve diğer finansal varlıkları içerirken finansal olmayan servet hanehalkının ana konutunun değerini, ana konut dışındaki gayrimenkulleri, serbest meslek işletmelerini, araçları,

mücevherleri vb. içermektedir; temel konut ipoteği, araç kredileri, öğrenim kredileri, diğer tüm finansal krediler vb. ise borçları oluşturmaktadır (Cowell ve Kerm, 2015: 3).

Servet sahibine ekonomik ve finansal gelir akışının çok daha ötesinde bir fayda sağlamaktadır ve bu durum servet eşitsizliğini değerlendirirken gelir eşitsizliği araştırmalarından farklı bir yöntem izlenmesini gerektirmektedir (Cowell ve Kerm, 2015: 3). Bahse konu çalışmada servetin, net değeri üzerinden ele alınması sebebiyle sıfır veya negatif değer alabileceği ve bu yönüyle servet eşitsizliğini ölçmeye yönelik araştırmaların gelir ve tüketim analizlerinden daha zor olduğu belirtilmektedir (Cowell ve Kerm, 2015: 4).

Devlet istatistik kurumları ve vergi daireleri gibi resmi kaynaklar bireysel servete ilişkin ana veri kaynaklarından biridir; ancak vergilendirmeden elde edilen idari veriler için vergi kanununun tasarımından kaynaklı sınırlamalar olabilmektedir (Cowell ve Kerm, 2015: 25). Servet eşitsizliği analizlerinde anket verileri önemli bir kaynak oluşturmaktadır. İlgili çalışmada da servet eşitsizliği ölçümünü en yüksek payların büyüklüğü ile sınırlamamak adına sadece aşırı zenginlere ilişkin eşitsizlik verileri ile ilgilenmek yerine, bir analistin çok sayıda hane halkı veya birey için servet ve bileşenlerine ilişkin verilere erişebildiği tipik anket verilerine odaklanılmıştır (Cowell ve Kerm, 2015: 4).

Türkiye’de Servet Dağılımının Ölçülmesi Ve Bir Servet Vergisi Önerisi

Sertaç Kanacı’nın bu çalışması Türkiye özelinde sunmuş olduğu servet dağılımı verileri bakımından büyük önem arz etmektedir. Zira yukarıda yer verilen raporlarda Türkiye’deki servet dağılımına ilişkin veriler bulunsa da Türkiye özelindeki bu çalışma diğer raporlardan kullanılan yöntemler bakımından bazı noktalarda farklılaşmaktadır. Diğer raporlarla benzer şekilde Hanehalkı Bütçe Araştırması, Hanehalkı Finansal Bilançosu ve Forbes’un zengin kişiler listesi çalışmanın veri kaynakları arasında yer

alırken Kanacı diğer raporlardan farklı olarak servet dağılımını tahmin ederken gerçekleşmiş getiri oranları ve kabul gören kapitalizasyon yöntemlerini kullanmıştır (Kanacı, 2024: 40). Çalışmada temel veri kaynağı olarak TÜİK'in Hanehalkı Bütçe Araştırması mikro veri seti kullanılırken TCMB raporları ve Forbes Dergisi en zengin kişiler listesi tamamlayıcı kaynaklar olarak belirtilmektedir (Kanacı, 2024: 36,39). Ayrıca, hane düzeyinde tahminler sunan bu çalışmada “*sonuçlar genellikle en üst %1 ve %10 ve onun altındaki %40 ve en alt %50 düzeyinde verilmektedir*” (Kanacı, 2024: 41).

1.2.2. Gelir Dağılımı Ölçümlerine İlişkin Yöntemsel Tartışmalar

Gelir dağılımını ana akım (Ortodoks) iktisatta temel olarak faktörel (fonksiyonel) gelir dağılımı, kişisel gelir dağılımı ve bölgesel gelir dağılımı olmak üzere üç farklı seviyede incelenmektedir. Üretim faktörleri olan emek, sermaye, doğal kaynaklar ve girişimci üretime katılmaları sonucunda sırasıyla ücret, faiz, rant ve kar elde etmektedir. Üretim faktörlerinin üretimden aldıkları pay fonksiyonel gelir dağılımı veya birincil gelir dağılımı olarak adlandırılmaktadır. Gelirin nüfus grupları arasında nasıl dağıldığı ise kişisel gelir dağılımını ortaya koymaktadır. Gelir dağılımındaki adaleti incelemede kullanılan başlıca araçlar arasında Lorenz eğrisi ve Gini katsayısı yer alır. Max Lorenz'in 1905 yılında geliştirdiği eğri, beş eşit gelir grubunun (%20'lik dilimler) toplam gelir içindeki katkısını açıkça ortaya koyar (Pişkin, 2008: 62).

Corrado Gini tarafından 1912 yılında geliştirilen Gini Katsayısı ise, sıfıra yaklaştıkça gelir dağılımının iyileştiğini, bire yaklaştıkça ise gelir dağılımının bozulduğunu göstermektedir.

Kişisel gelir dağılımı gibi ana akım iktisatçılar tarafından yaygın olarak kullanılan kategoriler gelir dağılımı adaletsizliğinin altında yatan nedensellik ilişkilerini ortaya çıkartmakta yetersiz ve soyut kalmaları nedeniyle eleştirilmektedir. Gelir dağılımı adaletsizliğinin nedensellik bağlamında anlaşılabilmesi için üretim ile gelir dağılımı arasındaki somut ilişkilere inilmesi gerekmektedir ve bu ancak üretim sürecinde emek ile

sermaye arasındaki ilişkinin somut olarak ortaya koyulmasıyla mümkündür (Önder, 2024:37). Kişisel gelir dağılımında her biri farklı ekonomik süreçlere bağlı olarak yoksullaşmış olan toplumsal katmanlar (işçiler, emekliler, parasal gelirleri enflasyonu izleyememiş asgari ücretliler, müflis iş adamları, küçük köylüler, tarım işçileri, enformel emekçiler, vb.) aynı gelir grubunda toplanabilmektedir (Boratav vd., 2015:107) ve bu durum bölüşüm ilişkilerini görmezden gelmektedir. Bu gruplar içerisindeki sınıf farklılıkları eşitsizlik sorunu biçiminde ifade edilmektedir (Boratav, 2016:16). Gelir dağılımını kapitalist üretim ilişkileri içerisinde emek-sermaye arasındaki bölüşüm ilişkisi bağlamında ele almak gelir dağılımı adaletsizliğinin nedenlerini somut bir şekilde ortaya çıkaracaktır. Bu kapsamda sınıfsal gelir dağılımı; “öncelikle temel bölüşüm ilişkilerinin, kapitalist bir toplumda farklı ve karşıt konumdaki sosyo-ekonomik aktörler arasındaki ekonomik sınıf mücadelesinin biçimlendirdiği bölüşüm ilişkileri içinde, sınıfsal gelir paylarının belirlenmesi ve analizine” odaklanmaktadır (Boratav vd., 2015: 106). Tarihsel maddeci yaklaşıma göre; belli bir sınıf yapısı üretim ilişkilerinden türemekte olup sınıflı toplumlarda dolaysız üreticiler tarafından ortaya çıkarılan artı-ürüne el koyma aşaması birincil bölüşüm ilişkilerine tekabül etmektedir (Boratav, 2016: 17). Kişisel gelir dağılımı analizlerinde sınıf farklılıkları eşitsizlik bağlamında ele alınırken tarihsel maddeci yaklaşım bağlamında sınıf farklılıklarını ortaya çıkaran, sömürü sorunsalı olmaktadır (Boratav, 2016: 16-17).

Üretim faktörlerinin milli gelirden aldıkları paylara dayanan faktörel gelir dağılımı da sınıfsal gelir dağılımını tam olarak karşılamamaktadır. Kavramsal açıdan üretim faktörleri ile toplumsal sınıflar aynı anlama gelmemektedir (Boratav, 2016: 35). Faktörel gelir dağılımında yer alan kategoriler de karmaşık gelir türlerini içermekte olduğundan bu kategorilerin sınıf payını temsil etmesi mümkün olmamaktadır. Sözgelimi; asgari ücretle çalışan emekçi ile bir şirket yöneticisi aynı ücretli kategorisinde yer alabilmektedir (Duman, 2019: 352). Gelir dağılımı analizinde kullanılan bu tür ölçüm

yöntemleri toplumu homojen bir bütün olarak ele almakta ve belirlenen gelir düzeylerinde yer alan bireylerin toplumsal kimlikleri göz ardı edilerek farklı sınıfsal pozisyonlarda yer alan bireyler aynı gelir grubu içerisinde eşitlenmektedir (Köse ve Bahçe, 2009: 398-399).

Bağımsız Sosyal Bilimciler tarafından gerçekleştirilen AKP'li Yıllarda Emeğin Durumu'nu inceleyen çalışmada sınıfsal gelir dağılımında kullanılan yöntemler altı başlık altında sayılmıştır: Ekonominin tümü için artık değer oranının hesaplanması; hanehalkı anketlerindeki gelir, meslek ve ekonomik durum kayıtlarından hareketle sınıfsal gelir tablolarının türetilmesi; sınıf paylarının “geleneksel” yöntemler ile belirlenmesi; sektörel (sanayi-içi) bölüşüm paylarının veya bu payların zaman içindeki değişim doğrultusunun hesaplanması; Türkiye’de dolaysız üreticilerin ikinci büyük kitlesini oluşturan köylülüğün bünyesinde yaratılan artı-ürüne el koyma mekanizmalarına ışık tutan göstergelerin incelenmesi ve servet dağılımı (BSB 2015: 109-11).

Köse ve Bahçe (2009), Hane Halkı Bütçe Anketi’nden (HHBA) elde ettikleri veriler ile sınıf içi katmanları da tanımlayarak sınıfsal gelir dağılımını ortaya koymuşlardır. Söz konusu çalışmada gelir dağılımının en üstünde ve en altında yer alan toplumsal sınıflar tespit edilmiş olup yoksulluğun sınıfsal kimliği incelenmiştir. Toplum; kentli mülk sahibi sınıflar (Kapitalistler, KB⁵- Profesyonelleri KB- Sermaye, Kentsel Rantiyeler.), küçük burjuvalar, kırsal mülk sahibi sınıflar (Büyük köylüler, köylüler ve kırsal rantiyeler), geçimlik köylüler, kent emekçileri (Nitelikli emekçiler, emekçiler, mülksüz emekçiler ve kentsel işsizler) ve kır emekçileri (Tarım emekçileri, topraksız emekçiler, kırsal işsizler ve EYDÇ), olmak üzere altı sınıfsal katmana ayrılmış olup profesyoneller, kapitalistler ve nitelikli emekçiler gelir dağılımının en üstünde yer almaktadır (Köse ve Bahçe, 2009: 406-407).

1.2.3. Türkiye’de Bölüşüm İlişkileri Bağlamında Gelir Dağılımı

⁵ KB ile “küçük burjuva” ifade edilmektedir.

Emek rejimindeki dönüşüm ve bölüşüm ilişkileri bakımından 1980’li yıllar ile birlikte neoliberal politikalara geçiş belirleyici olmuştur. Piyasa ve özel çıkarların ideolojisi olarak tanımlanan neoliberalizm, egemen sınıfların üst kesimlerinin iktidar ve gelirlerinin yeniden tesis edildiği yeni bir toplumsal düzendir (Duménil & Levy, 2005: 9). Neoliberalizm temelde şu ilkeler üzerinde yükselmiştir;

- *“Kredi verenler ve hissedarların yararına yeni bir işgücü ve yönetim disiplini,*
- *Kalkınma ve refah konusunda devletin müdahalesinin azalması,*
- *Finansal kurumların dramatik büyümesi,*
- *Finansal ve finansal olmayan sektörler arasında, finansal sektörün yararına yeni ilişkilerin kurulması,*
- *Birleşme ve devralmaları destekleyen yeni bir yasal duruş,*
- *Merkez bankalarının güçlendirilmesi ve faaliyetlerinin fiyat istikrarına odaklanması ve*
- *Çevrenin kaynaklarını merkeze aktarmak için yeni bir kararlılık”* (Duménil & Levy, 2005: 10).

Yukarıda yer verilen kurallar setiyle gelen neoliberalizmin vaatleri arasında hızlı büyüme, azalan yoksulluk ve gelir dağılımı adaleti de yer almaktaydı (Kozanoğlu vd., 2008: 225); ancak emeğin kurumsallaşmış kazanımlarına karşı şiddetli bir küresel saldırı evresi olan neoliberalizm küresel ölçekte gelir dağılımının kötüleşmesi, yoksullaşma ve mülksüzleştirmeyi beraberinde getirmiştir (BSB, 2015: 179). Neoliberalizmin uygulayıcıları olan Reagan’ın ABD’de ve Thatcher’ın ise İngiltere’de iktidara gelmesiyle birlikte her iki kıtada servet eşitsizliği artmıştır (Öniş ve Özçelik, 2019: 265). 24 Ocak 1980’den itibaren Türkiye’de ekonomi politikalarının ana mecrası olan neoliberalizm emeğin 1960-1980 dönemindeki kazanımlarına saldıran yeni bir emek rejimini de beraberinde getirmiştir (Akçay, 2018). Zira, “24 Ocak kararları” olarak bilinen neoliberal istikrar programının önündeki uygulama engelleri 12 Eylül 1980 askeri darbesi ile işgücü

piyasaının askeri denetim altına alınmasıyla aşılmış ve emek aleyhtarı politikalar uygulamaya koyularak “sermayenin karşı saldırısı” başlamıştır (Boratav, 2018: 164). 1989 Bahar Eylemleri ve aynı yılın yerel seçim sonuçları, çok uzun sürmese de, konjonktürü emek lehine çevirmiştir (Boratav, 2018: 192-193). Emek hareketindeki canlanmalar ile 1990’lı yıllarda kesintiye uğrayan neoliberal program AKP’li yıllarda tamamlanmaya çalışılmıştır (Akçay, 2018).

Atbaşı vd. küresel kapitalizmin çevre ülkelere dayattığı iktisat programlarını şu şekilde özetlemektedir:

“Yeni bir emek rejimi ile mümkün olduğunca esnek çalışma koşullarının ve güvencesizliğin artırılması, devletin kalkınma ve refah artışına yönelik politikalarına son verilmesi ve iktisadî hayatın olabildiğince depolitize edilmesi, kamusal varlıkların hızla özelleştirilmesi ya da tasfiye edilmesi, sermaye hareketlerine ve dış ticarete serbestlik kazandırılması, finansal kurumların büyümesi için uygun ortamın yaratılması ve başta merkez bankaları olmak üzere ekonominin düzenleyici kurum ve kuruluşlarına özerklik kazandırılmasıdır” (Atbaşı vd., 2024: 438-439).

Yukarıda özetlenen programa sadık kalacak yönetimleri iktidarda görmek isteyen küresel kapitalizm de Türkiye burjuvazisi de 2002 yılında iktidara gelen AKP’ye tam destek vermiştir (Boratav, 2018: 243; Atbaşı vd., :439). Türkiye’de 2002 yılı ile başlayan dönem Bahçe vd. ve Köse ve Bahçe tarafından “Yeni Liberalizmin olgun dönemi” olarak adlandırılmakta olup gerekçeleri şu şekilde sıralanmaktadır;

“(i) Bu yıllarda Türkiye’nin 1980’den bu yana uygulamaya çalıştığı politikaların daha önceki dönemlere göre daha sorunsuz uygulanması; (ii) bir önceki dönemle karşılaştırıldığında, bu politikalara karşı çıkacak potansiyel toplumsal muhalefet odaklarının güçsüz olması; (iii) yeni liberal politikalara tereddütsüz iman etmiş

bir siyasal aktörün, yani AKP'nin aralıksız ve istikrarlı iktidarı” (BSB, 2015:122-123).

Neoliberal politikaların bölüşüm ilişkileri üzerindeki etkisini anlayabilmek adına bir önceki bölümde değinilen çalışmalar ve yöntemsel tartışmalar çerçevesinde; çeşitli bölüşüm göstergelerine yer verilecektir. BSB'nin çalışmasında tek başına ücretin milli gelirden aldığı paya bakmanın sınıfsal gelir dağılımını ortaya koymadaki eksikliği vurgulanmakla birlikte AMECO'nun hesapladığı “uyarlanmış ücret payları” emek payı olarak değerlendirilmiş (BSB, 2015: 141) ve 2002'den 2013'e kadar düşüş gösteren emeğin payı 2013-2016 dönemindeki yükselişinin ardından 2016 yılından sonra tekrar düşüş eğilimi sergilemiştir (Atbaşı vd., 2024: 460).

Köse ve Bahçe tarafından, çalışma yaşamı içindeki nüfus payları ile normalleştirilmiş gelir dağılımı hesaplanmış olup belirli bir yılda o sınıfın nüfus payları ve gelirden aldıkları paylar kıyaslanmıştır (BSB, 2015: 127).⁶ 2002-2011 döneminde tüm burjuva katmanlar ve özel yönetim emeği kategorisindekilerin nüfus paylarına kıyasla daha büyük bir gelir payına sahip oldukları; buna karşın niteliksiz emekçiler, tarım emekçileri ve işsizlerin ise gelir paylarının nüfus paylarından düşük olduğu; tüm emekçi katmanlar ve kentli emekçiler toplamı için ise gelir payının nüfus paylarına oranının 1'in çevresinde olduğu tespit edilerek emekçi sınıfların nüfusundaki artışın gelir payındaki artışa neden olduğu dolayısıyla birey başına reel bir gelir artışından bahsedilemeyeceği ortaya koyulmuştur (BSB, 2015: 127).

Bunlara ek olarak; öncelikle aşağıdaki tabloda Boratav'ın Türkiye İktisat Tarihi kitabındaki bölüşüm kapsamında sunduğu verilere ve değerlendirmelerine yer verilmektedir (2018: 270- 272).

⁶ Nüfus payları analizi ile emekçi katmanların gelir payındaki artışın altında yatan nedenin hızlı işçileşme olduğu anlaşılmıştır (BSB, 2015: 127).

Tablo-3: Başlıca Bölüşüm Göstergeleri

Dönemler	W/EV1 ⁷	W/EV2	W/GYSH %	W(d)/GYSH ⁸ %	Değerlendirme
1999- 2002	-1.1	2.0	31.2	50.6	Ücret/emek verimi makası açılmıştır, Milli gelirden ücret payında artış sağlanmıştır. Katma değer açısından sanayi sektörünün kar payı erimiştir. İşgücü piyasalarında esnekleşme henüz etkili değil
2003- 2007	-5.3	-4.5	25.8	38.9	Ücret/ emek verimi kar payı lehine değişmiştir. Milli gelirden ücretlerin oranı gerilemiştir. Kar/ ücret paylarındaki temel dönüşüm bu dönem gerçekleşmiştir
2008- 2013	0.0	-1.9	24.8	34.9	Kar payındaki artış sütun 1'e göre (TİSK verileri) dururken sütun 2'ye (Kalkınma Bakanlığı verileri) göre sürmüştür ancak yavaşlamıştır. Emek verimi durgunlaşmaktadır. Ücretin milli gelirdeki payı ise düşmüştür.

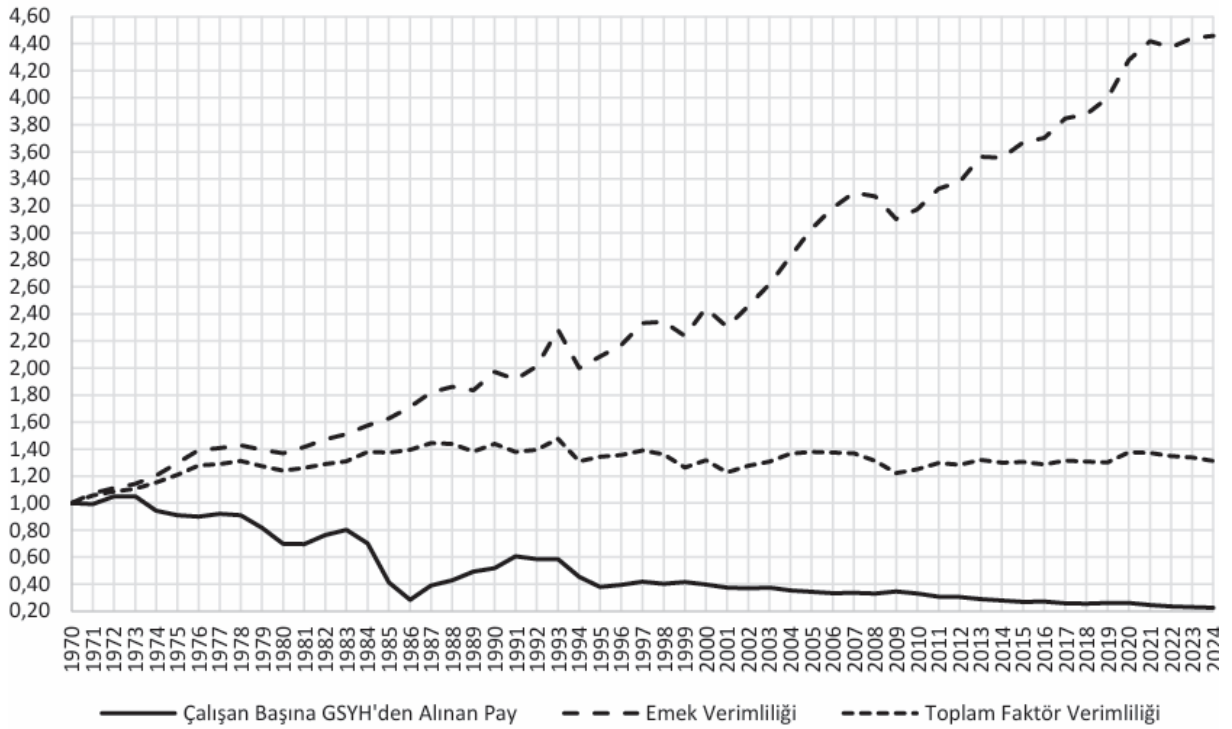
Kaynak: (Boratav, 2018: 270-272).

⁷ Ücretlerin (W) artış temposu emek veriminden (EV) yüksek ise katma değerde ücret payı yükselmiştir (Boratav, 2018: 270).

⁸ Milli gelirden ücret payı tek başına işgücü/sermaye karşılığını temsil etmemektedir ve ücretli işgücünün istihdamdaki payı da arttığı için ayrıca düzeltilmiş ücret (Wd) payı verilmiştir (Boratav, 2018: 271).

Emek verimliliğindeki artışın ücretlerde de bir artışa yol açacağı ve emeğin GSYİH'den aldığı payın yükseleceği başka bir deyişle işçi ücretlerinin düşük olmasının işçilerin verimliliğinin düşük olmasından kaynaklandığı yönündeki görüşün en azından Türkiye için geçerli olmadığı yukarıdaki tablodan anlaşılmaktadır. Bu noktada Öncü'nün (2025) Türkiye için emek ve toplam faktör verimlilikleri ile çalışan başına GSYİH'den alınan pay arasındaki ilişkiyi gösteren çalışmasına yer vermek durumu daha iyi açıklayacaktır.

Grafik-6: Türkiye Çalışan Başına GSYİH Payı, Emek ve Toplam Faktör Verimlilikleri (1970 = 1)

Kaynak: (Öncü, 2025: 44).

Yukarıda yer verilen Öncü'nün hazırlamış olduğu grafikten 1970'ten 2024'e emek verimliliğinin yaklaşık 4,5 kat arttığı, çalışan başına GSYİH'den alınan payın ise yaklaşık beş kat azaldığı (Öncü, 2025: 44); özellikle 2002 yılından sonra bu makasın oldukça açıldığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla emek verimliliği artarken bölüşüm ilişkileri emekçiler aleyhine bozulmuştur.

Bunlara ek olarak, Boratav 2016-2024 dönemi için sınıfsal gelir dağılımını ele almış ve 2015 sonrasını “bir bölüşüm şoku” olarak nitelendirmiştir (Boratav, 2025). 2016-2024 yılları için sınıfsal gelir dağılımı hesaplamasında TÜİK’in gelir yöntemiyle hesaplanan cari fiyatlarla GSYİH tablolarından yararlanmış; GSYİH “ücretler + ücret dışı gelirler + sermaye stokunun aşınması (amortisman) + dolaylı vergiler”in toplamından oluşmakla birlikte doğrudan bir bölüşüm göstergesi olmaması nedeniyle amortisman hesaplamadan dışlanmış ve de net milli gelir (ücretler + ücret dışı gelirler + devlet) üzerinden hesaplama yapılmıştır (Boratav, 2025). Ayrıca, net milli gelirden artık payı ve sömürü oranı (S/V) ile reel büyüme ve TÜFE yüzdelerine yer verilmiştir.

Tablo -4: 2016-2024 Dönemi Bölüşüm Göstergeleri

	Ücret (V)	Artık (S)	Devlet	S/V	Büyüme	TÜFE
Yıllık Değişim 2016-2024	-0,2	+0,1	+0,1	+0,3	+4,8	+30,7

Kaynak: Boratav, (2025). Erişim Adresi: <https://haber.sol.org.tr/yazarlar/korkut-boratav/bolusum-soku-ve-toplumsal-bunalim-bir-guncelleme-396918>

Yukarıdaki tablodan da görüleceği üzere bu dönemde ücretin milli gelirden aldığı pay gerilerken sömürü katsayısı yükselme eğilimindedir. Ayrıca, %4,8'lik bir büyüme gerçekleşirken yıllık istihdam artışı %3,2 olup (Boratav, 2025) işsizlik ve enflasyon ile birlikte bölüşüm sorunu devam etmektedir. Enflasyonla mücadelede sıkı maliye ve para politikaları uygulanırken bir yandan işsizlik diğer yandan da emekçi kesimin üzerindeki vergi yükü daha da artmaktadır. Bölüşüm ilişkilerinin emek aleyhine bozulduğu bu dönemlerde “*çalışan halk sınıflarının yaşam standardını korumaya dönük ve enflasyonu körükleyen sermayedar sınıfların vergilendirilmesini esas alan (rant ya da servet vergisi gibi) vergi/maliye politikaları uygulanmalıdır*” (Durmuş, 2025: 12).

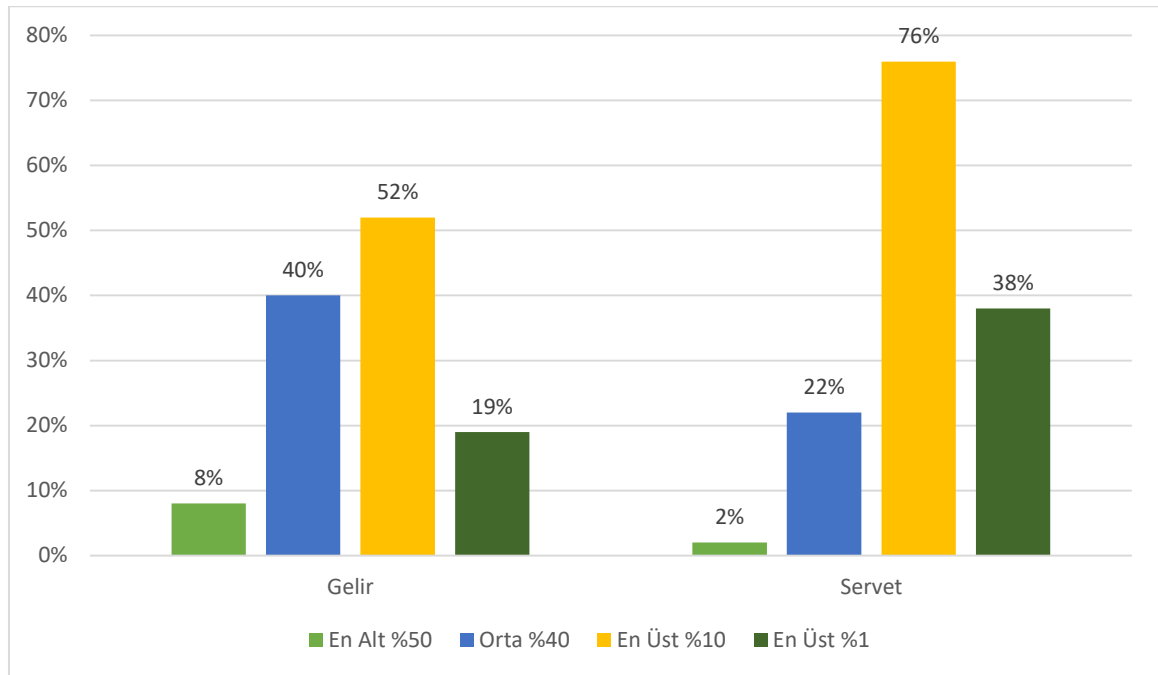
Bu çerçevede; İkinci Dünya Savaşı sonrası Keynesyen dönemde önemli ölçüde azalan toplumsal eşitsizlikler neoliberalizm ile geri dönmüştür (Dumenil&Levy, 2015: 53) ve Türkiye de dâhil olmak üzere neoliberal politikaları benimseyen çevre ülkelerde de bölüşüm ilişkileri dramatik bir şekilde bozulmuştur. Devletin eğitim ve sağlık gibi temel kamusal hizmetlerden çekilmesi, özelleştirmeler, emek piyasalarında artan esnekleşme ve güvencesizleştirme ile sendikal örgütlülük düzeyindeki gerileme gibi unsurlar da gelir dağılımındaki bozulmanın emekçiler üzerindeki olumsuz etkilerini derinleştirmiştir. Türkiye de dâhil olmak üzere gelişmekte olan ülkelerin yaşam koşullarında 1950'li yıllara kıyasla iyileşmeler yaşansa da bu iyileşmeler göreceli olmuştur; zira nüfusun önemli bir kısmı yoksulluk içinde yaşamakta, işsizlik oranları artmakta ve eşitsizlik büyük bir sorun olmaya devam etmektedir (Akarlı, 2024: 264).

1.2.4. Gelir ve Servet Dağılımı Arasındaki İlişki

Gelir ve servet eşitsizliği şiddetleri farklı olsa da birbirlerinden bağımsız bir şekilde gelişmemektedir. Farklı ülkelerde uygulanan benzer politikalar hem gelir dağılımını hem de servet dağılımını bozmaktadır. Dünya Eşitsizlik Raporu'nda (2022) gelir ve servet eşitsizliklerinin deregülasyon ve liberalizasyon politikaları sonucunda 1980'lerden bu yana neredeyse her yerde artmakta olduğu belirtilmektedir. Akım

değişken olan geliri emek gelirleri ve servet gelirleri olarak ikiye ayırabiliriz. Ücret ve maaş ödemeleri emek gelirleri arasında yer alırken faiz servet gelirine örnek verilebilir. Servet ise stok değişkendir. Gelir ve servet eşitsizliği birbirini beslemekle birlikte servet eşitsizliği daha belirgin bir görünüme sahiptir. Dünya Eşitsizlik Raporu'nda (2022) yer alan verilere göre; 2021 yılında küresel gelir 86 trilyon €, küresel net servet ise bu değer in altı katı olan 510 trilyon €'dur. 2021 yılında yetişkin başına küresel ortalama gelir aylık 16.700 € iken, ortalama yetişkin birey 98.600 € net servete sahiptir (Chancel vd., 2022). Bu verilerden servetin hem toplamda hem de ortalama olarak gelirin oldukça üstünde bir düzeyde olduğunu gösterirken dağılıma ilişkin bir bilgi vermemektedir.

Grafik-7: 2021 Yılı Verileri İle Gelir ve Servetin Dağılımı

Kaynak: Dünya Eşitsizlik Raporu (2022).

Yukarıda yer verilen Grafik-7'den de görüleceği üzere en yoksul %50 küresel gelirin %8'ini, küresel servetin ise %2'sini alırken en zengin %10 ise küresel gelirin %52'sini, küresel servetin %76'sını almaktadır. En üst %1'lik kesim ise küresel gelirin %19'una, küresel servetin %38'ine sahiptir. Küresel servetin gelirden daha adaletsiz dağıldığını gösteren daha detaylı verilere aşağıdaki tabloda yer verilmektedir:

Tablo-5: En Üst %1, En Üst %10 ve En Alt %50'nin 1995 ve 2021 Yıllarında Gelir ve Servetten Aldıkları Paylar (%)

	Yıllar	En Üst %1		En Üst %10		En Alt %50	
		Gelir Payı	Servet Payı	Gelir Payı	Servet Payı	Gelir Payı	Servet Payı
Afrika	1995	18.9	42.1	55.3	76.3	7.6	0.01
	2021	19.9	36.1	54.6	71.1	8.8	1.31
Asya	1995	22.2	42.3	55.4	75.2	10.2	3.53
	2021	18.2	36.1	50.7	72.1	10.1	3.46
Avrupa	1995	9.8	22.0	34.2	57.7	17.3	3.93
	2021	11.7	26.0	35.8	60.9	18.9	3.24
Latin Amerika	1995	21.7	43.1	57.3	74.9	9.4	1.12
	2021	25.0	45.2	57.8	76.9	9.8	0.47
Kuzey Amerika	1995	14.4	28.2	39.9	65.5	15.9	2.31
	2021	19.0	34.5	45.7	70.0	13.8	1.72
Okyanusya	1995	9.4	23.4	31.8	59.2	13.6	3.08
	2021	12.6	25.5	37.0	61.6	12.2	2.47
Dünya	1995	18.9	38.3	56.1	79.9	7.1	1.47
	2021	19.1	39.2	52.2	76.1	8.5	1.85

Kaynak: (Osakwe& Solleder, 2023: 6).

Dünya genelinde 1995 yılına göre 2021 yılında; en üst %1'lik ve en alt %50'lik kesimin hem gelirden aldığı pay hem de servetten aldığı pay artarken en üst %10'luk kesimin gelir ve servetten aldığı pay düşmüştür. En alt %50'nin payı her ne kadar artmış olsa da gelirden aldığı pay %8,5 servetten aldığı pay ise %1,85 gibi oldukça sınırlı bir düzeydedir. Ayrıca her kıtada servetteki yoğunlaşmanın gelirdeki yoğunlaşmadan çok daha fazla olduğunu, en alt %50'lik kesimin servetten yok denebilecek kadar düşük bir pay aldığını ve bu durumun yıllar içerisinde farklılık göstermediğini anlamaktayız.

Servet dağılımındaki adaletsizliği anlamak gelir dağılımı adaletini sağlamak için de önem teşkil etmektedir. Milyarderlerin önemli bir kısmı servetlerini sermaye kazançları ile artırmaktadır ve birçok ülkede bu kazançların nakde dönüştürülene kadar vergiye tabi tutulmaması nedeniyle büyük servet sahipleri daha düşük bir gelir vergisi ödemektedirler (Chancel vd. , 2022: 49). Bu durum bireysel gelir vergisinin gelir dağılımı adaletini sağlamada yetersiz kalmasına yol açmaktadır. Servet sahibi zenginler yoksullara göre daha yüksek tasarruf oranına sahiptirler ve bu tasarruflar üzerinden elde edilen gelirler de eşitsiz bir şekilde dağılmaktadır. Sermaye gelirlerindeki artış gelir ve servet eşitsizliği açısından önemli bir unsurdur. Thomas Piketty (2014), tarihsel süreçte servetin yoğunlaşmasının arkasındaki mekanizmayı sermayenin getirisi (r) ile büyüme oranı (g) arasındaki fark ile açıklamaktadır;

“r > g eşitsizliği, geçmişte biriktirilmiş servetin, üretimden ve ücretlerden çok daha süratli büyüdüğünü göstermektedir. Bu eşitsizlik temel bir mantıksal çelişkiyi ifade eder. Girişimci -kaçınılmaz olarak- rantiyeye dönüşme ve emeğinden başka hiçbir şeye sahip olmayanlar üzerinde giderek artan bir hâkimiyet kurma eğilimi içine girer. Sermaye bir kez oluştuktan sonra, üretim artışından daha hızlı bir şekilde kendini yeniden üretir. Geçmiş, geleceği yutar”
(Piketty, 2014: 626).

Piketty'nin “geçmiş geleceği yutar” şeklinde ifade ettiği geçmiş servetin eşitsizlik üzerindeki belirleyici rolü başka çalışmalarda da tespit edilmektedir. Osakwe ve Solleder servet eşitsizliğinin belirleyicilerini ve gelir eşitsizliğinin servet dağılımını açıklamadaki rolünü inceledikleri çalışmalarında aşırı servet eşitsizliğinin en önemli itici gücünün geçmiş servet olduğunu tespit etmişlerdir (2023: 4). Ayrıca, ülke örneklemi arasında farklılık göstermekle birlikte gelir eşitsizliği, tasarruf oranları, sermaye getirisi ve finansal kapsayıcılık da servet dağılımı üzerinde etkili olan diğer unsurlardandır (Osakwe ve Solleder, 2023: 14).

Akarlı'ya göre ise servet ve gelir eşitsizliğinin birbirini pekiştiren iki unsur olarak iç içe geçerek ayırt edilemez hale gelmesi modern kapitalizmin belirleyici özelliklerindedir (2024: 266). Bireyler arası eşitsizliklerin yanı sıra ülkeler arasındaki servet eşitsizlikler geliştirmekte olan ülkelerin hem gelir hem de servet açısından gelişmiş ülkelere yakınsamasını engellemekte ve küresel eşitsizlikleri güçlendirmektedir (Akarlı, 2024: 266).

Sonuç olarak gelir ve servet dağılımı eşitsizliği birbirinin hem sonucu hem nedeni konumunda olup servet dağılımı birikimli etkisiyle gelir dağılımına kıyasla çok daha bozuktur.

1.2.5. Türkiye’de Servet Dağılımı

Türkiye’de servet dağılımına ilişkin olarak UBS Küresel Servet Raporları ve 2022 Dünya Eşitsizlik Raporu ile Kanacı’nın çalışmasındaki verilere yer verilecektir.

Tablo-6: 2010-2024 Yılları Arasında Türkiye İçin Gini Katsayısı (Credit Suisse-UBS)

Yıllar	Gini
2010	0,704
2011	-
2012	0,842
2013	0,837
2014	0,843
2015	0,821
2016	0,832
2017	0,818
2018	0,871
2019	0,794
2020	0,818
2021	0,81
2022	0,802
2023	-
2024	0,73

Kaynak: 2010-2024 yılları arasında yayımlanan Credit Suisse ve UBS Küresel Servet Raporlarından derlenmiştir.

Öncelikle yukarıdaki tabloda Credit Suisse ve UBS tarafından yayımlanan Küresel Servet Raporlarından derlenen Gini katsayısı değerlerine yer verilmekte olup 2011 ve 2023 verilerine ulaşılamamıştır. 2010 yılında 0,704 olan Gini katsayısı yıllar içinde artış göstermiş ancak 2024 yılında tekrar 0,73’e düşerek dönem başındaki değerine yaklaşmıştır.

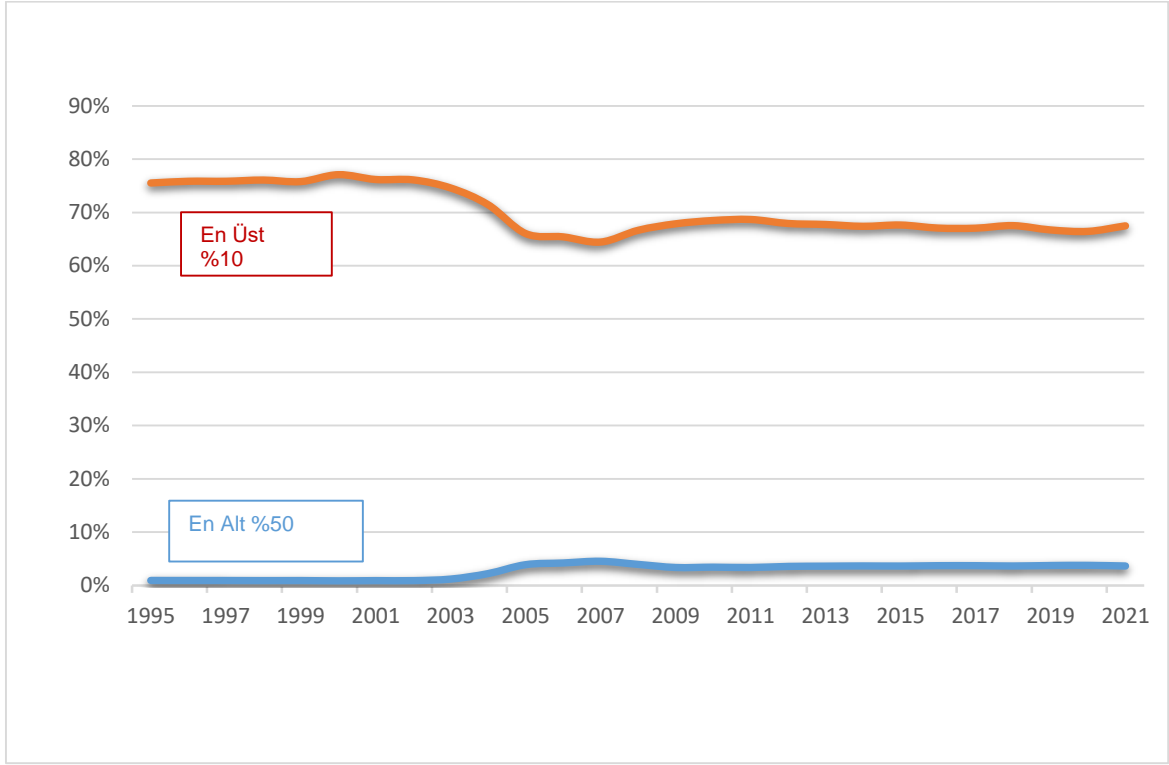
2024 yılında yayımlanan rapora göre; Türkiye’de 2022-2023 yılları arasında yetişkin başına düşen servette ulusal para cinsinden %157’nin, ABD doları cinsinden %63’ün üzerinde bir büyüme gerçekleşmiştir (UBS, 2024: 10). Ayrıca, yetişkin başına düşen ortalama servet de ulusal para birimiyle %1708 artış göstermiştir (UBS, 2024: 15). Daha önce de belirtildiği üzere; UBS Raporu’nda net servet hanehalklarının sahip olduğu finansal ve finansal olmayan servetin toplamından borçların çıkartılması ile

bulunmaktadır. Oğuz Oyan'a göre; 2022-2023 yıllarında bu servet artışı 2016-2022 yıllarındaki bölüşüm şoku olarak da ifade edilen gelir dağılımındaki bozulma ile ilişkilidir; zira ücretin milli gelirden aldığı pay azalırken diğer gelirlerin milli gelir içerisindeki payı artmış ve gelirlerinin bir bölümünü tasarruf edebilenler yaptıkları yatırımlar ile servetlerini daha da artırma imkânı bulmuşlardır (Ünker, 2024).

2025 yılında yayımlanan rapora göre; yetişkin başına yıllık servet verilerine bakıldığında Türkiye'de ulusal para cinsinden %35'in üzerinde bir artış yaşanırken bu oran reel olarak %14,6'lık bir daralmaya dönüşmektedir (UBS, 2025: 11). Yetişkin başına ulusal para cinsinden ortalama servete bakıldığında Türkiye negatif büyüme kaydeden ülkeler arasında olup servet düzeyleri hakkında daha doğru fikir veren reel medyan servette neredeyse %21 oranında düşüş yaşamıştır (UBS, 2025: 13, 18). Bunların yanı sıra dünya genelinde yeni milyonerlerin sayısı artarken Türkiye (yaklaşık 7.000 kişiye denk gelen) %8,4'lük bir artışla öne çıkmakta olup onu %5,8'lik artışla Birleşik Arap Emirlikleri takip etmektedir (UBS, 2025: 6). Kozanoğlu toplam servetteki gerilemeyi, Türkiye'de finansal varlıkların toplam servet içerisinde düşük paya sahip olması ile gayrimenkul fiyatlarının servet üzerindeki belirleyiciliğini vurgulayarak, 2024 yılındaki konut fiyat endeksindeki %10,4'lük reel azalma ile açıklamaktadır (Kozanoğlu, 2025). Milyoner sayısındaki artış ise altın fiyatlarındaki ve mevduat faizlerindeki yükseliş ile altın ve mevduata yatırım yapanların servetlerindeki artıştan kaynaklanmaktadır (Kozanoğlu, 2025).

2022 yılı Dünya Eşitsizlik Raporu'na göre; Türkiye'deki eşitsizlik tahminleri sınırlı olmakla birlikte kaynaklar, 1980-1990'larda eşitsizliğin azalmasının ardından, son 15 yılda eşitsizliğin arttığını göstermektedir (Chancel vd., 2022). Türkiye'de ortalama servet son 25 yılda, iki katından fazla artarak 2021 yılında 121.160 Türk lirasına ulaşmış olup Türkiye servet dağılımı açısından, benzer servet düzeyine sahip diğer ülkelere göre daha eşitsiz bir yapı sergilemektedir (Chancel vd., 2022).

Grafik-8: Türkiye'de 1995-2021 Yılları Arasında En Üst %10 Ve En Alt %50 Servet Payları

Kaynak: WID, (Chancel vd., 2022: 48).

2021 yılında, en alt %50, orta %40 ve en üst %10'un toplam ulusal servetten aldıkları pay sırasıyla %4, %29 ve %68'dir (Chancel vd., 2022).

Son olarak; Kanacı'nın 2003-2019 yılları arasında Türkiye'de servetin en üst %1, en üst %10, orta sınıf olan %40'lık kesim ve en yoksul %50 arasında nasıl dağıldığını detaylı bir analiz ile ortaya koymuş olduğu çalışmasındaki verilere yer verilecektir. Bahse konu çalışma bu 17 yıllık dönemde en zenginlerin servet payını hangi sınıfların aleyhine ne kadar artırdığını gözler önüne sermektedir. 2003-2019 döneminde toplam reel servet ortalama %5,2 oranında artmış olup en zengin %1 2019 yılına gelindiğinde 2003'teki %29,4'lük payını hemen hemen korumuş; en zengin %10 servetten aldığı payı bu dönemde %6,1 oranında, orta sınıf ise %11,8 oranında artırmış; en yoksul %50'lik kesim ise %1,6'lık bir düşüş yaşamıştır (Kanacı, 2024: 50,51,52). Dolayısıyla incelenen 17 yıllık dönemin kaybedeni net borçlu konuma düşen yoksul sınıflar olmuştur (Kanacı, 2024: 52-53). Ayrıca Kanacı bu verilerin Forbes Dergisi'nin zengin kişiler listesiyle

birleştirilmesi sonucunda eşitsizliğin boyutunun çok daha yüksek olduğunu belirtmektedir (Kanacı, 2024:82).

Bu açıklamalar çerçevesinde özetle; Türkiye’de son yıllarda milyarder sayısı artarken toplam servet yüksek servet grupları arasında yoğunlaşmış olup yoksul sınıfların durumu daha da kötüleşmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM SERVET VERGİSİ

Servet vergisinin bir türü olan arazi vergisi tarihteki en eski vergi türlerinden biri olup Mısır, Yunan ve Roma imparatorluklarında uygulama alanı bulmuştur (Mutluer vd., 2016: 265). Zaman içinde vergiye tabi tutulan servet unsurlarının kapsamı genişlemiştir. Çeşitli ülkelerde geniş uygulama alanı bulan servet vergileri kapitalizmin gelişimine paralel olarak yerini daha çok gelir ve harcamalar üzerinden alınan vergilere bırakmıştır (Uluatam, 2005: 288). Ancak artan gelir ve servet eşitsizliği son yıllarda servet vergisinin teorik alanda ve uygulamada daha çok destek bulmasına yol açmaktadır. Bu kapsamda çeşitli dönemlerde servet vergileri gündeme gelmektedir ve servet mali, sosyal ve ekonomik olmak üzere çeşitli nedenler ile vergiye tabi tutulmaktadır.

2.1. Servetin Vergilendirilmesinde Farklı Yaklaşımlar

2.1.1. Mali Yaklaşım

Devletlerin temel gelir kaynağını oluşturan vergi, temel itibarıyla devletlerin kamu hizmetlerini finanse etmek amacıyla egemenlik gücünü kullanarak ve karşılıksız olarak kişilerden aldığı paradır. Özel mülkiyet haklarının tanındığı kapitalist ve karma ekonomilerde uygulama alanı bulan servet vergileri; *“gerçek ve tüzel kişilerin belirli bir zamanda sahip buldukları genellikle menkul ve gayrimenkul malların tamamı ya da bir kısmını, değerleri üzerinden vergilendiren dolaysız vergilerdir”* (Edizdoğan vd., 2012: 289). Servet, vergi ödeme gücünün önemli bir göstergesi olup servet sahipliği veya servet unsurlarının transferi üzerinden servet vergisi alınmaktadır (Akdoğan, 2011: 267). Vergilendirmede mali yaklaşımda devlet gelirlerini en çoklaştırmak hedeflenmektedir. Mali yaklaşım çerçevesinde vergiden en yüksek gelirin elde edilebilmesi için iyi düzenlenmiş vergi yasalarının yanı sıra açıklık, ekonomiklik, uygunluk, verimlilik,

istikrar, esneklik gibi idari ve mali ilkelerin varlığı önem arz etmektedir (Mutluer vd., 2016: 198-199). Açıklık ilkesi vergi yasalarının açık ve anlaşılır olması anlamına gelmektedir. Ekonomiklik ilkesi vergilendirmenin en az maliyetle gerçekleştirilmesidir. Verimlilik ilkesinde ise vergi hasılatının vergilendirme için yapılan giderden fazla olması gerekmektedir. Vergi mükelleflerinin en uygun zamanda vergilendirilmesi uygunluk ilkesi olarak ifade edilmektedir. İstikrar ilkesi gereğince vergi yasalarının sık aralıklarla değiştirilmemesi gerekmektedir. Verginin GSYİH'deki değişimleri yakından izleyebilmesi ise vergilerin esnekliği ile ilişkilidir. Servet vergilerinden elde edilen gelirin vergi gelirleri içerisinde sınırlı bir düzeyde kalması, servet vergilerinin esnekliğinin düşük olması, uygulamadaki idari zorluklar gibi unsurlar dikkate alındığında mali yaklaşım çerçevesinde servet vergisinin tercih edilebilirliği azalmaktadır. Ancak vergilerin kamu harcamalarının finansmanı için devletin gelirlerini artırmaya odaklanan mali amaçlarının yanı sıra vergilerin sosyal ve ekonomik etkilerini dikkate alan mali olmayan amaçları da bulunmaktadır. Servet vergileri devlete gelir sağlamanın öne çıktığı mali amaçtan ziyade servet dağılımında ve vergilemede adaleti sağlamak gibi vergilemenin sosyal amaçları ile ön plana çıkmaktadır (Edizdoğan vd., 2012: 290).

2.1.2. Sosyoekonomik Yaklaşım

Maliye politikasının en önemli araçlarından biri olan vergilerin gelir ve servet dağılımında adaleti sağlamak, kalkınmayı sağlamak ve ekonomik istikrar gibi ekonomik ve sosyal amaçları da bulunmaktadır (Mutluer vd., 2016: 197). Anayasanın 73. maddesinde: *“Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, mali gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür. Vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı, maliye politikasının sosyal amacıdır”* hükmü amirdir. Bu çerçevede gelir ve harcamaların yanı sıra servet de ödeme gücünün göstergelerinden biri olup vergiye konu edilmektedir. Yukarıda da yer verildiği üzere servet vergisi gelir ve servetin dengeli dağılımını sağlamak gibi verginin sosyal amaçlarına da hizmet eden bir vergi türüdür. Bireylerin sahip oldukları servet veya

bunların transferi üzerinden vergilendiriliyor olması aynı zamanda vergilemede dikey ve yatay adaletin sağlanmasına da hizmet etmektedir. Vergilemede yatay adalet aynı durumda olan mükelleflerin aynı şekilde vergilendirilmesini ifade ederken dikey adalet ise farklı durumda olan mükelleflerin farklı şekilde vergilendirilmesi anlamına gelmekte olup vergi adaletini sağlamak konusunda önem taşımaktadırlar (Bingöl, 2024).

2.2. Uygulamada Servet Vergileri

Servet vergilerini temel olarak servetten alınan vergiler, servetin transferi üzerinden alınan vergiler ve servet artış vergileri olarak üç başlık altında incelemek mümkündür.

2.2.1. Servetten Alınan Vergiler

Servetten alınan vergiler “Genel Servet Vergileri” ve “Kısmi Servet Vergileri” olarak ikiye ayrılmaktadır.

“Genel servet vergileri; ticari servet, taşınmaz servet ve şahsi servet içine giren tüm servet unsurları üzerinden alınan vergilerdir” (Edizdoğan vd., 2012: 292). Genel servet vergileri subjektif nitelikte dolaysız bir vergi türü olup mükellefleri gerçek ve tüzel kişiler olabilmektedir. Genel servet vergisi ödeme gücünü esas almaktadır ve tüzel kişilerin ayrıca bir ödeme gücüne sahipliği bağlamında servet vergisi mükellefi olup olamayacağı tartışmalı bir konu olmakla birlikte tüzel kişileri de servetleri üzerinden vergilendiren ülkeler bulunmaktadır (Mutluer vd., 2016: 198-199). Genel servet vergisinin kapsamına giren servet unsurlarının değerlendirilmesi uygulamada karşılaşılan en önemli sorunlardan birisidir. Uygulamada genellikle gayrimenkul servet unsurları piyasa değeri, borsada işlem gören varlıklar ise borsa rayici üzerinden vergilendirilmektedir (Edizdoğan vd., 2012: 293). Genel servet vergisi tarifeleri düz oranlı veya artan oranlı olarak uygulanmaktadır.

Kısmi servet vergileri ise sadece belirli servet unsurlarını kapsamakta olup Emlak Vergisi ve Motorlu Taşıtlar Vergisi bu kapsamda değerlendirilmektedir. Kısmi servet vergileri mükelleflerin kişisel durumlarını dikkate almayan objektif nitelikte bir vergi türü olup servet unsurlarının değerinin yanı sıra iradı üzerinden de hesaplanabilmektedir (Edizdoğan vd., 2012:293).

2.2.2. Servetin Transferi Üzerinden Alınan Vergiler

Servet unsurlarının ivazlı ya da ivazsız olarak bir başkasına devredilmesi ile gerçekleşen servet transferi de vergiye tabi tutulmaktadır; bu vergilerin temelinde fırsat eşitliğinin sağlanması ve servet eşitsizliğinin düzeltilmesi düşüncesi yer almakta olup verginin mükellefi genellikle servet unsurlarını edinen kişi olmaktadır (Edizdoğan vd., 2012:296). Servet unsurlarının ivazsız intikaline dayanan Veraset ve İntikal Vergisi servetin transferi üzerinden alınan vergilere örnek teşkil etmektedir.

2.2.3. Servet Artışı Vergileri

Servet artışı vergileri ile belirli bir dönemin başı ve sonu arasında servette meydana gelen artışların vergilendirilmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda genel servet artışı vergileri kişilerin toplam servetindeki artışı vergilendirir ve genellikle savaş gibi olağanüstü durumlarda alınan bir vergi türüdür. Subjektif nitelik taşıyan olağanüstü servet artış vergileri yüksek oranlarda artan oranlı bir şekilde uygulandığında verginin ödenebilmesi için servetin belli bir kısmının elden çıkartılması söz konusu olabilmektedir (Mutluer vd., 2016: 276). Ülkemizde 1942 yılında uygulanan Varlık Vergisi toplumsal adalette yaratmış olduğu tahribat ile olağanüstü servet vergisinin kötü bir örneği olarak Cumhuriyet tarihine geçmiştir (Uluatam, 2005: 363). Özel servet artışı vergileri ise belirli servet unsurlarında meydana gelen artışı vergilendirmektedir. Ekonomik gelişme, şehirleşme, nüfus artışı ve bölgesel kalkınma gibi çeşitli nedenlerle gayrimenkulün

değerinde meydana gelen artışların vergilendirilmesi özel servet artışı vergilerine örnek verilebilir (Mutluer vd., 2016: 277).

2.3. Türkiye’de Servet Vergisi Uygulamaları

2.3.1. Motorlu Taşıtlar Vergisi

Türkiye’de 18 Şubat 1963 tarihinde yürürlüğe giren 197 sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunu’na göre, Karayolları Trafik Kanununa kayıtlı kara taşıtları ile Ulaştırma Bakanlığı Sivil Havacılık Genel Müdürlüğüne tescil edilen uçak ve helikopterler, Motorlu Taşıtlar Vergisine tabidir; buna karşın deniz araçları bu verginin kapsamına dahil edilmemektedir (MTV, md. 1). Kısmi servet vergileri arasında yer alan Motorlu Taşıtlar Vergisi objektif nitelikli sürekli servet vergisidir. *“Motorlu Taşıtlar Vergisinin mükellefi; trafik sicili ile Ulaştırma Bakanlığınca tutulan sivil hava vasıtaları sicilinde adlarına motorlu taşıt kayıt ve tescil edilmiş olan gerçek ve tüzelkişilerdir”* (MTV, md.3). Motorlu Taşıtlar Vergisi her yıl Ocak ve Temmuz aylarında olmak üzere iki eşit taksit halinde ödenmektedir. Ödenecek vergi miktarının belirlenmesinde taşıtın cinsi, model yılı, motor silindir hacmi, motor gücü, azami toplam ağırlık ve azami kalkış ağırlığı gibi unsurlar etkili olmaktadır. MTVK’de 2017 yılında yapılan düzenleme ile 01.01.2018 tarihinden itibaren kayıt ve tescil ettirilen otomobil, kaptıkaçtı, arazi taşıtları ve benzerlerinin vergilendirilmesinde motor silindir hacmi ve taşıt yaşının yanı sıra taşıtların değeri de dikkate alınmaya başlanmıştır. Bu durum MTV’nin ödeme gücünü kavraması açısından eksik de olsa olumlu bir gelişme olmuştur. Kamu kurum ve kuruluşlarına ait taşıtlar, elçilik ve konsolosluklara ait taşıtlar, engelli ve malullere ait taşıtlar, TMSF’ye ait taşıtlar, Türk Hava Kurumuna ait taşıtlar Motorlu Taşıtlar Vergisinin istisna ve muafiyetleri arasında yer almaktadır.

Motorlu Taşıtlar Vergisi, motorlu taşıt sahipliğinin ödeme gücünün ve servetin önemli bir göstergesi olması sebebiyle servet vergileri kapsamında değerlendirilmekte birlikte yaşanan iklim krizi ve ülkelerin karbon salınım oranlarını azaltma hedefleri ile

paralel bir şekilde birçok ülkede bir tür çevre vergisi veya karbon vergisi özelliği de taşıyor hale gelmiştir. Avrupa Birliği (AB) 2000’li yıllardan itibaren vergi sistemlerinde çevre kirliliğini dikkate almaya başlamış ve Motorlu Taşıtlar Vergisi “kirleten öder” prensibi doğrultusunda çevre vergileri kapsamında değerlendirilmiştir (Polat ve Eser, 2014: 271). Ülkemizde uygulanmakta olan tarifelerde motor silindir hacminin dikkate alınan unsurlardan birisi olması MTV’nin çevre vergisi niteliği ile örtüşürken, yaşı yüksek araçların çevreyi daha çok kirlletmesine rağmen daha düşük oranda vergilendirilmesi çevre vergisi olmaktan uzaklaştırmaktadır (Kabakçı Karadeniz, 2018:1 94). Bunlara ek olarak elektrikli araçlara uygulanan MTV oranlarının içten yanmalı motora sahip geleneksel araçlara göre daha düşük olması ise çevreci kaygıların bir yansıması olarak ele alınabilir. Ancak MTV’nin tamamen karbon emisyonlarını azaltma hedefi doğrultusunda dizayn edilmesi ise serveti vergilendirme niteliğini azaltacaktır. Yukarıda da belirtildiği üzere araç yaşı yüksek ve daha düşük fiyatlı araçlar daha çok karbon emisyonu üretmektedir; daha yüksek gelir grupları tarafından tercih edilen, yeni teknoloji ile üretilen ve araç yaşı küçük olan modeller ise daha az karbon emisyonu üretmekte olup sadece karbon salınımının esas alınması MTV’nin servet vergisi niteliğini ve vergi adaletini zedelemektedir (Üstün, 2012: 176). Bu çerçevede MTV’nin servet eşitsizliğini azaltmada etkili bir araç olabilmesi adına motorlu taşıt sahipliğinin günümüzde zorunlu bir ihtiyaç olması da göz önünde bulundurularak aile bazında sahip olunan ve değeri belirli bir eşiğin altında olan tek bir aracın MTV’den istisna tutulması önerilmektedir (Hazine ve Maliye Bakanlığı, 2024: 40).

2.3.2. Emlak Vergisi

Emlak vergisi bina, arazi ve arsalar üzerinden alınan sürekli servet vergilerinden biridir. Bina, arazi ve arsalar serveti oluşturan unsurlar arasında yer almaları nedeniyle ödeme gücünün bir göstergesidir ve bunun yanı sıra kişiler bu varlıkları dolayısıyla kamusal hizmetlerden faydalanmaktadırlar (Edizdoğan vd., 2012: 270). Bu açıdan Emlak Vergisi ödeme gücü ve faydalanma ilkesine dayandırılmakla birlikte artık bina ve arazilerin ödeme gücünü temsil kapasitelerinin düşük olması ve faydalanma ilkesinin de güncelliğini yitirmesi gelir sağlama amacı ve alışılmış bir vergi olması özelliklerini ön plana çıkarmaktadır (Mutluer vd., 2016: 271).

Türkiye sınırları içinde bulunan bina, arazi ve arsalar Emlak Vergisinin konusunu oluşturmakta olup mahalli bir vergi niteliği taşıyan Emlak Vergisinin tarh, tahakkuk ve tahsil işlemleri belediyeler tarafından gerçekleştirilmektedir. Bina Vergisi ve Arazi Vergisi 13576 sayılı Emlak Vergisi Kanunu'nda (EVK) ayrı ayrı düzenlenmiştir. Emlak vergisinin mükellefi bahsi geçen unsurları maliki, varsa intifa hakkı sahibi, her ikisi de yoksa bu unsurların maliki gibi tasarruf edenlerdir (EVK md.3 ve md.13).

“Bina Vergisinin ve Arazi Vergisinin matrahını, binanın ve arazinin EVK hükümlerine göre tesbit olunan vergi değeri oluşturmaktadır (EVK md.7 ve md.17).

“Bina vergisinin oranı meskenlerde binde bir, diğer binalarda ise binde ikidir” (EVK md.8). “Arazi vergisinin oranı binde bir, arsalarda ise binde üçtür” (EVK md.18).

Yukarıda yer verilen emlak vergisi oranları “5216 sayılı Kanunun uygulandığı büyük şehir belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde % 100 artırımlı uygulanmaktadır” ve “Cumhurbaşkanı, vergi oranlarını yarısına kadar indirmeye veya üç katına kadar artırmaya yetkilidir” (EVK md.8 ve md.18).

Mükellefler sahip oldukları bina, arazi ve arsa için bildirimde bulunmak zorundadırlar. Ayrıca EVK'de “*mali, sosyal ve ekonomik nedenlerle sürekli ve geçici*

nitelikte çeşitli muafiyet ve istisnalara yer verilmiş, gerek kamu yararına faaliyet gösteren kuruluşlar ve gerekse resmi nitelikte kuruluşlar ile bazı üretim ve hizmet birimleri bina, arazi ve arsaları dolayısıyla verginin kapsamı dışında bırakılmışlardır” (Akdoğan, 2011: 271).

2.3.3. Veraset ve İntikal Vergisi

Servetin ölüm sonucunda el değiştirmesi üzerinden alınan vergiler Miras Payı ve Tereke vergisi olarak adlandırılmaktadır. Kapitalist sistem içerisinde servet edinme ve onu özgürce kullanma doğal bir hak olarak görülürken servet üzerinde ölümden sonraki tasarruflara daha mesafeli yaklaşılmaktadır (Uluatam, 2005: 366). Örneğin Jeremy Bentham’a göre bir kişi vasiyet bırakmadan öldüğünde mirastan yalnızca birinci derece mirasçılar faydalanabilmeli, birinci derece mirasçıların bulunmaması durumunda tereke doğrudan devlete geçmelidir; vasiyetin bulunduğu durumlarda ise devlet uzak akrabaların paylarının yarısını alabilmelidir (Uluatam, 2005: 366). Kişilerin hiçbir çaba göstermeksizin miras yoluyla zenginleşmesi, artan gelir ve servet eşitsizliği servetin miras yoluyla transferi üzerinden vergi alınarak bu servet aktarımının sınırlandırılması gerektiği yönündeki düşüncelerin temel gerekçesini oluşturmaktadır.

Tereke Vergisi’nde, ölen kişinin bıraktığı tüm servet mirasçıların payı dikkate alınmaksızın vergilendirilirken, Miras Payı Vergisi’nde adından da anlaşılacağı üzere mirasçılar payları üzerinden vergilendirilmektedir. Dolayısıyla Tereke Vergisi mirasçıların mirası kabul edip etmemesinden bağımsız objektif nitelikte bir vergidir ve vergiyi doğuran olay ölüm ile gerçekleşmektedir (Mutluer vd., 2016: 274). Miras Payı vergisi ise mirasçıların muris ile akrabalık dereceleri, miras payının büyüklüğü gibi özellikleri dikkate alan sübjektif nitelikte bir vergi olması sebebiyle daha adaletli olduğu düşünülmektedir (Uluatam, 2005: 368).

Ülkemizde Veraset ve İntikal Vergisi 08.06.1959 tarihinde kabul edilen Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu (VİVK) ile düzenlenmektedir. VİVK’nin birinci maddesine

göre; “Türkiye Cumhuriyeti tabiyetinde bulunan şahıslara ait mallar ile Türkiye’de bulunan malların veraset tarikiyle veya her hangi bir suretle olursa olsun ivazsız bir tarzda bir şahıstan diğer şahsa intikali Veraset ve İntikal Vergisine tabidir”. Ayrıca, Türkiye Cumhuriyeti tabiyetinde bulunan şahıslar yabancı bir ülkeden aynı yollarla mal iktisap ettiklerinde de vergilendirilirken Türkiye’de ikameti olmayan bir şahıs, Türkiye Cumhuriyeti tabiyetinde bulunan bir şahsın Türkiye dışındaki malını bu yollarla iktisap ettiğinde bu vergi ile mükellef tutulmamaktadır (VİVK md.1).

Veraset ve İntikal Vergisinin matrahı, intikal eden malların Vergi Usul Kanununa göre bulunan değerleridir ve lazım geldiği takdirde tenzil olunabilecek borçlar ve masraflar şunlardır (VİVK, md.10):

“a) Veraset yoluyla vukubulan intikallerde murisin ihticaca salih vesaike müstenit borçları ile vergi borçları;

b) Diğer suretle iktisaplarda intikal eden malın aynına taallük eden borçlarla vergi borçları (Şu kadar ki, hibe eden hibe ettiği mala taallük eden borçları kendi üzerine almış veya öyle taahhüdetmiş ise bu borçlar nazara alınmaz);

c) Türkiye Cumhuriyeti tabiiyetinde olan şahıslara ait mallardan yabancı memleketlerde bulunanlara taallük eden borçlar ve yabancı memleketlerde bu mallar dolayısıyla alınan Veraset ve İntikal vergileri (Tevsik edilmek şartıyla);

(c fıkrasında yazılı borçlar ile Veraset ve İntikal vergileri, beyannamede gösterilen bu kabil malların değerini geçemez.)

d) Cenazenin techiz ve tedfini için yapılan masraflar” (VİVK, md.12)

Veraset ve İntikal vergisi artan oranlı tarife yapısına sahiptir ve 2025 yılı için uygulanacak oranlar aşağıda yer almaktadır (VİVK, md.16):

Tablo-7: Veraset ve İntikal Vergisinin Tarife Yapısı

Matrah	Veraset yoluyla intikallerde vergi oranı (%)	İvazsız intikallerde vergi oranı (%)
İlk 2.400.000 TL için	1	10
Sonra gelen 5.700.000 TL için	3	15
Sonra gelen 12.000.000 TL için	5	20
Sonra gelen 24.000.000 TL için	7	25
Matrahın 44.100.000 TL'yi aşan bölümü için	10	30

Kaynak: (VİVK, md.16).

2.3.4. Değerli Konut Vergisi

2019 yılında yürürlüğe giren 7194 sayılı Kanun ile, Türkiye sınırları içindeki mesken nitelikli taşınmazların, bina vergi değeri 5.000.000 TL'yi geçtiğinde, Değerli Konut Vergisi kapsamında vergilendirilmesi sağlanmıştır. Değerli Konut Vergisi, EVK'nin dördüncü kısmına eklenmiştir. 01.01.2021 tarihinde yürürlüğe giren⁹ ve birçok açıdan eleştirilen Değerli konut vergisinde 7221 sayılı Kanun ile önemli değişikliklere gidilmiştir (Gözen Bozdoğan, 2023:71). Öncelikle Değerli Konut Vergisi'ndeki mevcut uygulamaya ilişkin bilgilere yer verilecek olup söz konusu vergiye getirilen önerilere en sonda yer verilecektir.

2025 yılı için bina vergi değeri 15.709.000 TL olarak belirlenmiştir ve verginin matrahını bina vergi değerinin 15.709.000 TL tutarını aşan kısmı oluşturmaktadır (EVK

⁹ “Başlangıçta Değerli Konut Vergisi'nin 7194 sayılı Kanun ile 01.01.2020 tarihinde yürürlüğe girmesi öngörülmüş olsa da 7221 sayılı Kanun kapsamında EVK'ye eklenen geçici bir maddeyle bu tarih 01.01.2021 olarak ertelenmiştir (Gözen Bozdoğan, 2023:73).

md.44). Aşağıda 2025 yılı için belirlenen matrah ve vergi oranlarına yer verilmektedir (EVK, md.44):

Tablo-8: Değerli Konut Vergisinin Tarife Yapısı

Matrah	Oran %
15.709.000 TL ile 23.564.000 TL arasında olanlardan (bu tutar dahil) 15.709.000 TL'yi aşan kısmı için	3
31.421.000 TL'ye kadar olanlar (bu tutar dahil) 23.564.000 TL'si için 23.565 TL, fazlası için	6
31.421.000 TL'den fazla olanlar 31.421.000 TL'si için 70.707 TL, fazlası için	10

Kaynak: (EVK, md.44).

“Değerli konut vergisini mesken nitelikli taşınmazların maliki, varsa intifa hakkı sahibi, her ikisi de yoksa mesken nitelikli taşınmaza malik gibi tasarruf edenler öder. Bir mesken nitelikli taşınmaza paylı mülkiyet hâlinde malik olanlar, hisseleri oranında mükelleftirler. Elbirliği mülkiyette malikler vergiden müteselsilen sorumlu olurlar” (EVK md.45).

EVK'nin 45. maddesi uyarınca, mesken niteliğindeki taşınmazın bina vergi değeri 15.709.000 TL'yi aştığında ya da vergi değerini etkileyen değişiklikler -örneğin yeni bir binanın inşası, birden fazla arazi veya arsanın tek bir parça hâline getirilmesi veya bir binanın tüm hisselerinin birleştirilmesi- gerçekleştiğinde, mükellefiyet bu değişikliklerin meydana geldiği yılı izleyen yıldan itibaren başlar; ayrıca muafiyetin sona erdiği tarih de başlangıç için dikkate alınır (EVK, md. 45).

Ayrıca yanan, yıkılan, tamamen kullanılmaz hâle gelen veya vergiye tabi iken muaflik şartlarını kazanan mesken nitelikli taşınmazlardan kaynaklanan mükellefiyet, bu olayların meydana geldiği tarihi izleyen taksitten itibaren sona ermektedir (EVK md.45).

Değerli Konut Vergisinden muaf olan mesken nitelikli taşınmazlar şunlardır:

- “Genel ve özel bütçeli idarelerin, belediyelerin, üniversitelerin ve Toplu Konut İdaresi Başkanlığının maliki veya intifa hakkına sahip olduğu mesken nitelikli taşınmazlar,
- Türkiye sınırları içinde mesken nitelikli tek taşınmazı olanlar ile birden fazla mesken nitelikli taşınmazı bulunanların, değerli konut vergisi konusuna giren en düşük değerli mesken nitelikli tek taşınmazı (intifa hakkına sahip olunması hâli dâhil) (Bu hüküm, belirtilen kişilerin tek meskene hisse ile sahip olmaları hâlinde hisselerine ait kısım hakkında da uygulanır.),
- Yabancı devletlere ait olup elçilik ve konsolosluk olarak kullanılan mesken nitelikli taşınmazlar ile elçilerin ikametine mahsus mesken nitelikli taşınmazlar ve bunların müstemilatı (karşılıklı olmak şartıyla) ve merkezi Türkiye’de bulunan milletlerarası kuruluşlara, milletlerarası kuruluşların Türkiye’deki temsilciliklerine ait mesken nitelikli taşınmazlar,
- Esas faaliyet konusu bina inşası olanların işletmelerine kayıtlı bulunan ve henüz ilk satışa, devir ve temlike konu edilmemiş yeni inşa edilen mesken nitelikli taşınmazlar (arsa karşılığı inşaat işlerinde sözleşme gereği taahhüt işini üstlenen müteahhide kalan mesken nitelikli taşınmazlar dâhil) (bu taşınmazların kiraya verilmesi veya sair surette kullanılması hâlleri hariç)” (EVK md.46).

Mesken nitelikli taşınmazın bina değerinin 15.709.000 TL’yi aştığının belirlendiği yılı takip eden yılın Şubat ayının 20. günü sonuna kadar mükellef tarafından taşınmazın bulunduğu yerdeki Gelir İdaresi Başkanlığına bağlı yetkili vergi dairesin beyanname verilmesi gerekmektedir (EVK md.47). Mükellefler tarafından yıllık olarak beyanname verilmekte olup Değerli Konut Vergisi ilgili vergi dairesince yıllık olarak tarh ve tahakkuk olunmaktadır (EVK md.47).

Değerli Konut Vergisi’ne yönelik olarak vergilendirmede adalet ilkesi bağlamında çeşitli eleştiriler getirilmektedir. Sadece mesken niteliğini haiz taşınmazların

Değerli Konut Vergisi kapsamında vergilendirilmesinin vergi mükellefleri arasında taşınmazı mesken olarak kullananlar aleyhine vergi yükü oluşturulması eleştiri getirilen noktalardan biridir (Çivilidağ ve Bozdoğan, 2023: 35). Ayrıca birden fazla mesken niteliğinde taşınmaza sahip olan ancak bu taşınmazların ayrı ayrı değeri EVK’de belirtilen değerin altında kalan kişiler Değerli Konut Vergisi mükellefi olmamaktadır; ancak bu taşınmazların toplam değerinin belirtilen tutarı aştığı hallerde bu durum vergilemede ödeme gücüne ulaşılmasının önüne geçmektedir. Bu nedenle vergi konusu taşınmazların toplam değeri üzerinden değerlendirilmesi daha adil olacaktır.

Değerli Konut Vergisine getirilen bir diğer eleştiri ise belli bir değerin üzerindeki binaların hem Emlak Vergisi hem de Değerli Konut Vergisi kapsamına girmesi ile iki kez servet vergisi alındığı ve bu durumun çifte vergilendirmeye yol açmasına ilişkindir. Çifte vergilendirmenin önlenmesi adına hesaplanan Emlak Vergisi tutarının ödenecek olan Değerli Konut Vergisi tutarından mahsup edilmesi önerilmektedir (Gözen Bozdoğan, 2023:75).

2.3.5. Varlık Vergisi

II. Dünya Savaşı dönemi yaşanan ekonomik sorunları hükümet çeşitli iktisadi önlemler ile çözmeye çalışmıştır. Bu kapsamda getirilen iktisadi önlemlerden biri de 1942 yılında Şükrü Saraçoğlu hükümeti tarafından uygulanan Varlık Vergisi olmuştur. Varlık Vergisi 12 Kasım 1942 tarihinde 4305 sayılı Kanun ile kabul edilmiştir ve zorlu ekonomik koşulları istismar eden ancak vergi ödemeyen kişilerin vergilendirilmesi amacıyla getirildiği belirtilmektedir (Akan, 2009:166). Dönemin Başbakanı Şükrü Saraçoğlu TBMM’de yaptığı konuşmasında verginin amacına ilişkin şu ifadelerde bulunmuştur:

“Bu kanun ile takip ettiğimiz hedef tedavüldeki paraları azaltmak ve memleket ihtiyaçlarımıza karşılık hazırlamaktır. Bu böyle olmakla beraber bu kanunun tatbikmdan, Türk parasının kıymetlenmesi, muhtekirler üzerinde toplanan halk

buğzunun silinmesi, vergileri önlemek için bizzarure satışa çıkarılacak malların fiyatlarında bir itidal husule getirmesi gibi tâli faydaların tahassül etmesi de imkân haricinde addedilemez” (T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre 6, İçtima 4, Cilt 28, s. 22).

Ancak Varlık Vergisi'nin etkilerini ve getiriliş amacını daha iyi anlayabilmek için dönemin ekonomik ve sosyal arka planına da değinmek gerekmektedir. 19. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nun sanayileşmiş Batı ekonomisinin gerisinde kalması, bölgedeki Müslümanların rekabet gücünü kaybetmesi ve ticaretin Gayrimüslimlerin elinde yoğunlaşması ekonomik modernizasyonun sağlanabilmesi için Müslüman-Türk bir orta sınıf yaratılması gerektiği inancını doğurmuştur (Ağır ve Artunç, 2017: 3). Dolayısıyla Varlık Vergisi sadece dönemin savaş ekonomisi sorunlarına çözüm olarak getirilen mali bir araç olmanın ötesinde milli burjuvazi yaratma hamlelerinin de bir parçası olmuştur (Ağır ve Artunç, 2017: 3).

Varlık Vergisi, *“serveti 5.000 TL'yi ve yıllık geliri 2.500 TL'yi aşanlara yöneliktir. Buna ek olarak, anonim şirketler, müteahhit acenteleri, büyük çiftlik ve gayrimenkul sahipleri gibi diğer kategoriler de ayrı olarak vergilendirilmek üzere eklenmiştir, ancak her bir vergi mükellefi için kesin tutar yerel değerlendirme kurulları tarafından belirlenmiştir”* (Akan, 2009: 166). Vergi yükümlülüğünün belirlenebilmesi için herhangi bir standart uygulama veya objektif kriterin olmaması ve yetkililerin bankalardan, diğer tüccarlardan ve sadece Müslüman siyasetçiler ve esnaflardan oluşan parti komitelerinden topladığı bilgilere dayanarak hazırladığı vergi mükelleflerinin önceki yıla ait gelir tahminlerine dayanması vergi toplama sürecindeki önemli sorunlardan birisi olmuştur (Ağır ve Artunç, 2017: 3). Ayrıca 4302 sayılı Kanununun 11. maddesinde *“Komisyon kararları nihai ve katı mahiyette olup bunlara karşı idarî ve adli kaza mercilerinde dâva açılmaz. Ancak bir mükellef namına aynı mükellefiyet mevzuundan dolayı mükerrer vergi tarh edilmiş olduğu takdirde bunlardan en yüksek olanı ipka edilerek diğerleri*

tarhiyatı yapan komisyonların vazife gördüğü mahallerin en büyük mal memuru tarafından mükelleflerin müracaatı üzerine silinir.” hükmüne yer verilmiş olup çifte vergilendirme dışında vergiye karşı itiraz yolları kapalı hale getirilmiştir.

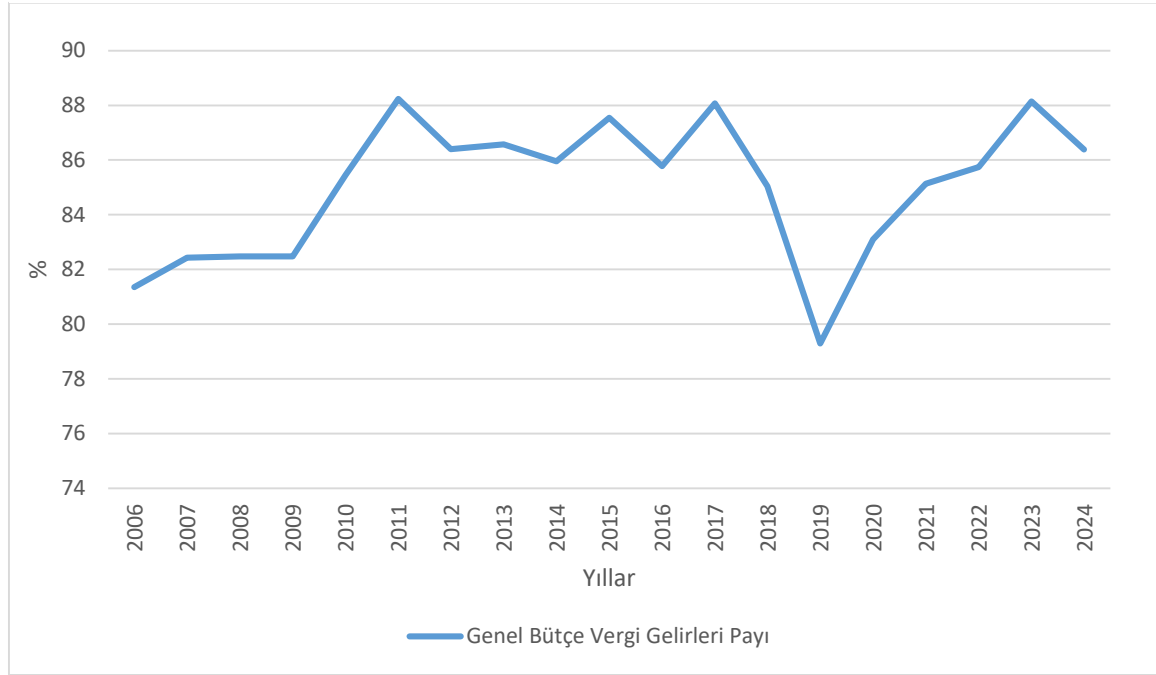
Mükelleflerin vergilerini on beş gün içerisinde ödemeleri gerekmektedir ve verginin süresi içerisinde ödenmemesi durumunda; birinci hafta için %1 ve ikinci hafta için %2 gecikme zammı uygulanmaktadır (4305 sayılı Kanun md.12). Vergi borcunu ödeyemeyenler ise zorunlu çalışma kamplarına gönderilmiştir. Erzurum Aşkale'deki çalışma kampına yaklaşık 1400 gayrimüslim gönderilmiş olup vergi borçlarının tamamını ödeyene kadar çalıştırılmışlardır ve bu süreçte yirmi bir kişi hayatını kaybetmiştir (Akan, 2009: 168). 30.000'den fazla Yahudi ve 20.000'den fazla Rum Ortodoks Hıristiyan ise Servet Vergisi'nin ardından Türkiye'yi terk etmiştir (Ağır ve Artunç,2017: 11). Yaklaşık 16 ay yürürlükte kalan Varlık Vergisi 15 Mart 1944 tarih ve 4350 sayılı Kanun ile yürürlükten kaldırılmıştır. Varlık Vergisi ile yaklaşık 315.000.000 TL tutarında vergi tahsil edilmiştir ve bu tutarın %52'si gayrimüslimler, %29'u Müslümanlar ve %19'u ecnebler tarafından ödenmiştir (Kızılkaya, 2016: 91). Vergi mükelleflerinin %54'ü İstanbul'da olup verginin %68'ini ödemişlerdir ve İstanbul'daki tüm gayrimüslimlere tahakkuk ettirilen miktar, tüm vergi değerlendirmesinin %83'üne denk gelmektedir (Ağır ve Artunç, 2017: 9).

2.4. Türkiye'de Servet Vergisinin Görünümü

Bu bölümde öncelikle genel bütçe gelirlerinin ne kadarının vergi gelirlerinden oluştuğuna, daha sonra ise yukarıda yer verilen ve Türkiye'de servet vergisi altında elde edilen vergi gelirlerinin yıllar içindeki değişimine yer verilecektir. Aşağıda yer alan grafiklerin hazırlanmasında T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü istatistiklerinden yararlanılmıştır. MTV, VİV ve Değerli Konut Vergisi genel bütçe gelirleri içerisinde yer almakta olup mahalli idarelerce toplanan Emlak Vergisi gelirlerine ilişkin veriler de genel bütçe gelirlerine eklenerek birlikte analiz edilmiştir.

Ayrıca Emlak Vergisi gelirleri hesaplanırken Bina, Arazi ve Arsa Vergilerine ilişkin gelirler dikkate alınmış olup Çevre Temizlik Vergisi hesaplama dâhil edilmemiştir. Emlak Vergisinin hesaplanmasında mahalli idarelerin bütçe istatistiklerine ilişkin olarak en erken 2006 yılı verilerine ulaşılabilmesi nedeniyle 2006-2024 yıllarını kapsayan bir dönemlendirme yapılmıştır.

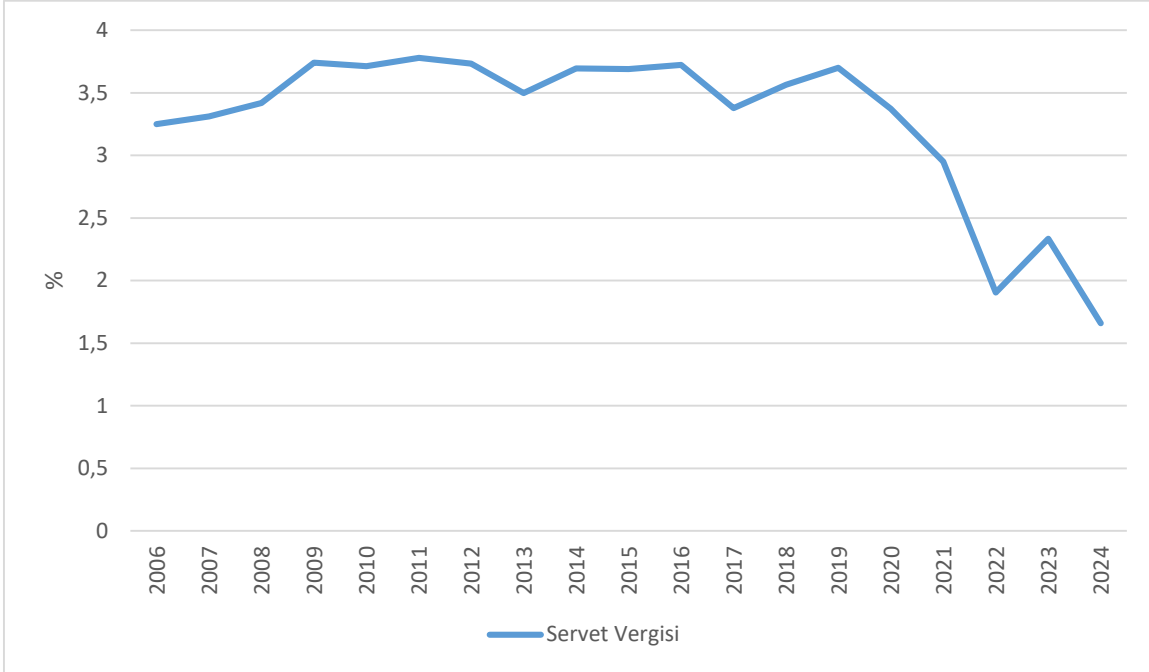
Grafik-9: Vergi Gelirlerinin Genel Bütçe Gelirleri İçerisindeki Payı

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, Genel Bütçe İstatistikleri

Yukarıda yer verilen Grafik-9'dan görülebileceği üzere 2024 yılı için genel bütçe gelirlerinin yaklaşık %86'sı vergi gelirlerinden oluşmaktadır. Vergi gelirlerinin 2006-2024 yılları arasında 18 yıllık dönemdeki seyrine bakıldığında 2019 yılında vergi gelirlerinin payında 2018 yılına göre yaklaşık %6'lık bir düşüş yaşanmıştır. Vergi gelirlerinin genel bütçe gelirleri içerisindeki payı 2019 yılında ilgili dönemdeki en düşük seviyesi olan %79'a gerilemiş olsa bile hala yüksek bir orana denk gelmektedir. Kamu finansman kaynaklarının çok büyük bir bölümünü oluşturan vergi gelirlerinin kendi içindeki dağılımı ve hangi unsurlardan elde edildiği önem arz etmektedir. Bu çerçevede servet unsurlarından elde edilen vergi gelirlerinin toplam vergi gelirleri içerisindeki payına yer verilecektir.

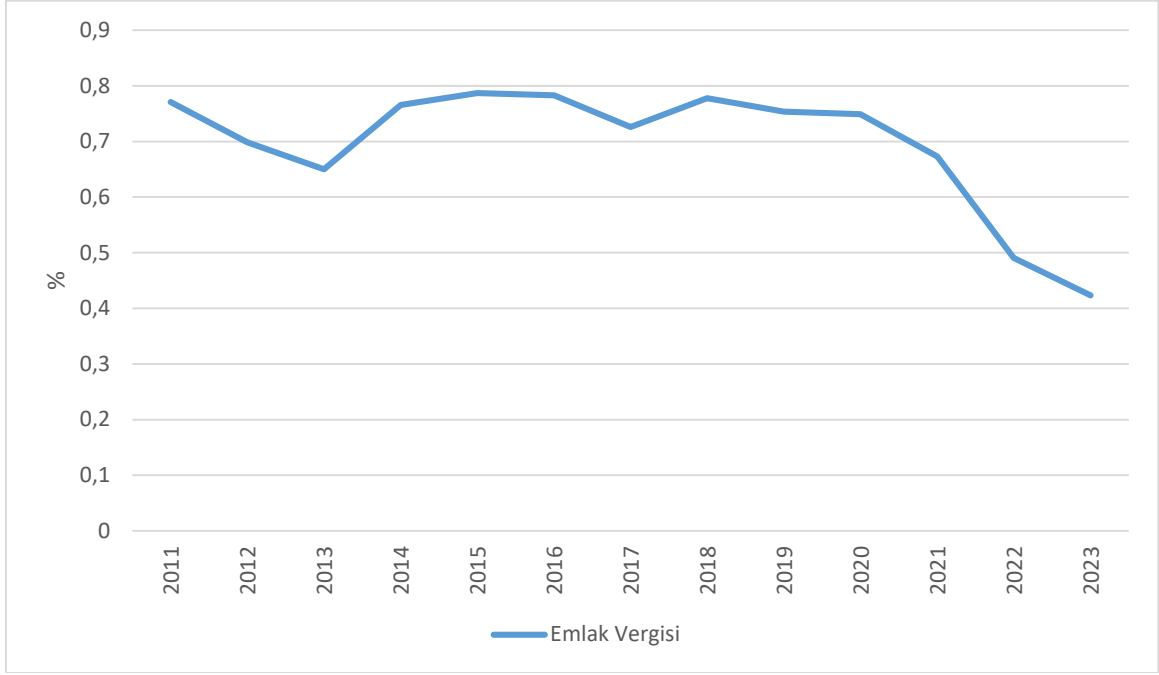
Grafik-10: Servet Vergisi Gelirlerinin Genel Bütçe Vergi Gelirleri İçerisindeki Payı (%)

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, Genel Bütçe İstatistikleri.

Grafik-10’da yer verildiği üzere servet vergisi gelirleri genel bütçe vergi gelirlerinin oldukça sınırlı bir bölümünü oluşturmakta olup 2006-2024 yıllarını kapsayan dönemde bu oran en fazla yaklaşık %3,7 düzeyinde gerçekleşmiştir. 2019 yılından itibaren ise düşüş eğilimi gözlemlenmektedir. Her ne kadar genel bütçe vergi gelirleri içinde servet vergisinin payında 2023 yılında sınırlı bir artış gözlemlense de bu oran yaklaşık %2,3 gibi oldukça düşük bir düzeyde kalmıştır ve 2024 yılında ise %1,6 ile dönemin en düşük seviyesine gelmiştir. Dolayısıyla vergi gelirlerinin kamu finansmanın çok önemli bir bölümünü oluşturduğu; ancak bu gelirlerin servet unsurlarından ziyade gelir ve harcamalar üzerinden alınan vergilere dayandığı anlaşılmaktadır. Aşağıda toplam servet vergisi gelirlerinin alt kalemleri olan Emlak Vergisi, MTV, VİV ve Değerli Konut Vergisine ilişkin istatistiklere yer verilecektir.

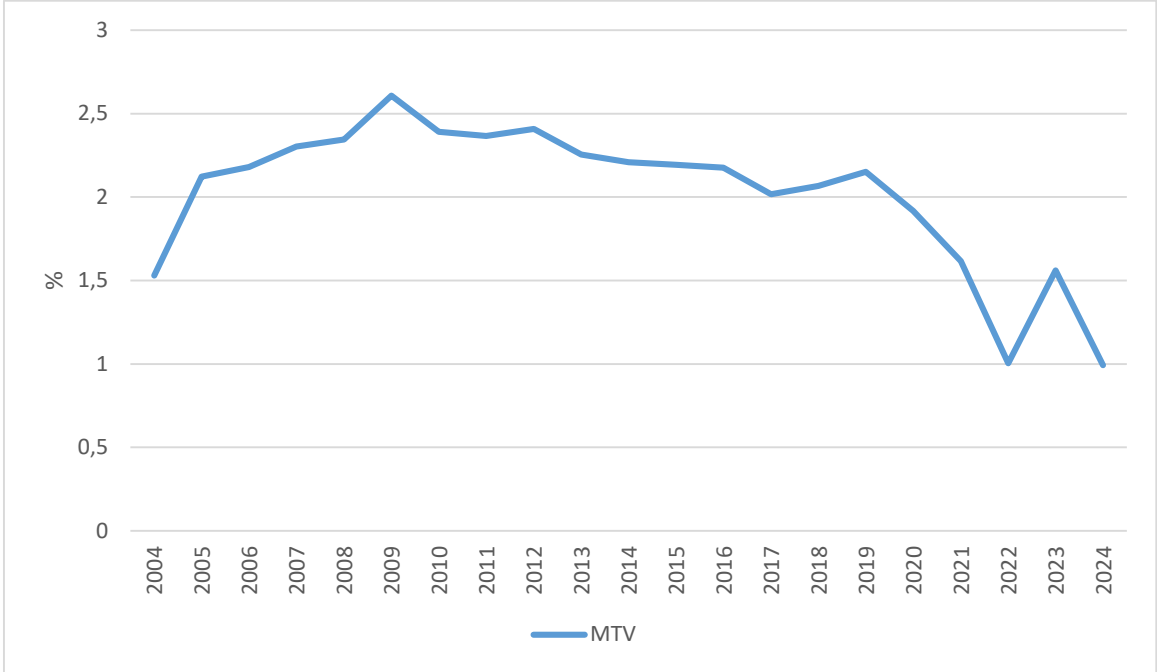
Grafik-11: Emlak Vergisinin Genel Yönetim Bütçe Gelirleri İçindeki Payı (%)

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, Genel Bütçe İstatistikleri.

Emlak Vergisi gelirlerini de içeren genel yönetim bütçe istatistiklerine ilişkin olarak 2011-2023 yılları konsolide verilerine erişilmekte olup yukarıda yer verilen Grafik-11’de de çevre temizlik vergisi hesaplama dahil edilmemiştir. Grafik-11’den Emlak Vergisinin genel yönetim bütçe gelirleri içerisinde oldukça küçük bir yer kapladığı görülmekte olup 2023 yılında %0,4 seviyelerine kadar düştüğü anlaşılmaktadır.

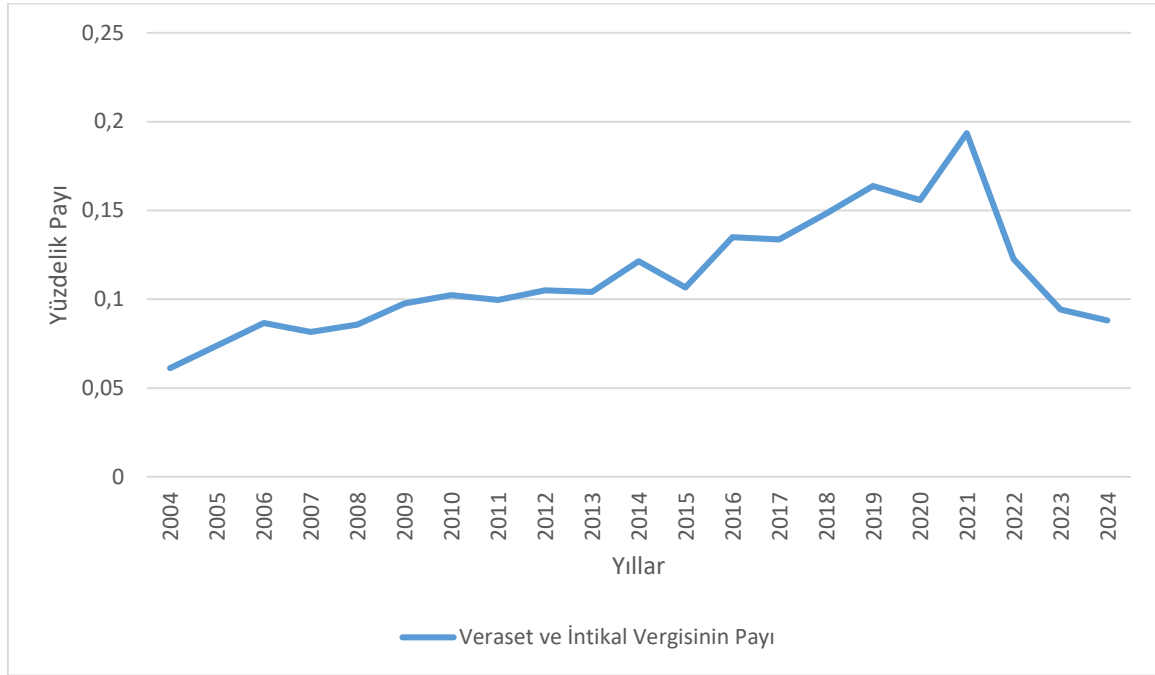
Grafik-12: Motorlu Taşıtlar Vergisinin Genel Bütçe Vergi Gelirleri İçerisindeki Payı

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, Genel Bütçe İstatistikleri.

Grafik-12’de 2004-2024 döneminde MTV’nin toplam genel bütçe gelirleri içerisinde en yüksek 2009 yılında %2,6’lık bir paya sahip olduğu, %1’lik en düşük seviyesine ise 2022 yılında ulaştığı görülmektedir. MTV 2019 yılından itibaren düşme eğilimi göstermekte olup 2023 yılında gerçekleşen artışın, 6 Şubat 2023 depremi sonrasında 7456 Sayılı Kanun Kapsamında Alınan Ek Motorlu Taşıtlar Vergisi gelirlerinin de hesaplama dâhil edilmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Grafik-13: Veraset ve İntikal Vergisinin Toplam Genel Bütçe Vergi Gelirleri İçerisinde Payı

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, Genel Bütçe İstatistikleri.

VİV'den elde edilen gelirlerin 2004-2021 yılları arasında artış trendi göstermekte olup, 2021 yılında en yüksek seviyesine ulaştıktan sonra düşüş eğilimine girmiştir. VİV toplam genel bütçe gelirleri içerisinde oldukça düşük bir paya sahiptir, zira zirveye ulaştığı 2021 yılında dahi %0,19 oranında gerçekleşmiştir.

Tablo-9: Değerli Konut Vergisinden Elde Edilen Vergi Geliri (Bin TL)

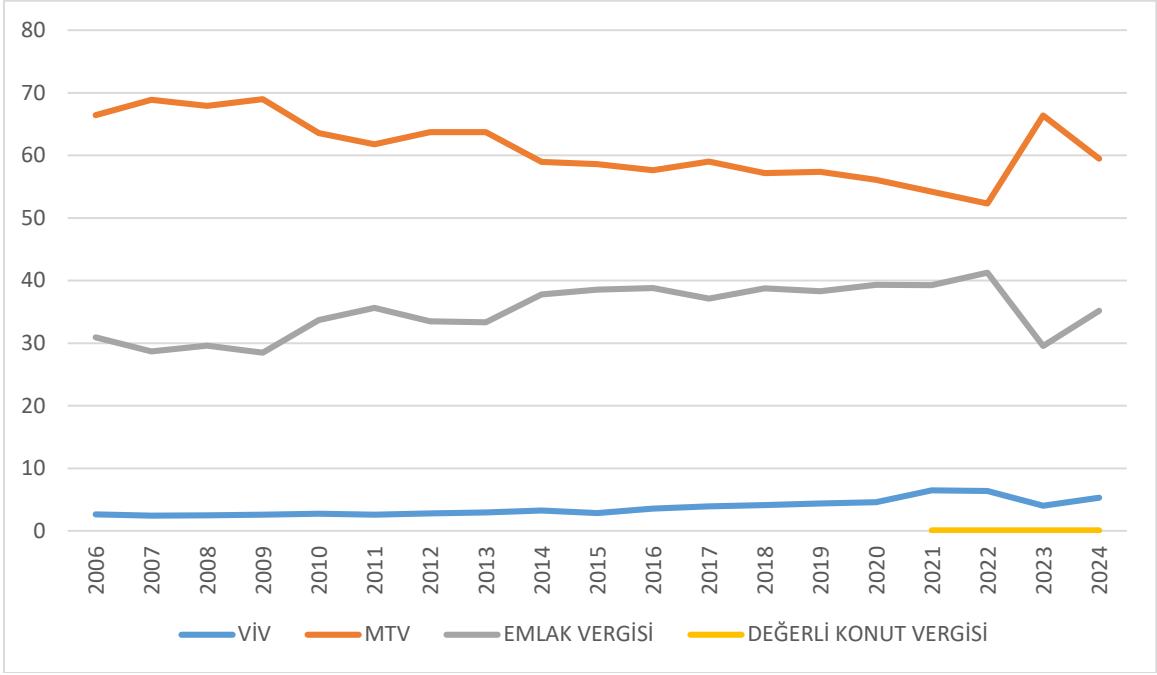
Yıllar	Bütçe Hedefi	Gerçekleşen
2021	350.000	23.046
2022	40.475	40.475
2023	82.359	75.208
2024	115.181	83.126

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, Genel Bütçe İstatistikleri.

Tablo-9'da ise 2021 yılında uygulanmaya başlayan Değerli Konut Vergisinden elde edilen vergi gelirlerine yer verilmektedir. 2021 yılında bütçe hedefi 350 milyon TL olmakla birlikte sadece 23 milyon TL vergi geliri elde edilebilmiştir.

Yukarıda yer verilen verilere ek olarak, aşağıda söz konusu vergilerin toplam servet vergisi gelirleri içerisindeki dağılımına yer verilmektedir.

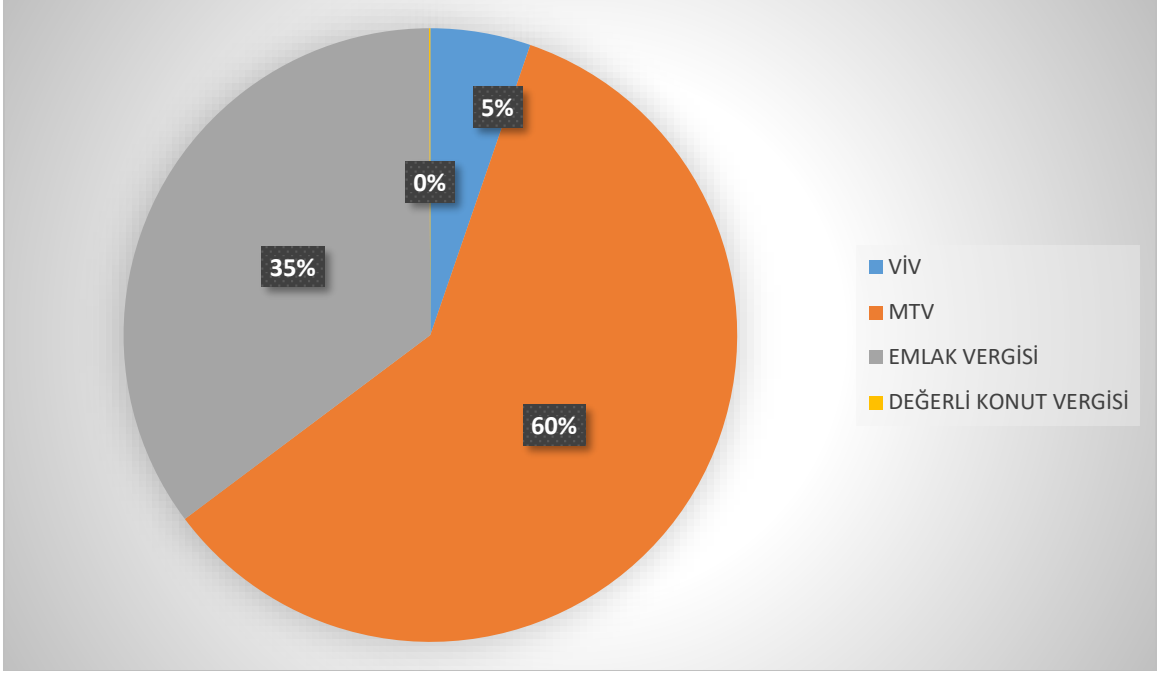
Grafik-14: Servet Vergilerinin Dağılımı

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü; Genel Bütçe İstatistikleri, Mahalli İdareler Bütçe İstatistikleri.

Grafik-14'ten de görüleceği üzere MTV'den elde edilen gelir servet vergisi gelirlerinin çok büyük bir bölümünü oluşturmakta olup, onu Emlak Vergisi izlemektedir. 2022 yılında MTV artarken VİV'de düşüş görülmektedir. VİV'den elde edilen gelir ise %2 ile %6 bandında kalmıştır. Değerli Konut Vergisi ise 2021,2022 ve 2023 yıllarında sırasıyla yaklaşık %0,06, %0,08 ve %0,07 düzeylerinde gerçekleşmiştir. Servet vergisi gelirlerinin dağılımı 2024 yılı bazında özelleştirilmiş olan Grafik-12'de daha çarpıcı bir şekilde görülmekte olup toplam servet vergisi gelirlerinin %60'ı MTV, %35'i Emlak Vergisi ve %5'i VİV'den oluşmaktadır. Buradan da anlaşılacağı üzere Değerli Konut Vergisinin katkısı yok denecek kadar azdır.

Grafik-15: 2024 Yılı Servet Vergisi Gelirlerinin Dağılımı

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, Genel Bütçe İstatistikleri.

Bu çerçevede hâlihazırda uygulanmakta olan servet vergilerinin servet eşitsizliğini azaltmada ne kadar etkili olduğunu anlamak açısından vergi yükünün toplumsal sınıflara göre dağılımını da ele almak gerekmektedir. Nacar ve Karabacak Türkiye’de devlet bütçesinin sınıfsal yapısını ele aldıkları çalışmalarında; toplumsal sınıfların devlet bütçesine vergi ve benzeri isimler altında transfer ettiği kamu gelir kaynaklarının tamamen işçi sınıfı tarafından ödenen vergiler, toplumun tüm kesimlerinin ödediği kapsamlı vergiler ve toplumsal sınıflardan sadece sermaye sınıfının ödediği vergiler olmak üzere üç temel grup içerisinde ele alınabileceğini belirtmektedirler (2016: 91-92). Kurumlar vergisi, veraset ve intikal vergisi ile arazi ve arsalar üzerinden alınan emlak vergisi sadece sermaye sınıfının ödediği vergiler kapsamında değerlendirilebilirken motorlu taşıtlar vergisi toplumun tüm kesimlerinin ödediği kapsamlı vergiler arasında yer almaktadır (Nacar ve Karabacak, 2016: 91-92). Yukarıda yer verilen grafiklerden görülebileceği üzere servet vergilerinden elde edilen gelir genel bütçe vergi gelirleri içerisinde sınırlı bir düzeyde olmakla birlikte yıllar içerisinde daha da gerilemiştir. Zira bu oran 2006 yılında yaklaşık %3 iken 2024 yılında %1,6’ya kadar

düşmüştür. Servet vergileri içerisinde ise sadece sermaye sınıfı tarafından ödenen vergiler arasında ele alınan emlak vergisi¹⁰ ile veraset ve intikal vergisi toplamda yaklaşık %40'lık bir paya sahipken toplumun tüm kesimleri tarafından ödenen bir vergi olarak değerlendirilen motorlu taşıtlar vergisi %60'lık pay ile servet vergisi gelirlerinin oldukça büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Dolayısıyla yıllar içerisinde sermayenin vergilendirilmesinden daha da uzaklaşıldığı ve vergi yüküne işçi sınıfı tarafından katlanıldığı anlaşılmaktadır. Benzer şekilde DİSK-AR Asgari Ücret ve Vergi Raporu'nda da; vergi gelirleri içerisinde dolaylı vergilerinin payının giderek arttığı (yaklaşık %70), 2014-2023 yılları arasında toplam vergi gelirlerinin %16'sının işçi ücretlerinden kesildiği ve şirket vergilerinin (kurumlar) payının %15,6 düzeyinde kaldığı, toplam vergi gelirleri içerisinde ücret dışı gelirlerden kesilen gelir vergisinin payının %1,3 ve mülkiyet üzerinden alınan vergilerin payının ise %2,7 olduğu belirtilerek Türkiye'de vergi yükünün oldukça büyük bir kısmının ücretliler üzerinde kaldığı tespit edilmiştir (2024: 27, 38).

Birinci bölümde belirtildiği üzere Türkiye'de konut sahipliği oranı azalırken birden fazla konuta sahip olanların sayısının arttığı değerlendirilmektedir. Son yıllarda Türkiye'de yaşanan barınma krizi de dikkate alınarak temel barınma hakkının sağlanması ve aynı zamanda daha yüksek servet gruplarının vergilendirilmesi amacı ile belirli bir değerin altındaki birincil konutun Emlak Vergisinden istisna tutulması yerinde olacaktır.

2.5. Dünyada Servet Vergisi Uygulamalarından Örnekler

¹⁰ Emlak vergisi her ne kadar sadece sermaye sınıfı tarafından ödenen vergiler arasında kategorize edilse de bu durum emlak vergisinin tasarımına bağlı olarak değişmekte olup servet dağılımını düzeltmekten ziyade daha da bozucu etkiler yaratabilmektedir. Örneğin; ABD'de ödenmemiş vergi borçlarının satışı uygulaması emlak vergisi borcunu ödeyemeyen mükelleflerin konutlarına el koyma ile sonuçlanabilirken yatırımcılar açısından ise kar elde etme aracına dönüşebilmektedir (Ağdemir, 2023).

1965 ve 1988 yılları arasında servet ve veraset vergileri OECD ülkeleri arasında GSYİH'nin %0,5'inden %0,4'üne düşmüştür ve Avrupa'da servet vergisi gelirlerinin düşük olmasının dört ana unsurdan kaynaklandığı belirtilmektedir (Morgan ve Juniors, 2021:48):

- Çok az sayıda ülkenin kurumsal serveti vergilendirmiş olması,
- Asgari vergi eşiklerinin ülkeler arasında büyük farklılıklar göstermiş olması,
- Birçok ülkede hem kişisel gelir vergisi hem de servet vergisi yoluyla vergilendirilebilecek yıllık gelir payını sınırlandırmış olması,
- Gayrimenkullerin genellikle düşük değerlendirilmesi ve denizaşırı mülklerin beyan edilmemesi.

Devletlerin sermaye ve servetin vergilendirilmesi yerine daha çok dolaylı vergilere yönelmesi, sermayeye getirilen muafiyet ve istisnalar ile sermaye kazançlarına daha düşük vergi oranlarının uygulanması servet vergisi gelirlerinin GSYİH içindeki payının düşük kalmasının nedenleri arasındadır.

Birinci bölümde de yer verildiği üzere 1980'li yıllarla birlikte finansal kuralılaşma politikalarının uluslararasılaşma, sermaye ve ticaretin liberalleşmesi ile birleşmesi sonucunda neoliberal dönemde artan eşitsizlik sorunu sürekli servet vergilerinin eşitsizlik ve sosyal sorunlarla başa çıkmada bir araç olarak daha fazla önem kazanmasına yol açmıştır (Morgan ve Juniors, 2021:46). Ancak 1990'larda on iki Avrupa ülkesi net servet üzerinden yıllık vergi alırken, günümüzde Norveç, İspanya ve İsviçre olmak üzere sadece üç ülke servet vergisi uygulamaktadır (ETH Zürich, 2024). Latin Amerika ülkelerinden ise Arjantin, Kolombiya ve Uruguay'da servet vergisi bulunmaktadır. Ayrıca, Fransa da günümüzde sadece gayrimenkul ile sınırlı olsa da servet vergisi uygulayan ülkelere

örnek verilebilir. Bu kapsamda halihazırda servet vergisinin genel olarak nasıl tasarlandığını anlamak için İspanya, İsviçre, Norveç, Fransa ve Arjantin'deki servet vergisi uygulamalarına değinilecektir.

2.5.1. İspanya Örneği

Servet vergisi, İspanya'da 1978 yılında kişisel gelir vergisini tamamlamak amacıyla getirilmiş olup bireysel servet bileşenlerinin toplamından borçların çıkarılması sonucunda elde edilen değer üzerinden artan oranlı olarak alınmıştır. Başlangıçta geçici ve istisnai bir vergi olarak tasarlanan servet vergisi maksimum %2 gibi düşük bir oranda uygulanmıştır (Matinez-Toledano, 2020: 317). Tarihi ve sanatsal anıtlar ile özel kültürel öneme sahip bazı sanat eserleri bu vergiden muaf tutulmuştur (Martinez-Toledano, 2020: 300). Ayrıca, 2000'li yıllarda gerçekleştirilen reformlarla belli bir değer üzerindeki birincil konut vergisinden muaf hale getirilmiştir.

2008 krizi ile birlikte askıya alınan servet vergisi 2012 yılından günümüze kadar önemli ölçüde muafiyetler ile yeniden uygulamaya koyulmuştur. Servet vergisi İspanya'daki 17 özerk bölgenin tamamında uygulanmakla birlikte her bölge kendi vergi kurallarını belirleyebilme yetkisine sahiptir (IFC Review, 2020). Dolayısıyla vergi oranları, muafiyet ve istisnalar bölgeden bölgeye farklılık gösterebilmektedir.

İspanya'da servet vergisi yalnızca gerçek kişilerin net serveti üzerinden alınmakta olup şirket varlıklarından alınmamaktadır (Ramallo, 2020: 5). Hem İspanya'da yerleşik olanlar hem de yerleşik olmayanlar servet vergisine tabi olmakla birlikte İspanya'da yerleşik olmayan mükellefler sadece İspanya'da bulunan varlıkları ve hakları üzerinden vergilendirilmektedir (Ramallo, 2020: 5).

Servet vergisi matrahına dâhil edilen varlıklar şunlardır: Gayrimenkul, banka mevduatları ve yatırımları, bireylerin mesleki veya ticari faaliyetleriyle ilgili sahip oldukları varlık ve haklar, mücevher, kürk manto, tekne, hızlı araba ve diğer araçlar gibi

lüks varlıklar, sanat objeleri ve antikalar, hayat sigortası, hayat gelirleri ve geçici gelirler, kraliyet hakları, idari imtiyazlar ve fikri mülkiyet hakları (Pellicer&Heredia).

Ayrıca; servet vergisi mükelleflerine 700.000 euroya kadar kişisel muafiyet uygulanmaktadır. Birincil konutlar 300.000 avroya kadar, sanat eserleri ve antikalar, emeklilik hakları gibi bazı araçlardaki ekonomik haklar, esas gelir kaynağınızı oluşturan ve kendi hesabınıza ve düzenli olarak gerçekleştirilmesi gereken mesleki bir faaliyetten kaynaklanan işletme varlıkları vergiden muaf tutulabilmektedir (HG.org, t.y.).

İspanya’da 2023 ve 2024 yılları için servet vergisine ek olarak serveti 3.000.000 avronun üzerinde olan gerçek kişilere uygulanacak olan “Büyük Servet Sahipleri Üzerinden Geçici Dayanışma Vergisi” getirilmiştir. Çifte vergilendirmenin önüne geçilmek için ise ödenen servet vergisi yeni dayanışma vergisinden düşülmektedir.

2.5.2. İsviçre Örneği

İsviçre’de uzun bir geleneğe sahip olan servet vergisi modern gelir vergisinden de önce gelmekte olup kantonlar on sekizinci yüzyılın başlarından beri serveti vergilendirmektedir (Marti vd., 2023: 515). Servet vergisi Birinci Dünya Savaşı’na kadar ana gelir kaynağı olup servet 1915 ile 1959 yılları arasında federal düzeyde vergilendirilmiştir (ETH Zürich, 2024). Günümüzde İsviçre’de federal düzeyde bir servet vergisi uygulanmamaktadır. İsviçre’de 26 kanton bulunmaktadır ve vergilendirme konusunda önemli özgürlüklere sahip olan bu kantonlar kapsamlı bir servet vergisi uygulamaktadırlar. Kantolar uygulanacak muafiyet ve vergi oranlarını kendileri belirlemektedirler.

Servet vergisi mükelleflerin net serveti üzerinden alınmakta, vergi mükelleflerinin hem yurt içi hem de yurt dışındaki varlıkları servet vergisi matrahına dahil edilmekte, sadece ortak ev varlıkları ve yabancı gayrimenkuller vergiden muaf bırakılmakta; ayrıca,

mesleki emekli maaşları ve bazı gönüllü emeklilik tasarruf hesaplarında tutulan varlıklar gibi emeklilik serveti, ödeme tarihine kadar muaf tutulmaktadır (Marti vd., 2023: 515).

2.5.3. Norveç Örneği

Norveç 1892 yılından bu yana servet vergisi uygulamakta olup ödenecek vergi oranına belediye meclisi karar vermektedir; ancak merkezi hükümet azami bir vergi oranı belirlemektedir (Østvik ve Davik, 2022: 13-14). Genellikle merkezi hükümet tarafından belirlenen azami oran uygulanmaktadır.¹¹ Servet vergisi Norveç'teki tüm gerçek ve tüzel kişileri kapsamakta olup Norveç'te mukim biri yurt içi ve yurt dışındaki net serveti üzerinden servet vergisine tabi tutulmaktadır (Østvik ve Davik, 2022:13).

Net serveti 1.700.000 Norveç kronu aşan bireyler servet vergisine tabi tutulmaktadır ve servet vergisi %1 oranında uygulanmaktadır. 20.000.000 Norveç kronunun üzerindeki servetlere ise %1,1 oranında vergi uygulanmaktadır (Tax Journal, 2023). Bahsi geçen asgari servet eşiği bekarlar için olup çiftler için iki katıdır (Schwarcz, 2022: 4). Servetin hesaplanmasında yurt içinde veya yurt dışında bulunması fark etmeksizin vergi mükelleflerinin yıl sonunda sahip oldukları tüm varlıklar dâhil edilmektedir (Banoun, 2020: 4). Ayrıca; şartlı haklar, zamanla sınırlı kullanım hakları, dönemsel faydalara ilişkin zamanla sınırlı haklar, şerefîye, know-how ve maaş alacakları, hisse senetleri, menkul kıymetler fonu birimleri ve diğer menkul kıymetler üzerindeki faiz veya temettüleri dahil olmak üzere, bu tür alacakların ödenmesi için vadesi gelmemiş olması koşuluyla, çeşitli varlıklar servet vergisinden muaf tutulmaktadır (Banoun, 2020: 4). Bunların dışında yabancı öğrenciler ve diplomatlar da servet vergisinden istisnadır; Norveç'te yerleşik olmayan kişiler genellikle servet vergisi ödememekle birlikte örneğin yabancılardan Norveç'teki gayrimenkulleri için servet vergisi ödemeleri gerekmektedir

¹¹ Norveç'teki 356 belediye arasında BØ, merkezi hükümet tarafından izin verilen maksimum orandan daha düşük bir oran uygulamak için oy kullanan tek konseydir (Østvik ve Davik, 2022 :14).

(Banoun, 2020: 6). Ayrıca, ticari mülkler, birincil konutlar ve sayfiye evleri vergilendirilirken çeşitli indirim oranları uygulanmaktadır.

Norveç'te yıllık olarak değerlendirilen servet vergisi için kendi kendini değerlendirme rejimi vardır ve buna ek olarak, vergi makamları bireysel servet tabanı hakkındaki bilgileri bankalardan, borsaya kote edilmiş ve edilmemiş şirketlerden elde edebilmektedir (Banoun, 2020:13).

2.5.4. Arjantin Örneği

Servet vergisi uygulayan ilk Latin Amerika ülkesi olan Arjantin'de 1976 yılında acil durum vergisi olarak uygulamaya koyulan servet vergisi sonraki dönemlerde de uygulamaya devam edilerek fiilen kalıcı bir vergi halini almıştır (Limburg ve Seelkopf, 2022: 673). 1991 yılında ise ekonomik sürece dahil olmayan atıl durumdaki kişisel varlıklara 1999 yılında sonlandırılmak üzere vergi getirilmiş; ancak bu vergi uygulanmaya devam etmiştir (IFC, 2021).

Servet vergisi matrahına vergi mükelleflerinin hem yurt içindeki hem de yurt dışındaki varlıkları dahil edilmektedir. Gayrimenkuller, araçlar, tekneler, döviz, nakit, çek hesabı bakiyeleri, hisse senetleri ve bazı menkul kıymetler servet vergisi matrahına dâhil edilmekte olup Arjantin bankalarında tutulan tasarruf hesapları ile vadeli mevduatlar ve kamu sektörü tarafından ihraç edilen menkul kıymetler, tahviller veya diğer kıymetli evraklar muaf tutulmaktadır (Londono-Velez ve Tortaolo, 2024: 4).

Arjantin ekonomisinin yüksek enflasyon oranlarına sahip olması ve sık aralıklarla vergi reformlarının yapılması servet vergisi mükellef sayısında önemli değişimlere yol açmaktadır. Servet vergisi tarifesi 2007 ve 2015 yılları arasında %0,5 ile %1,25 arasında değişen dört vergi oranından oluşmakta iken 2016 yılında getirilen vergi reformu ile bu oranlar 2016'da %0,75, 2017'de %0,5 ve 2018'de %0,25 olmak üzere düz oranlı hale getirilmiştir; ancak 2019 yılında tekrar %0,25 ile %0,75 arasında değişen üç kademeli

vergi oranına geçilmiştir (Londono-Velez ve Tortaolo, 2024: 5). Ayrıca, yabancı varlıklar için yurt içindeki varlıklara kıyasla daha yüksek bir vergi oranı uygulanmaktadır. 2019 yılında servet vergisi tarifeleri tekrar değiştirilmiş ve yabancı varlıklar için en yüksek %2,25, yurt içindeki varlıklar için ise en yüksek %1,25 oranında vergi uygulanmıştır.

2020 yılında Covid-19 pandemisi sebebiyle sağlık malzemeleri ve ekonomik yardım önlemlerini karşılamasına yardımcı olmak için “milyoner vergisi” olarak adlandırılan yeni bir servet vergisi getirilmiş olup elde edilen vergi gelirinin %20’sinin tıbbi malzemelere, %20’sinin küçük ve orta ölçekli şirketlere, %15’inin sosyal kalkınmaya, %20’sinin öğrenci burslarına ve %25’inin doğal gaz girişimlerine aktarılması planlanmıştır (Meredith, 2020). 18.12.2020 tarihinde yürürlüğe giren 27.605 sayılı “Salgının Etkilerinin Azaltılmasına Yönelik Dayanışma ve Olağanüstü Katkı” Kanunu ile servetleri 200.000.000 ARS (2.400.000 dolar) aşan kişilerden tek seferlik en az %2 en fazla %3,5 oranında vergi alınması düzenlenmiştir. Bu oranlar yurt dışındaki varlıklar için ise %3 ile %5,25 oranları arasında belirlenmiştir (Mastandrea ve Poch , 2021). Bunlara ek olarak; bahsi geçen kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren 60 gün içinde yurt dışında bulunan toplam finansal varlıkların en az %30’unu Arjantin’e "geri gönderilmesi" durumunda yurt dışı varlıklarına Arjantin'deki ilgili oranlarda vergi uygulanması düzenlenmiştir (Mastandrea ve Poch, 2021). Bu tek seferlik vergi ile yaklaşık 12.000 kişiden 3.500.000.000 dolar gelir elde edilmesi öngörülmüştür (Laje ve Faiola, 2021).

2.5.5. Fransa Örneği

Fransa'da servet vergisinin tarihine baktığımızda; 15 Ağustos 1945 tarihli kararname ile savaş sonuçlarının telafisini finanse etmek üzere istisnai ve geçici bir vergi olan Impôt de Solidarité Nationale/ Ulusal Dayanışma Vergisi (ISN) uygulanmaya başlanmış olup ISN servet üzerinden alınan aşamalı bir vergi ve savaş zamanı zenginleşme vergisinden oluşmaktadır (Dupas, 2020: 3).

Fransa'da Impôt Sur Les Grandes Fortunes/ Yüksek Servet Vergisi (IGF) olarak adlandırılan artan oranlı yıllık servet vergisi 1982 yılında uygulanmaya başlanmış olup hükümet değişikliği sonucunda 1986 yılında kaldırılmıştır (Garbinti vd., 2024:7). Fransa'daki eşitsizlikleri azaltmak için tasarlanmış olan IGF, o dönemde servet değeri 3 milyon Fransız Frankı'nı aşan bireyleri hedeflemiştir (Dupas, 2020: 3). Ayrıca, değeri 2 milyon Fransız Frankı'nın altında olan ticari varlıklar ile antikalar, sanat eserleri ve koleksiyonculara ait eşyalar IGF'den muaf tutulmuştur.

1989 ile 2017 yılları arasında ve belli bir muafiyet eşiği üzerinde serveti olan mükelleflere uygulanan yıllık artan oranlı bir servet vergisi olan Impôt de Solidarité sur la Fortune/ Servet Üzerinden Dayanışma Vergisi (ISF) uygulanmıştır (Garbinti vd., 2024:7). ISF esas olarak en yoksullar için asgari bir geliri finanse etmek üzere oluşturulmuştur (Dupas, 2020: 3). ISF'nin uygulandığı net servet finansal ve finansal olmayan varlıkların toplamından borçların çıkartılması ile elde edilmektedir. ISF matrahına Fransız vergi mükelleflerinin hem yurt içindeki hem de yurt dışındaki varlıkları dâhil olmakla birlikte çeşitli muafiyetler de getirilmektedir (France Tax Law, 2025). ISF'nin muafiyet eşiğini aşanlar 2010 yılında kabaca servet dağılımının en üst %2'si ile 2011'den sonra servet dağılımının en üst %1'i arasında değişmiştir (Garbinti vd., 2024:7). Muafiyet eşiğinin üzerinde servete sahip olan vergi mükellefleri vergilendirilebilir net

servetlerinin ana konut, diğerk gayrimenkuller, hisse senetleri ve banka mevduatları gibi her bir bileşenin değerini listeleyen bir servet vergisi beyannamesi vermektedirler ve varlıkların değerinin hesaplanmasında genel olarak piyasa fiyatları kullanılmaktadır. Ayrıca Şirket sahibi yöneticilerin ticari servetlerinin dörtte üçü, bir hanenin birincil konutunun değerinin %30'u ve sanat eserleri söz konusu vergiden muaf tutulmuştur.

2018 yılında itibaren ise ISF yalnızca ticari faaliyetlere tahsis edilmemiş gayrimenkuller üzerinden değerlendirilen Impôt sur la Fortune Immobilière/ Gayrimenkul Varlık Vergisi (IFI) ile değiştirilmiştir. IFS vergi tasarımı olarak ISF'ye oldukça benzemekle birlikte ISF'nin konut mülkiyeti ile sınırlandırılmış halidir (Dupas, 2020: 4).

IFS uygulanırken vergi mükelleflerinin hem Fransa'daki hem de yurt dışındaki mülkleri dikkate alınmakta, ayrıca yurt dışındaki vergi mükellefleri sadece Fransa'daki mülkleri üzerinden vergilendirilmektedir ve IFS hane bazında hesaplanmakta olup hanehalkı evli çiftleri, medeni birlikteliği olan partnerleri, resmi olarak birlikte yaşayan partnerleri ve reşit olmayan çocukları kapsamaktadır (Dupas, 2020: 8). Hâlihazırda vergiye tabi servet eşiği 1.3 milyon avro olmakla birlikte (hesaplama 800.000 € üzerinden yapılmaktadır) vergi tarifesi %0 ile %1,5 arasında değişen oranlara sahip altı kademeli bir yapıdan oluşmaktadır (France Tax Law, 2025) ve ISF'de olduğu gibi varlıkların değerlemesinin vergi mükellefleri tarafından piyasa değeri üzerinden yapılmaktadır (Dupas, 2020: 13)

ISF'nin 2018 yılında sadece gayrimenkullerin vergilendirilmesini içeren IFS ile değiştirilmesi "Sarı Yelekliler" protestolarına¹² yol açan unsurlar arasında yer almaktadır.

¹² 17 Kasım 2018'de yaklaşık 282 bin kişinin katıldığı ve yakıt vergilerine karşı bir tepki olarak ortaya çıkan Sarı Yelekliler eylemi "yüksek gelirli kesimler lehine ilerletilen vergi adaletsizliği, satın alma gücünün düşüşü, artan işsizlik ve güvencesizlik ile özelleştirme, hizmetlerin gerilemesi ya da sona erdirilmesi gibi neoliberal kemer sıkma" politikalarına karşı toplumsal hoşnutsuzluğun bir sonucudur (Gürcan, 2019:451).

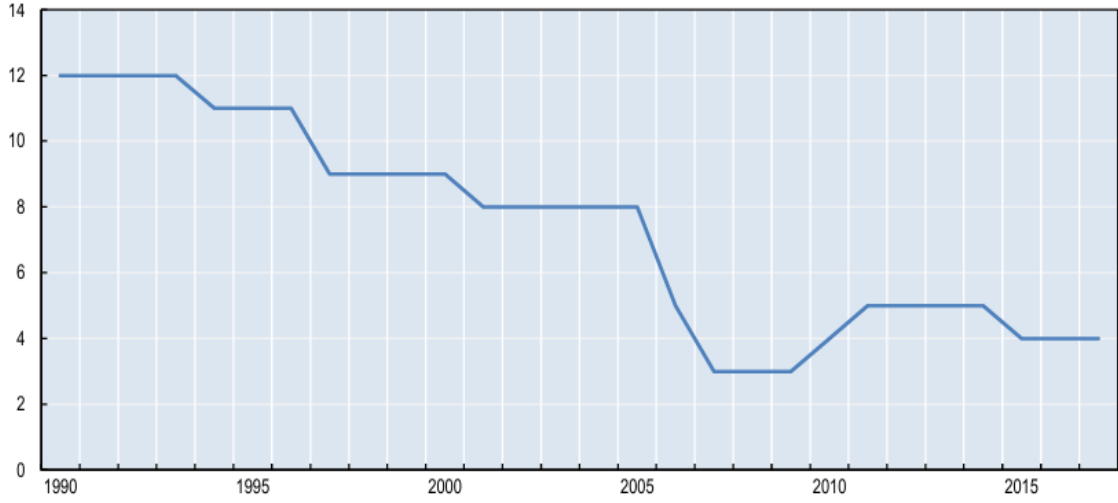
Ayrıca, 20.01.2025 tarihinde Gabriel Zucman'ın araştırmalarına dayanan “Zucman Vergisi” Fransız parlamentosunda onaylanmıştır. Bu yasa tasarısı ile vergi sisteminki adaletsizlikleri düzeltmeyi amaçlayan, 100 milyon avroyu aşan varlığa sahip bireylerin serveti üzerinde %2'lik asgari bir vergi getirilmesi planlanmakta olup söz konusu verginin Fransız hazinesine yıllık 15 ile 25 milyar avro getirmesi öngörülmektedir (Evrin Ağacı, 2025).

2.5.6. Servet Vergisinin Payı

Yukarıda da yer verildiği üzere 1990'lerden itibaren servet vergisi uygulaması kademeli olarak kaldırılmıştır. 1990 yılından önce Belçika, Portekiz ve Birleşik Krallık hariç tüm Batı Avrupa ülkelerinde sürekli servet vergisi uygulanırken Avusturya (1994), Danimarka ve Almanya (1997), İzlanda (2005), Finlandiya (2006), İsveç (2007), İspanya (2008) ve Yunanistan'da (2009) servet vergisi kaldırılmıştır (Morgan ve Junior, 2021: 48).

İspanya'da 2008 yılında teknik olarak servet vergisini kaldırmamış olsa da %100 vergi indirimi getirerek tüm vergi mükelleflerinin servet vergisi yükümlülükleri sıfıra indirilmiş olup krizden sonra, hem İzlanda hem de İspanya, geçici mali konsolidasyon önlemleri olarak net servet vergilerini yeniden uygulamaya koymuştur (OECD, 2018: 16). Aşağıda yer verilen Grafik-14'ten 1990 ve 2017 yılları arasında bireysel net servet vergisi uygulayan OECD ülkelerinin sayısındaki düşüş görülmektedir.

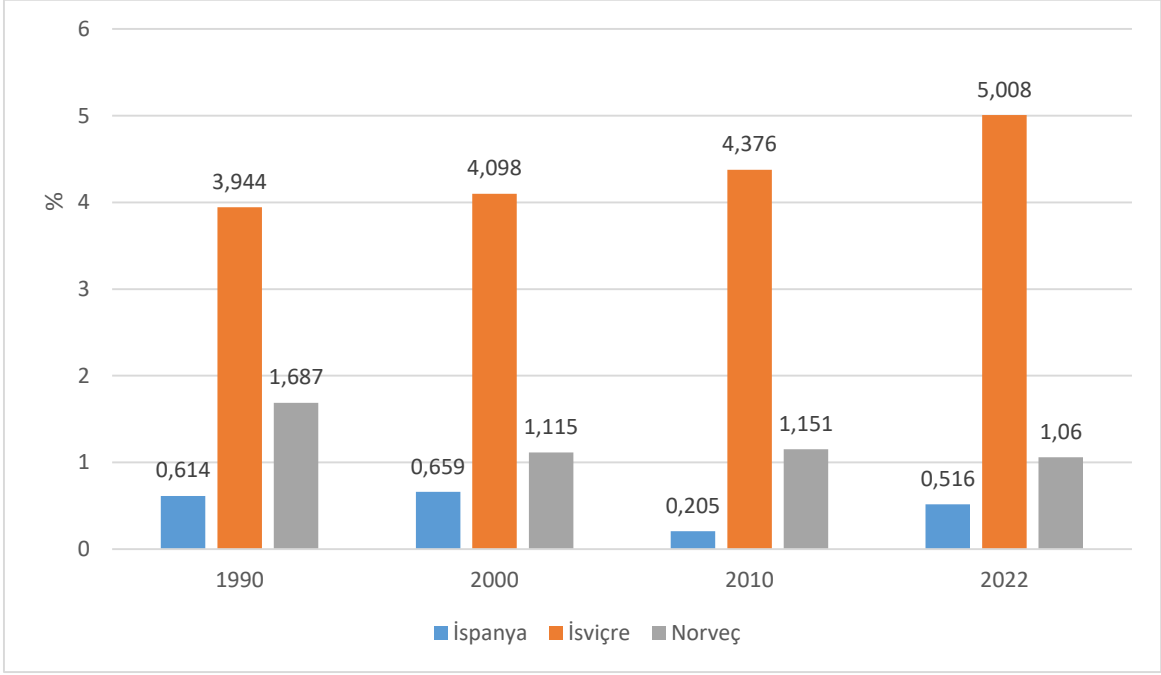
Grafik-16: 1990 İle 2017 Yılları Arasında Bireysel Net Servet Vergisi Uygulayan OECD Ülkeleri

Kaynak: (OECD, 2018: 16).

Ayrıca halihazırda net servet vergisi uygulayan üç OECD ülkesinde gelir istatistiklerine baktığımızda net servet vergisinin toplam vergi gelirleri içindeki payının en fazla %5 ile İsviçre’de olduğu anlaşılmaktadır. 1990 ile 2022 yılları karşılaştırıldığında; net servet vergisinin toplam vergi gelirleri içindeki payı İspanya ve Norveç’te azalırken, İsviçre’de %3,9’dan %5’e yükselmiştir.

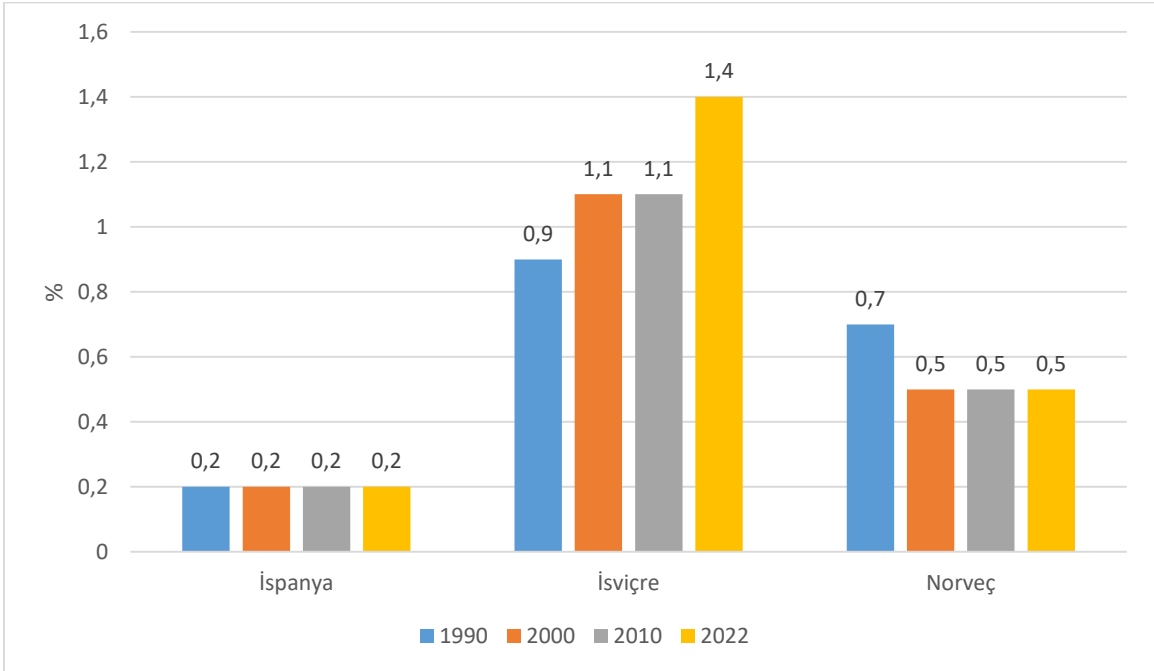
Grafik-17: Net Servet Vergisinin Toplam Vergi Gelirleri İçerisindeki Payı

Kaynak: OECD Gelir İstatistikleri, (2024).

Bunlara ek olarak; İspanya, İsviçre ve Norveç'te net servet vergisinin GSYİH içerisindeki payı da oldukça düşük kalmaktadır:

Grafik-18: Net Servet Vergisinin GSYİH'den Aldığı Pay

Kaynak: OECD Gelir İstatistikleri, (2024).

Yukarıda yer verilen Grafik-18'den de görüleceği üzere; net servet vergisi İspanya'da GSYİH'den %0,2 pay almakta olup istikrarlı bir görünüme sahiptir. Norveç'te ise net servet vergisinin GSYİH'den aldığı payın 1990 yılında %0,7 olduğu; ancak sonrasında %0,5 düzeyinde kaldığı görülmektedir. Bahse konu OECD ülkelerinden sadece İsviçre'de net servet vergisinin hem toplam vergi gelirleri içindeki payı hem de GSYİH'den aldığı pay artış göstermiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE ARTAN SERVET DAĞILIMI EŞİTSİZLİĞİNE YÖNELİK POLİTİKA ÖNERİLERİ

3.1. Gelir Dağılımı Adaletini Sağlamaya Yönelik Politikalar

Daha önce belirttiğimiz üzere üretim faktörleri üretim süreçlerine katılmaları sonucunda ücret, faiz, rant ve kar geliri elde etmektedirler ve bu bölüşüm birincil gelir dağılımı olarak adlandırılmaktadır. Devletin özellikle vergi ve sübvansiyonlar ile piyasada oluşan gelir dağılımına müdahalesi ise ikincil gelir dağılımı oluşmaktadır (Kirmanoğlu, 2017: 210). Aslında, devlet temel bölüşüm ilişkilerini iki yoldan değiştirebilmektedir; birincisi üretim araçlarının mülkiyetini kamu mülkiyetine geçirmek, ikincisi ise vergi ve harcamalar ile bölüşüm ilişkilerinin sonuçlarına müdahale etmektir (Boratav, 1972: 53). Başka bir ifade ile ikincil gelir dağılımı olarak adlandırılan, devletin vergi ve transferler ile bölüşüm ilişkilerini düzeltmeye yönelik müdahaleleri, gelir dağılımı adaletsizliğini bir hastalık olarak ele alırsak, hastalığı tedavi etmekten ziyade onun semptomlarını hafifletmeye çalışmaktan başka bir şey değildir (Boratav, 1972: 54). Ancak hâlihazırda söz konusu semptomları hafifletmeye yönelik politikalar dahi büyük önem arz etmektedir.

Devlet gelir dağılımını maliye politikalarının yanı sıra servet, fiyat, ücret, eğitim gibi başkaca politika araçları ile de etkiyebilmektedir (Yağcı, 2008: 45). Burada ücret politikası kapsamında asgari ücret uygulamalarına değinmekte fayda görülmektedir. Zira asgari ücret devletin birincil gelir dağılımına yasal düzenlemeler ile müdahalesinin en tipik örneğini oluşturmaktadır (Kirmanoğlu, 2017: 211). Daha sonra ise gelir dağılımı adaletsizliğini azaltmaya yönelik maliye politikası araçlarına yer verilecektir.

3.1.1. Asgari Ücret Uygulamaları

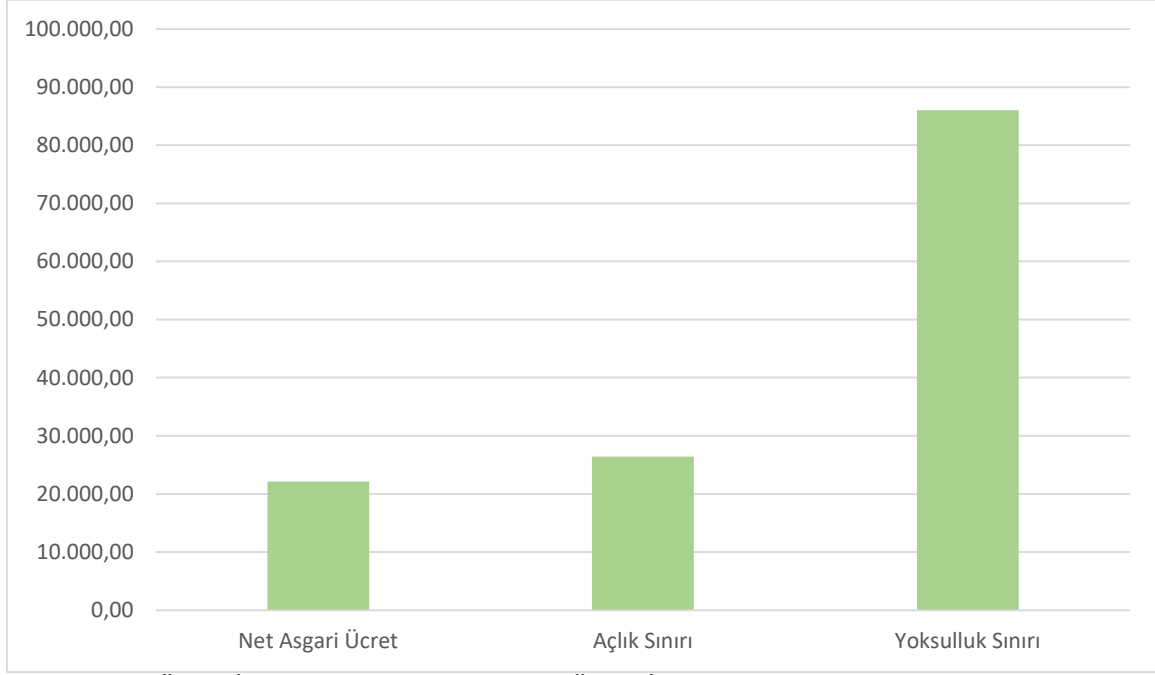
“Gelir eşitsizliği işgücü piyasası ve istihdamda başlayan bir olgudur” ve hanehalkı gelirin büyük bir bölümünü oluşturan ücretler ile ücretli istihdamı gelir dağılımı açısından belirleyici unsurlardır (Özcan, 2015: iii).

Ücret, işinin yaşamını sürdürebilmesi için yegâne gelir kaynağı iken işverenler için ise maliyet kalemidir ve piyasa mekanizmasına bırakıldığında ücretler olması gereken seviyenin altında belirlenmektedir (Tezgel, 2015: 133). Dolayısıyla “*devlet, iş gücü piyasasına müdahale ederek işçilerin sömürülmesini önlemek için en düşük gelir düzeyini*” (Tezgel, 2015: 133) başka bir ifadeyle “*işçilerin ve ailelerinin onurlu bir yaşam sürmelerini sağlayan en düşük gelir düzeyi*” (Tezgel, 2015: 135) olan asgari ücreti belirlemektedir.

Asgari ücret uygulamaları emek gelirlerinin görece payını artırarak birincil gelir dağılımına etki etmekle birlikte devlet bütçesi açısından da ayrıca bir yük oluşturmamaktadır (Bükey, 2022: 3110). Zira ikincil gelir dağılımına yönelik maliye politikası araçları temel olarak vergi ve transfer harcamalarından oluşmaktadır ve gelir dağılımı sorununun asgari ücret gibi uygulamalarla daha birinci aşamada çözülmesi bütçe üzerinde bir yük yaratmayacaktır. Ancak işgücü piyasasında eşitsizliklerin artma eğiliminde olduğu durumda ise vergi ve transferler üzerindeki, dolayısıyla da devlet bütçesi üzerindeki yük aratacaktır (Özcan, 2015: iv).

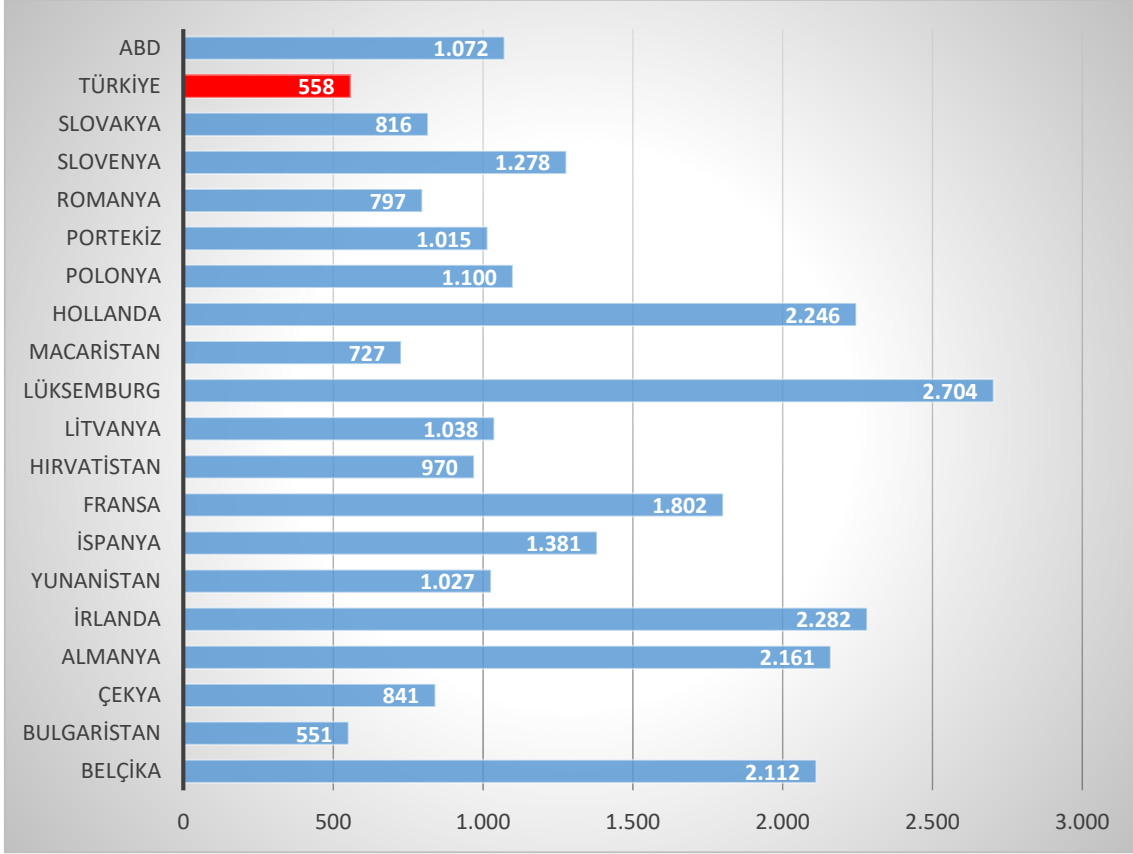
Asgari ücretin gelir dağılımı adaletine katkısı o ülkedeki asgari ücretle çalışanların sayısı, asgari ücretin değeri ve istihdam koşulları gibi birçok etmene bağlıdır. Bu bağlamda asgari ücretin Türkiye’deki görünümüne değinmek gerekmektedir.

Grafik-19: Türkiye’de Net Asgari Ücret, Açlık ve Yoksulluk Sınırı Verileri (TL)

Kaynak: TÜRK-İŞ. (2025, Temmuz 30). TÜRK-İŞ Temmuz 2025 Açlık ve Yoksulluk Sınırı. <https://www.turkis.org.tr/storage/2025/07/2025.07-A-Y.pdf>

Grafik-20: Temmuz Ayı Asgari Ücret Verileri (Euro)

Kaynak: EUROSTAT (2025) , Monthly Minimum Wages Data, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/earn_mw_cur/default/table?lang=en

Temmuz ayında açlık sınırı¹³ 26.413 TL olarak gerçekleşirken yoksulluk sınırı¹⁴ 86.036 TL olarak gerçekleşmiş olup 2025 yılı net asgari ücret ise 22.104,67 TL'dir. Açlık sınırın dahi altında olan asgari ücret, yoksulluk sınırının neredeyse dört kat altındadır. Grafik-20'de yer alan 2025 yılı Temmuz ayı Euro cinsinden asgari ücret verilerine bakıldığında grafikte yer alan diğer ülkelere kıyasla Türkiye'de asgari ücret 558 Euro ile oldukça düşük bir tutardadır. Asgari ücret açlık sınırının dahi altında iken toplumun büyük bir kısmı da asgari ücret ile istihdam edilmektedir. DİSK-AR tarafından gerçekleştirilen Asgari Ücret Araştırmasına göre; Türkiye'de 2023 yılında 7.593.744 ücretli, yani çalışanların %43,6'sı asgari ücretin altında ücret beyan ederken asgari ücretin iki katı ve altında alanlar ücretli çalışanların %92'sini oluşturmaktadır (2025: 47).

Bunlara ek olarak Kibritçioğlu, maaş ve ücretlerin asgari ücrete oranla seyrini ortaya koymuş olduğu çalışmasında 2014 yılından sonra Türkiye’deki çalışan ve emekli maaşlarının asgari ücret düzeyine ve hatta altına indiğini tespit etmiştir (2024: 11). Ayrıca, yüksek enflasyon sebebi ile reel asgari ücrette önemli düşüşler yaşanmakta olup bu durum nominal asgari ücretin yükseltilmesini gerektirmektedir (Kibritçioğlu, 2024: 4).

Sonuç olarak; Türkiye’de çalışanların büyük bir kısmı asgari ücret ve civarında bir ücretle çalışmakta olup asgari ücretin düzeyi diğer ülkelere göre oldukça düşük kalmaktadır. Hâlihazırda asgari ücret açlık sınırının dahi altındadır ve buna ek olarak yaşanan yüksek enflasyon sebebi ile de çalışanlar sık sık reel gelir kaybına uğramaktadırlar. Bu sorunların başlıca nedenleri Türkiye’deki sendikalaşma oranlarının ve toplu sözleşme kapsamının düşük olmasıdır (DİSK-AR, 2020: 127). Tüm bunlar asgari ücret uygulamasını gelir dağılımını iyileştirici bir politika aracı olmaktan uzaklaştırmaktadır.

3.1.2. Maliye Politikasının Gelir Dağılımına Etkisi

Bilindiği üzere gelir ve servet dağılımı eşitsizliğini azaltma konusunda ilk akla gelen politika araçları maliye politikaları olmaktadır. Örneğin, eğitim harcamaları gibi aynı yardımlar, gelecekteki kazançlar üzerindeki etkileriyle birincil gelir dağılımını etkilerken gelir vergileri ve transferler ise harcanabilir gelirlerin eşitsizliğini azaltabilmektedir (IMF, 2014: 4). 1990’lı yıllardan itibaren işsizlik ödenekleri ve sosyal yardımlardaki azalmalar, vergilerin artan oranlılığındaki düşüş ve üst gelir gruplarının daha az vergi ödemesine yol açan mali reformlar maliye politikasını geliri yeniden dağıtıcı işlevinden uzaklaştırmıştır (IMF, 2014: 17). Dolayısıyla uygulanan vergiler, verginin tasarımı ve vergi yükünün hangi toplumsal sınıflar

¹³ “Bir kişinin yaşamını devam ettirebilmesi için alması gerekli temel gıda maddelerinden oluşan sepetin maliyeti “Açlık sınırı” olarak tanımlanmaktadır” (Atan vd, 2015: 2). Buradaki hesaplamada “Ankara’da yaşayan dört kişilik bir ailenin sağlıklı, dengeli ve yeterli beslenebilmesi için yapılması gereken aylık gıda harcaması tutarı” olarak dikkate alınmıştır (TÜRK-İŞ, 2025: 1).

¹⁴ Yoksulluk sınırı hesaplanırken “gıda harcaması ile giyim, konut (kira, elektrik, su, yakıt), ulaşım, eğitim, sağlık ve benzeri ihtiyaçlar için yapılması zorunlu diğer aylık harcamalarının toplam tutarı” dikkate alınmıştır (TÜRK-İŞ, 2025: 1).

üzerinde kaldığı ile sosyal transferlerin yapısı maliye politikasının gelir dağılımı üzerindeki etkisini belirlemektedir.

3.1.2.1. Vergi Politikaları

Dolaylı vergiler, doğrudan vergiler ile kıyaslandığında ödeme gücünü dikkate almaması ve objektif bir vergi olması nedeniyle gelir dağılımını bozucu etkiler yaratabilmektedir. Düşük gelir grupları gelirlerinin neredeyse tamamını tüketirken, yüksek gelir grupları gelirlerinin sadece belli bir bölümünü tüketerek kalanını tasarruf etmektedir; bu durumda tüketim harcamaları üzerinden kişilerin gelir durumuna bakılmaksızın sabit oranda bir vergi alındığında alt gelir grupları gelirlerinin çok daha büyük bir bölümünü vergi olarak ödeyecek ve dolayısıyla bu tür dolaylı vergiler gelir dağılımını alt gelir grupları aleyhine bozacaktır (Boratav, 1972: 57). Dolayısıyla, vergi gelirleri içerisinde dolaylı vergilerin payı vergi sisteminin gelir dağılımı üzerindeki etkisine ilişkin önemli bir göstergedir. Örneğin; Albayrak, 2008 finansal krizinin etkilerini hafifletmek amacıyla Türkiye’de uygulamaya koyulan dolaylı vergi politikalarının gelir dağılımını nasıl etkilediğini incelediği çalışmasında dolaylı vergilerin alt gelir grupları aleyhine olduğunu ve gelir dağılımını bozucu yapısını ortaya koymuştur (2011: 24).

Gelir üzerinden alınan doğrudan vergiler dolaylı vergilere göre daha adildir ve gelir dağılımı adaletini sağlama konusunda daha işlevseldir. Ancak bu vergilerde de vergi kaçırma, vergiden kaçınma veya verginin ileriye ve geriye yansıtılması gibi hususlar gündeme gelmektedir. Çalışanların gelir vergisi daha ücretleri/maaşları fiilen ellerine geçmeden kaynakta kesilirken işverenler çeşitli yollardan vergi yüklerini azaltabilmektedirler (Boratav, 1972: 59). Örneğin kişisel gelir vergisinden, vergi gerçekleşmiş gelir üzerinden alındığı için işletme hisseleri satılmadığı ve karlar şirkette tutulduğu sürece kaçınılabilmektedir (Saez ve Zuzman , 2024 : 1130). Diğer yandan sermayenin işgücüne göre hareketliliğinin daha yüksek olduğu durumda kurumlar vergisi uzun vadede ücretler üzerinde etki yaratmaktadır (verginin geriye

yansıtılması); kurumlar vergisi yükünün %45 ile %75 oranında ücretlere yansıdığı yönünde ampirik kanıtlar bulunmaktadır (IMF, 2014: 17-18).

Bu açıklamalar çerçevesinde Türkiye'deki vergilerin genel görünümüne yer verilerek gelir dağılımı açısından değerlendirileceklerdir.

Türkiye'de dolaylı vergilerin vergi gelirleri içerisindeki payı oldukça yüksek olmakla birlikte bu pay yıllar içerisinde artış göstermektedir. Dolaylı vergiler, 1990 yılında tüm vergi gelirlerinin %48'ini oluştururken bu oran 2000 yılında %59'a, 2024 yılında ise %69'a yükselmiştir (DİSK-AR, 2024: 39). Bu durum Türkiye'de vergi sisteminin gelir dağılımı adaletini sağlamaktan uzaklaştığını göstermektedir. Yukarıda da yer verildiği üzere dolaylı vergiler hem ödeme gücünü ölçmemekte hem de alt gelir grupları üzerindeki vergi yükünü arttırmaktadır.

Ülkemizde 2008 yılından itibaren ücret gelirlerine uygulanan ve vergide ödeme gücüne ulaşmak için önemli araçlardan biri olan Asgari Geçim İndirimi (AGİ) 01.01.2022 tarihinden itibaren yapılan ücret ödemelerine uygulanmak üzere kaldırılmıştır. AGİ'de, çalışanların medeni halleri, çocuk sayısı ve eşinin çalışıp çalışmaması gibi çeşitli kriterlere göre çalışanların brüt ücretlerinden çeşitli oranlarda indirimler yapılmaktaydı. Ancak 2022 yılından itibaren ücret gelirlerinin asgari ücrete denk gelen tutarı gelir vergisinden istisna tutulmuştur (DİSK-AR, 2024: 31). Bu durum vergide ödeme gücüne ulaşma ve gelir dağılımı adaletini sağlama açısından olumlu bir uygulama olarak kabul edilmekle birlikte yöntemsel olarak değişikliğe gidilmesinde fayda görülmektedir. Asgari ücret istisnası matrahtan indirim ve vergiden indirim (dekot sistemi) olmak üzere iki şekilde olabilmektedir. Matrahtan indirimde; matrahtan istisna tutulan tutar düşülmekte ve kalan tutara veri oranı uygulanmaktadır. Vergiden indirimde ise matraha vergi oranı uygulanmakta ve ayrıca istisna tutulan tutara da vergi oranı uygulanmakta olup birinci tutardan ikincisi çıkartılmaktadır. Hâlihazırda asgari ücret istisnası vergiden indirim yoluyla uygulanmaktadır. Ancak DİSK-AR'ın gerçekleştirdiği hesaplamalara göre;

vergiden indirim değil de matrahtan indirim yönteminin benimsenmesi halinde çalışanların eline geçen net ücret, 2024 yılı için, 14.329 TL tutarında artacaktır (2024: 32). Dolayısıyla bu uygulamanın gelir dağılımını düzeltici etkisini güçlendirmek için matrah indirim yönteminin benimsenmesi gerekmektedir.

Gelir vergisi ve gelir dağılımı bağlamında ele alınması gereken bir başka husus da vergi tarife dilimleridir. Zira yüksek enflasyonun yaşandığı dönemlerde brüt ücret gelirleri de artmakta ve vergi tarife dilimleri ücretlerdeki artışa orantılı bir şekilde güncellenmediğinde çalışanlar daha yüksek vergi dilimine girmekte ve ödedikleri vergi artmaktadır (DİSK-AR, 2024: 33). Bu durum yıl içerisinde çalışanların net ücretlerinin artan vergi ödemeleri nedeniyle düşmesine yol açmaktadır. Bu durumda vergi tarifesinin ilk dilimlinin enflasyon ve asgari ücret artışları dikkate alınarak yükseltilmesi ücret gelirlerini korunması açısından gerekli olmaktadır.

Gelir dağılımı ve servet dağılımı birbirleriyle yakından ilişkili kavramlar olup gelir dağılımı adaletini sağlamaya yönelik politikalar kuşkusuz servet dağılımındaki eşitsizliği de hafifletici nitelikte olmaktadır. Yukarıda da yer verildiği üzere gelir dağılımı adaletini sağlamada devletin birçok müdahale aracı bulunmakla birlikte maliye politikaları ve özellikle vergi politikası en etkili araçlardan biridir. Bu bakımından vergi politikalarının tasarımı gelir ve servet dağılımı adaletinin bir sonucu olarak sosyal adaleti sağlamak konusunda da önem arz etmektedir. Dolayısıyla *“vergi ödeme gücü çerçevesinde, en az geçim indirimi, vergi sistemlerinin ücret geliri lehine düzenlenmesi, artan oranlı vergilerden yararlanılması, vergi sistemlerinin dolaysız vergilere ağırlık verilerek tasarlanması gibi ulusal düzeyde subjektif vergi düzenlemelerinin uygulamalarda yer alması sosyal adalet ve sosyal refahın maksimizasyonu bakımından önem taşımaktadır”* (Didinmez, 2021: 307).

3.1.Net Servet Vergisi Uygulamalarına İlişkin Tartışmalar

“COVID-19 salgınının asimetric etkileri, gelişmiş ekonomilerdeki faiz artışları ve son dönemdeki gıda ve enerji fiyatlarındaki artışlar, zenginler ve yoksullar arasında farklı servetlere yol açarak mevcut eşitsizlikleri daha da kötüleştirdiğinden, bölüşüm konularına

odaklanmak daha da önemli ve güncel hale gelmiştir” (Osakwe ve Solleder, 2023: 3). Bu duruma çözüm olarak akla gelen ilk politika araçlarından birisi net servet vergisi olmaktadır; ancak net servet vergisi önerileri de beraberinde birçok tartışmayı getirmektedir. Bu tartışmalar çerçevesinde net servet vergisinin avantajlarına ve dezavantajlarına odaklanan çeşitli çalışmalar da yapılmakta olup böyle bir servet verginin uygulanabilirliği ele alınmaktadır.

Servet vergilerine karşı temel olarak; servet vergilerinden elde edilen gelirin çok düşük olması, politik olarak zenginlerin vergilendirilmesinin zor olduğu, böyle bir vergiyi uygulamanın getireceği idari maliyetler, vergi kaçırma veya vergiden kaçınma eğilimlerinin artacağı, ülkeden yüksek miktarda servet çıkışlarının yaşanacağı, girişimciliğin ve tasarrufların caydırılacağı, büyüme üzerinde olumsuz etki yaratacağı, üzerinden vergi alınacak unsurların değerinin hesaplanmasının kolay olmadığı ve net servet üzerinden alınacak ayrıca bir verginin çifte vergilendirmeye yol açacağı argümanları öne sürülmektedir (Ritter vd., 2024; Enache, 2024; Tax Justice UK, 2025).

Bazı ülkelerde zenginlerin ülkeyi terk etmesi nedeniyle servet vergisi uygulamasına son verilirken servet vergisi uygulamaya devam eden ülkelerde ise çok zengin birkaç kişinin bile ülkeyi terk etmesi vergiden beklenen gelirin elde edilememesine yol açmaktadır (Enache, 2024: 14). Ancak Saez ve Zucman’a göre; *“vergi kaçakçılığı, vergi rekabeti ve vergi kaçırma doğa kanunları değildir”* ve çeşitli yöntemlerle sınırlandırılabilir (2024: 1130-1131). Ülkeden servet çıkışlarını azaltmanın bir yolu yüksek çıkış vergileri uygulayarak bu durumu daha az cazip hale getirmektir. Örneğin; *“Norveç’te, servet vergisinde yüzde 1’lik bir artışın ardından, milyarderlerin ülkeyi terk etmesi üzerine hükümet daha yüksek bir çıkış vergisi uygulamaya karar vermiştir”* (Enache, 2024: 14). Bunun yanı sıra uluslararası iş birliği ve bilgi değişimi anlaşmaları da vergi kayıplarını önlemede etkili olmaktadır.

Bunlara ek olarak; Saez ve Zucman gerçekleştirilmemiş sermaye kazançlarının da vergilendirilmesini önermektedir (2024: 1131). Gerçekleşmemiş kazançlar belli bir dönemde

gerçekleşmiş sayılarak vergilendirildiğinde milyarderlerin kazançlarını erteleyerek vergiden kaçınma imkânları da ortadan kalkacaktır (Saez ve Zucman, 2024: 1131). Ayrıca, net servet vergisi, tüm varlıkların değerinden borçların düşülmesi sonucu ortaya çıkan tutar üzerinden alındığı için vergi mükellefleri borçlarını yüksek göstererek de vergiden kaçınabilmektedirler (Ritter vd., 2024: 3).

Net servet vergisi uygulamalarında yüksek muafiyet eşiklerinin getirilmesi en zenginleri vergilendirerek verginin temel amacı olan servet eşitsizliğini azaltmayı sağlayacaktır. Ancak zenginlerin mobilitesinin yüksek olması vergiden kaçınmalarını veya vergi kaçırmalarını kolaylaştıran unsurlar arasında yer almaktadır.

Her ne kadar servet vergisi karşısındaki en yaygın argüman milyarderlerin ülkeyi terk edeceği olsa da bu iddiaları destekleyen yeterince kanıt olmadığını düşünler de bulunmaktadır; zira Birleşik Krallık'ta yapılan anketlerde zenginlerin %80'inin servet vergisini desteklediklerini belirtmesi bu düşünceyi desteklemektedir (Tax Justice UK, 2025).

Servet vergisine ilişkin bir başka tartışma da aynı servet unsurları üzerinden birden fazla vergi alınmasının çifte vergilendirmeye yol açacağı hususunda olsa da servet üzerinden alınan vergiler emek gelirleri üzerinden alınan vergilere kıyasla çok düşük kalmaktadır.

Servet vergisinin GSYİH üzerindeki etkilerine dair çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalardan bazıları kapsamlı bir servet vergisinin yatırımları, istihdamı ve GSYİH'yi azaltacağı sonucuna ulaşırken bazıları da GSYİH üzerindeki etkisinin verginin nasıl uygulandığı ile ilişkili olduğunu mutlak bir şekilde servet vergisinin büyümeyi olumsuz etkilemeyeceğini ortaya koymaktadır (Nemalili ve Robinson, 2021). Örneğin; servet vergilerinin Güney Afrika ekonomisi üzerindeki etkilerini araştırıldığı bir çalışmada "*servet vergisinin uzun vadede GSYİH'yi artırdığı, kısa vadede ise herhangi bir etkisi olmadığı*" ortaya koyulmuştur (Nemalili ve Robinson, 2021: 225). Ayrıca, servet vergisi atıl duran varlıkların

kullanılmasını da teşvik etmektedir; çünkü bu varlıklardan gelir elde edilmese dahi vergiye tabi olacaktır (Enache, 2024: 7).

Servetin vergilerine karşı ileri sürülen bir diğer husus da servet unsurlarının değerlemesinin zor olduğudur; ancak çoğu varlığın satışında veya başkaca yasal süreçlerde değerlemesi yapılabilmekte olup servet vergisi söz konusu olduğunda da değerlendirilebilir (Tax Justice UK, 2025). Vergi mükelleflerinin beyanlarından kaynaklanan eksiklikler ise bankalar ve sigorta şirketleri gibi üçüncü taraflardan alınan bilgilerle giderilebilir (Saez ve Zucman, 2024: 1130).

Servet vergisinin uygulanmasındaki politik zorluk ise zenginlerin lobicilik faaliyetleri ile ya servet vergisinin yürürlüğe konulmasını engellemeleri ya da yüksek muafiyetlerle çok düşük miktarda vergi ödeyerek veya hiç ödemeyerek servet vergisini amacından tamamen saptırmaları şeklinde ortaya çıkabilmektedir (Ritter vd., 2024: 3). Ancak son yıllarda hükümetler üzerinde tam tersi yönde baskı oluşturabilecek gelişmeler de yaşanmaktadır;

“...hükümetler ve vatandaşlar arasında eşitsizlik konusunda artan bir endişe ve vergi sistemlerinin adaleti konusunda artan bir ilgi vardır. Pandora, Paradise ve Panama Papers gibi skandallar, yüksek net değere sahip bireylerin ve şirketlerin vergi planlama stratejilerini ortaya çıkarmıştır... Sonuç olarak, hükümetler üzerinde, daha az istisna ve boşluk içeren, uygulaması ve yürütülmesi kolay vergiler çıkarma baskısı bulunmaktadır. Bunu başaramamak, vatandaşların vergi sistemine ve hükümetlerine olan güvenini daha da azaltabilir” (Ritter vd., 2024: 4).

Bu açıklamalar çerçevesinde; servet vergisi uygulamalarında çeşitli zorluklar bulunmakla birlikte bu zorlukların alınacak diğer politika önlemleriyle giderilebilecek seviyede olduğu, doğru bir vergi tasarımıyla eşitsizliğin giderilmesi konusundaki kamusal taleplerin karşılanabileceği değerlendirilmektedir.

3.2. Türkiye İçin Net Servet Vergisi

Önceki bölümlerde belirtildiği üzere Türkiye’de de gelir ve servet eşitsizliği artmakta bölüşüm ilişkileri emek aleyhine bozulmaktadır. Hâlihazırda uygulanmakta olan maliye politikaları ve diğer kamu politikası araçları bu eşitsizliği düzeltmekte yetersiz kalmakta hatta daha da pekiştirmektedir. Zira vergi gelirleri genel bütçe gelirin önemli bir kısmını oluştururken vergi gelirleri içerisinde servet vergileri oldukça düşük bir paya sahiptir. Bununla birlikte servet vergilerinin dağılımına bakıldığında da vergi gelirlerinin neredeyse tamamının MTV ve Emlak Vergisi gelirlerinden oluştuğu anlaşılmakta olup bu vergiler daha çok alt ve orta sınıflar üzerinde bir vergi yükü oluşturmaktadır. Öyle ki günümüzün ekonomik koşullarında uygulanan maliye politikaları tersine bir servet vergisi uygulaması yani yoksul kesimlerden servet vergisi alınması şeklinde değerlendirilmektedir (Oyan, 2020). Bu kapsamda Türkiye için en üst gelir gruplarını hedefleyen bir net servet vergisine ihtiyaç olduğu ortadadır. Türkiye’deki en varlıklı kesimlerin servetlerinin net değeri üzerinden alınacak bir vergi hem devletin vergi gelirlerini artıracak hem de alt gelir gruplarına yapılacak kamu harcamalarının da finansmanında kullanılarak adil bir servet dağılımına yaklaştırabilecektir.

Net servet vergisinin gerçekten yüksek servet sahiplerini vergilendirebilmesi için öncelikle ortada böyle bir siyasi irade olması gerekmektedir. Hâlihazırda yaşanan ekonomik kriz ve derin yoksulluk kamuoyunda servet vergisinin meşruiyetini sağlamak için yeterlidir (Oyan, 2020).

Zenginleri vergilendirmedeki bir diğer husus da üzerinden vergi alınacak servet unsurlarını doğru bir şekilde belirlemektir. Daha önce de belirtildiği üzere üst gelir grupları servetlerini daha çok finansal araçlarda tutarken orta ve alt gelir grupları daha çok gayrimenkul yatırımı yapmaktadır. Türkiye’de de üst gelir seviyelerine çıkıldıkça finansal varlıklar atmakla birlikte gayrimenkul varlıkların payı hala yüksektir. Bu sebeple finansal ve finansal olmayan tüm varlıklar net servete dâhil edilmelidir; ancak en varlıklı kesimleri vergilendirebilmek için çeşitli muafiyetler getirilmelidir. Örneğin birincil konut ve araç vergiden istisna tutulmalıdır. Net servetinin değeri belirli bir değerin üzerinde olan kişiler vergilendirilmelidir ve bu vergi

eşığı yüksek olmalıdır. Ayrıca antika eşyalar, sanat eserleri ve mücevherler gibi unsurlar da net servet vergisi kapsamına dahil edilerek üst gelir gruplarının servetlerini bu metalar üzerinde tutarak vergiden kaçınmaları engellenmelidir. Adil bir vergi sistemi için dilim esasına dayanan artan oranlı bir vergi tarifesi seçilmelidir (Oyan, 2020).¹⁵

Servet vergisinin amacına ulaşabilmesi için servetin değerinin doğru bir şekilde beyan edilmesi, vergi kaçırma ve vergiden kaçınma gibi davranışların önlenmesi gerekmektedir. Yaşanan teknolojik gelişmeler, üçüncü taraflar ile yapılacak bilgi değişimi ve uluslararası iş birlikleri vergi kayıplarını azaltacaktır.

“Otomasyon, veri toplama ve vergi mükellefi bilgilerinin çapraz kontrolü gibi rutin süreçleri kolaylaştırarak vergi sistemlerinde yolsuzluk ve kâr elde etme fırsatlarını azaltmaktadır. Ayrıca, teknoloji uygulamayı güçlendirerek, vergi dairelerinin düşük beyanları tespit etmesini ve uyumu sağlamasını, hatta sınırlar ötesinde bile kolaylaştırmaktadır. COVID-19 salgınının bir sonucu olarak teknoloji ve sanal altyapıya yapılan yatırımlar, vergi yapılarının otomasyonuna önemli ölçüde katkıda bulunmuş ve vergi idarelerinin vergileri yönetmek ve vergi mükelleflerini denetlemek için daha donanımlı olmasını sağlamıştır” (Ritter vd., 2024: 4).

Tüm bu gelişmeler sayesinde vergi kayıpları en aza indirilebilecek ve servet vergisi doğru bir şekilde tahakkuk ve tahsil edilebilecektir. Ancak unutulmamalı ki; kapsamlı bir net servet vergisi uygulansa ve en varlıklı kesimler vergilendirilse dahi servet eşitsizliği sorunu tamamen ortadan kalkmayacak sadece şiddeti azalacaktır. Servet eşitsizliğini ortadan kaldırmak için öncelikle temel bölüşüm ilişkilerinin değişmesi gerekmektedir (Boratav, 1972: 62-63).

¹⁵ “Dilim usulü artanoranlı tarifelerde, artan vergi oranı tüm matraha uygulanmayıp sadece tarifede yer almış olan dilime uygulanır” (Mutluer vd., 2016: 212).

SONUÇ

1980’li yıllardan itibaren dünyada ve Türkiye’de özelleştirmeler, finansal piyasaların kuralsızlaştırılması, devletin eğitim-sağlık gibi temel kamu hizmetlerinden dahi çekilmeye başlaması, emek piyasalarının güvencesizleştirilmesi ve esnekleştirilmesi gibi ilkeleri içeren neoliberal politikaların hayata geçirilmesiyle eşitsizlikler de bunlara paralel bir şekilde artmıştır. Birbirinin hem sonucu hem nedeni olan gelir dağılımı ve servet dağılımı bozukluğu uygulanan bu politikalar sonucunda daha da şiddetlenmiştir. Servet dağılımındaki eşitsizlik, servetin birikimli etkisi nedeni ile gelir dağılımına kıyasla çok daha çarpıcıdır. Özellikle Covid-19 pandemisi ile birlikte yaşanan krizler, artan yoksulluk ve devletlerin mali açıkları servet vergisi tartışmalarını yeniden gündeme getirmiştir.

Servet vergilerini destekleyen ve yaşanan eşitsizliğin ancak genel bir servet vergisi ile çözülebileceğini savunanların yanı sıra servet vergilerinin uygulamadaki zorlukları ve ekonomik sonuçları nedeniyle faydasından çok zararı olacağını ileri sürenler de bulunmaktadır. Servet vergisi aleyhine olan görüşler genellikle; idari ve politik zorluklar, çifte vergilendirme, ülkeden sermaye çıkışı, yatırımların ve büyümenin azalması, vergi kaçırma ve vergiden kaçınma eğilimlerinin artması gibi argümanlara dayanmaktadır. Ancak bu alanda yapılan çalışmalar gösteriyor ki; iyi tasarlanmış bir vergi sistemi ve alınacak idari önlemler ile servet vergisinin bu sonuçları engellenebilmektedir. Örneğin; net servet vergisi uygulayan ülkeler sermaye çıkışlarını önlemek adına yurt dışına çıkış vergisi de getirebilmektedirler. Dolayısıyla alınacak tamamlayıcı politika önlemleri ile servet vergisinden istenilen sonuç elde edilebilecektir.

Servet vergisi temel olarak servet sahibi kişilerin finansal ve reel varlıklarının toplamından borçların düşülmesi sonucu ortaya çıkan net servet değeri üzerinden alınmaktadır.

Buradaki ana amaç en varlıklı kesimleri vergilendirerek servet dağılımını adaletini sağlamak olduğu için servet vergisi çeşitli muafiyet ve istisnalar ile uygulanmaktadır. Örneğin; kişilerin net servet vergisi mükellefi olabilmeleri için net servetlerinin belli bir eşiğin üzerinde olması gerekmektedir ki alt ve orta sınıflar bu verginin kapsamından çıkartılsın. Ayrıca, servet vergisi tasarımında dikkate alınması gereken bir başka husus da servetin hangi varlık türlerinde tutulduğu ve bunun gelir ve servet grupları açısından dağılımıdır. Zira, üst gelir gruplarına çıktıkça varlık türleri arasında finansal varlıkların payı artış gösterirken, gayrimenkul gibi reel varlıklar daha çok alt ve orta gelir gruplarının yatırım araçları olmaktadır. Bu sebeple özellikle finansal servetin tespiti ve vergilendirilmesi önem arz etmektedir.

Türkiye özelinde baktığımızda ise hâlihazırda Emlak Vergisi, MTV, VİV ve Değerli Konut Vergisi adı altında alınan servet vergileri servet eşitsizliğini azaltma işlevinden oldukça uzaktır. Hem servet vergileri vergi gelirlilerinin içinde çok sınırlı bir düzeyde kalmakta hem de vergi konusu bakımından en varlıklı kesimleri vergilendirmekte oldukça yetersizdir. Emek gelirlerinin hızla aşındığı, vergi yükünün emekçi kesimlerin üzerinde kaldığı ve yoksulluğun daha da şiddetlendiği ülkemizde en varlıklı kesimleri vergilendirecek bir net servet vergisine ihtiyaç olduğu açıktır.

KAYNAKÇA

Advani, A., Chamberlain, E., and Summers, A. (2020). *A Wealth Tax for the UK*, Wealth Tax Commission Final Report.

Ağdemir, Z. (2023). İpek Böceklerini Kozasız Bırakmak: Vergi Borcunun Özelleştirilmesi. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 58(2), 1155–1177.

Ağır, S., Artunç, C. (2017). “Political Economy, Firm Survival and Entrepreneurship in Turkey: The Case of the Wealth Tax (1942)”, *ERC Working Papers in Economics*, ss.1-37.

Akan, A. “*Press Discourse In Turkey As An Agent Of Discrimination Towards The Nonmuslims: A Critical Analysis Of The Press Coverage Of The 1934 Thrace Events, 1942 Wealth Tax And 6/7 September 1955 Riots*”, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora tezi, 2009.

Akarli, A. (2024). *A Modern Economic History Of Emerging Markets (1950–2020): Dirigisme, Globalization And Disruption*. Palgrave Macmillan.

Akdoğan, A., (2011). *Kamu Maliyesi* (14. bs.), Ankara: Gazi Kitabevi.

Albayrak, Ö. (2011). Finansal Krizde Uygulanan Vergi Politikalarının Gelir Dağılımı Etkileri: 2004–2009. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 66(2), 1–34.

Atan, M., Özcan, M., & Arslantürk, Y. (2015). Açlık ve Yoksulluk Sınırı Belirlemede Düzey 2 Bazında Bölgesel Etkinliğe Dayalı Mekânsal İlişkiler: Türkiye Örneği. *Gazi İktisat ve İşletme Dergisi*, 1(2), 1–16. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/81615>

Atbaşı, F. D., Öziş, M., & Kurtulmuş, M. M. (2024). AKP’li Yıllarda Türkiye Ekonomisi: Panoramik Bir Değerlendirme. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 79(3), 435–467. <https://doi.org/10.33630/ausbf.1225163>

Australian Council of Social Service. (2025). *Shares of Wealth Across Wealth Groups By Asset Type*. Erişim tarihi: 3 Nisan 2025, <https://povertyandinequality.acoss.org.au/inequality/shares-of-wealth-across-wealth-groups-by-asset-type/>

Bahçe, S. (2014). “Yirmi Birinci Yüzyılda Sermaye”. *Mülkiye Dergisi*, Cilt 38, Sayı 4, ss.189-203.

Banoun, B., (2020). “Wealth Tax: Norway”, Wealth Tax Commission (138).

Başlevent, C. (2018, April 12). *Household Asset Inequality in Turkey: How Informative is the Survey of Income and Living Conditions?* (Working Paper No. 1181). Economic Research Forum.

Bingöl, O. (2024, Ocak 30). Vergide Adalet! Ama Nasıl? *Vergiye Dair*. Erişim adresi: <https://vergiedair.com/2024/01/30/vergide-adalet-ama-nasil/>

Boratav, K. (1972). *100 Soruda Gelir Dağılımı: Kapitalist Sistemde, Türkiye’de, Sosyalist Sistemde*. Gerçek Yayınevi.

Boratav, K. (2014). Kitap İncelemesi: “21. Yüzyılda Kapital” Üzerine Notlar. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 69(3), 9-36. https://doi.org/10.1501/SBFder_0000002325

Boratav, K. (2016). “1980’li Yıllarda Türkiye’de Sosyal Sınıflar Ve Bölüşüm, İmge Kitabevi Yay, Ankara.

Boratav, K. (2018). *Türkiye İktisat Tarihi* (23. bs.), Ankara: İmge Kitabevi.

BSB (2015). *AKP’li Yıllarda Emeğin Durumu* (İstanbul: Yordam Kitap).

Causa, O., Woloszko, N., & Leite, D. (2019). *Housing, Wealth Accumulation And Wealth Distribution: Evidence And Stylized Facts* (OECD Economics Department Working Papers, No. 1588). OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/18151973>

Ceritoglu, E., Cilasun, S. M., Küçükbayrak, M., & Sevinç, Ö. (2023). *Household Portfolios İn Türkiye: Results From The Household Finance And Consumption Survey*. Central Bank Review, 23(4). <https://doi.org/10.1016/j.cbrev.2023.100132>

Chancel, L., Piketty, T., Saez, E., Zucman, G. et al. (2022). *World Inequality Report 2022*, World Inequality Lab, www.wir2022.wid. World

CNBC, Meredith, S., (08.12.2020). “ ‘Millionaire’s Tax’: Argentina Passes Levy On The Super-Rich To Help Pay For Covid Response”, <https://www.cnn.com/2020/12/07/argentina-passes-tax-on-the-super-rich-to-help-pay-for-covid-response.html#:~:text=Lawmakers%20in%20the%20Senate%20passed,tax%20of%20at%201east%202%25>, Erişim Tarihi: 20.05.2025

Cowell, F. A., & Van Kerm, P. (2015). Wealth inequality: A survey. *Journal of Economic Surveys*, 29(4), 671–710. <https://doi.org/10.1111/joes.12114>

Çivilidağ, E., Bozdoğan, D. (2023). Emlak Vergisinin Bir Tamamlayıcısı Olarak Değerli Konut Vergisi. *Journal of Academic Opinion*, 3(1): 27-37.

Didinmez, İ. (2021). Yoksulluk İle Mücadelede Vergi Politikalarının Rolü. *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(2), 292–312. <https://doi.org/10.53306/klujfeas.976450>

DİSK-AR. (2020). *Emek Araştırmaları (2016-2019)*. DİSK Yayınları. Erişim adresi: <https://disk.org.tr/wp-content/uploads/2020/03/DISK-AR-EMEK-ARASTIRMA.pdf>

DİSK-AR. (2024, Temmuz). *Asgari Ücret ve Vergi Raporu (Temmuz 2024)*. İstanbul: DİSK-AR. Erişim adresi: <https://arastirma.disk.org.tr/wp-content/uploads/2024/07/DiSK-AR-Asgari-Ucret-ve-Vergi-Raporu-Son-web-rev-1.pdf>

DİSK-AR. (2025). *Asgari Ücret Araştırması 2025*. Hazırlayanlar: Prof. Dr. Aziz Çelik, Deniz Beyazbulut ve Zeynep Kandaz. Erişim adresi: <https://arastirma.disk.org.tr/wp-content/uploads/2025/09/12-Eylu%CC%88l-45-Yil.pdf>

Diwan, R., Duzhak, E. A., & Mertens, T. M. (2021, August 30). *Effects of Asset Valuations on U.S. Wealth Distribution*. FRBSF Economic Letter (2021-24). Federal Reserve Bank of San Francisco.

Duman, A., (2019). “Türkiye’de Emegın Değişen Payı ve Gelir Dağılımı”, *Çalışma ve Toplum Dergisi*, ss.349-370.

Duménil, G., & Lévy, D. (2005). The Neoliberal (Counter-)Revolution. In A. Saad-Filho & D. Johnston (Eds.), *Neoliberalism: A critical reader* (ss. 9–19). Pluto Press.

Dupas, M. (2020). *Wealth tax: France* (Wealth Tax Commission Background Paper No. 134).

Erişim adresi: https://www.wealthandpolicy.com/wp/BP134_Countries_France1.pdf

Durmuş, M. (2025, Ocak). İktisadi Ve Sosyal Yönleriyle 2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçesi. *Sanayi ve Toplum*, S. 9, ss.11-20.

Edizdoğan,N., Çetinkaya, Ö., ve Gümüş, E., (2012). *Kamu Maliyesi* (4. bs.), Bursa: Ekin Yayınevi.

Enache, C. (2024, 26 Haziran). *The High Cost Of Wealth Taxes*. Tax Foundation.

<https://taxfoundation.org/research/all/eu/wealth-tax-impact/>

Garbinti, B., vd. (2024). “Tax Design, Information, and Elasticities: Evidence From the French Wealth Tax” National Bureau Of Economic Research.

Gözen Bozdoğan, K. (2023). Değerli Konut Vergisinde Yer Alan Eksiklikler ve Çözüm Önerileri. *Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 69–79.

Gürcan, E,C., (2019). “Bir “Siyasal Süreç” Olarak Fransız Sarı Yelekliler Hareketi’nin Ortaya Çıkışı”, *Mülkiye Dergisi*, 43 (2), 435-458.

Hazine ve Maliye Bakanlığı. (2024). *Türk Vergi Sisteminin Vergi Adaleti Bakımından Değerlendirilmesi Raporu*. Hazine ve Maliye Bakanlığı. Erişim adresi:

<https://ms.hmb.gov.tr/uploads/sites/8/2024/07/Turk-Vergi-Sisteminin-Vergi-Adaleti-Bakimindan-Degerlendirilmesi-Raporu.pdf>

Heper, F., “Türkiye’de Vergi Kaynağı Olarak Servetin İrdelenmesi”, Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi, Doçentlik Tezi, 1980.

IFC Review. (2020, Aralık). *Overview Of Wealth Tax In Spain*. IFC Review. <https://www.ifcreview.com/articles/2020/december/overview-of-wealth-tax-in-spain/>

IMF. (2014). *Maliye politikası ve gelir eşitsizliği*. <https://www.imf.org/external/np/pp/eng/2014/012314.pdf>

Kabakçı Karadeniz, H. (2018). “Otomobiller Üzerinden Alınan Motorlu Taşıtlar Vergisinin Vergi Adaleti Açısından İncelenmesi”, *International Journal of Public Finance*, Vol.3, No.2, pp. 193-204.

Kanacı, A. S. “Türkiye’de Servet Dağılımının Ölçülmesi Ve Bir Servet Vergisi Önerisi”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora tezi, 2024.

Kılıç, R. ve Yıldırım, M., (2018). “Batı İktisat Düşüncesinde Servete Bakış”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:31, ss.34-40.

Kızılkaya, A. (2016). Ekonomik Ve Siyasal Boyutlarıyla Varlık Vergisi. *Hak-İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 5(12), 85–95. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/hakisderg/issue/26740/281645>

Kibritçioğlu, A. (2024). *Türkiye’de Maaş Ve Ücretlerin Asgari Ücrete Yakınsaması Ve İlgili Gelir Dağılımı Sorunları* (Çalışma No. WP2024 01). Türk-Alman Üniversitesi, İktisat Bölümü.

Erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/382024327_TURKIYE%27DE_ASGARI_UCRET_UYGULAMASI_EMEKLI_VE_AKADEMISYEN_MAASLARI_VE_ULKE_GENELINDE_COKLU_ASGARI_AYLIK_SISTEMINE_GECIS_GEREKSINIMI

Kirmanoglu, H. (2017). *Kamu Ekonomisi Analizi* (6. Bs.). Beta Yayınları.

Kozanoğlu, H., Gür, N., & Özden, B. A. (2008). *Neoliberalizmin Gerçek 100'ü*. İletişim Yayınları.

Köse, A. H., Bahçe, S. (2009). “Yoksulluk” Yazınının Yoksulluğu: Toplumsal Sınıflarla Düşünmek, *Praksis*, ss.385-419.

Laje D., ve Faiola, A., (2021). Should The Rich Pay For The Pandemic? Argentina Thinks So. Other Countries Are Taking A Look, *The Washington Post*, 19 February.

Limburg, J., ve Seelkopf, L., (2022). The Historical Origins Of Wealth Taxation, *Journal Of European Public Policy*, 29:5, 670-688, DOI: 10.1080/13501763.2021.1992486

Marti, S. vd., (2023). Does A Progressive Wealth Tax Reduce Top Wealth Inequality? Evidence From Switzerland, *Oxford Review of Economic Policy*, 39, ss.513-529.

Martinez-Toledano; C., (2020). Essays on the Accumulation, Distribution and Taxation of Wealth, Sociology. École des hautes études en sciences sociales (EHESS).

Marx, K., (2003). Kapital, Kapitalist Üretim Eleştirel Bir Tahlili, Bilgi, A., (Çev.), Eriş Yayınları.

Morgan, M., ve Junior,P.C., (2021). Taxing Wealth: General Principles, International Perspectives And Lessons For Brazil, *Brazilian Journal of Political Economy*, vol. 41/1, ss. 44-64.

Nacar, B., & Karabacak, Y. (2016). Türkiye’de Devlet Bütçesinin Sınıfsal Yapısı: Sosyal Ücret Kavramsallaştırması Temelinde Bir Analiz (2006–2014). *Akdeniz İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(34), 79–107.

Nemalili, V. & Robinson, Z. (2021). A Test Run On The Impact Of Wealth Taxes On Economic Growth in South Africa: The way forward. *Acta Universitatis Danubius Œconomica*, 17(4),

225-238. doi ya da Erişim adresi: <https://dj.univ-danubius.ro/index.php/AUDOE/article/view/1118>

Nemalili, V., Robinson, Z., (2021). A Test Run on the Impact of Wealth Taxes on Economic Growth in South Africa: The Way Forward, *Acta Universitatis Danubius*, 17, ss.225-238.

OECD (2013). OECD Guidelines for Micro Statistics on Household Wealth, OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264194878-en>

OECD (2018). The Role and Design of Net Wealth Taxes in the OECD, OECD Tax Policy Studies, No.26, OECD Publishing, Paris. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264290303-en>

OECD (2024). *Society at a glance 2024: OECD social indicators*. OECD Publishing. <https://www.oecd.org/social/society-at-a-glance-19991263.htm>

Osakwe, P. N. & Solleder, O. (2023). *Wealth Distribution, Income Inequality And Financial Inclusion: A Panel Data Analysis* (UNCTAD Çalışma Raporları No. 4). https://unctad.org/system/files/official-document/wp-2023d3-no4_en.pdf

Osakwe, P. N., & Solleder, O. (2023). *Wealth Distribution, Income Inequality And Financial Inclusion: A Panel Data Analysis* (UNCTAD Working Paper No. 4). Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı. Erişim adresi: https://unctad.org/system/files/official-document/wp-2023d3-no4_en.pdf

Østvik, K. Ve Davik, O.J., “Wealth mobility in Norway: An event study of wealth tax change in Bø”, Norwegian School Of Economics, Yüksek Lisans Tezi, 2022.

Öncü, T., S. (2025, Ocak), Verimlilik Artarsa Ücretler Artar mı?, *Sanayi ve Toplum*, S.9, ss. 39-48.

Önder, İ. (2024). Gelir Dağılımı Sorununa Bakış, *İktisat Ve Toplum Dergisi*, Sayı 160, ss.36-39.

Öniş, Z., & Özçelik, E. (2019). Küreselleşme, Servet Eşitsizliği Ve Demokrasi Üçgeni Üzerine. *Çalışma ve Toplum*, 1(60), 259–278.

Özcan, N. (2015). Türkiye’de İstihdam ve Eşitlik Üzerine Değerlendirmeler. B. Ceylan-Ataman & R. L. Lieberwitz (Eds.), *Employment and equity* (ss. iii-vi). Uluslararası Çalışma Örgütü.

Öztürk, H., S. “Verimlilik Ve Adalet İlkeleri Açısından Türk Vergi Sistemindeki Değişimin Analizi”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2012.

Piketty, T., (2014). Yirmi Birinci Yüzyılda Sermaye. çev. Hande Koçak. İstanbul, İş Bankası Yayınları.

Pişkin, A. “Türkiye Ekonomisinde 2000 Yılı Sonrası Uygulanan İktisat Politikaları Çerçevesinde Türk Vergi Sisteminin Gelir Dağılımı Üzerindeki Etkileri”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2008.

Polat, S., & Eser, L. Y. (2014). Motorlu taşıtlar vergisinde değişim ihtiyacı: Türkiye için bir model önerisi. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 15(2), 269–289.
Erişim adresi: <https://esjournal.cumhuriyet.edu.tr/tr/pub/issue/4266/57449>

Ramallo, A., (2020), “Wealth Tax: Spain”, Wealth Tax Commission (132).

Ricardo, D. (1821). “On the principles of political economy and taxation”, London: John Murray.

Ritter, İ., Burt, L. & Liotti, B. F. (2024). *Net Wealth Taxes: How They Can Help Fight Inequality And Fund Sustainable Development* (UN DESA Politika Notları No. 168). Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler Departmanı.
<https://desapublications.un.org/file/20907/download>

Saez, E. & Zucman, G. (2024). Top Incomes And Tax Policy. *Oxford Open Economics*, i1130–i1132. <https://doi.org/10.1093/ooec/odad053>

Saez, E., Alvaredo, F., (2009). Income And Wealth Concentration In Spain From A Historical And Fiscal Perspective, *Journal of the European Economic Association*, 7(5), ss. 1140-1167.

Saez, E., Zucman, G., (2014). Wealth Inequality in the United States since 1913: Evidence from Capitalized Income Tax Data, *NBER Working Paper*, No. 20625, October.

Szwarcz, A. (2022, Nisan). *Solidarity and Wealth Tax* [Politika notu, Bütçe Komitesi tarafından talep edilmiştir]. Avrupa Parlamentosu.

https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/732005/IPOL_BRI%282022%29732005_EN.pdf

Shorrocks, A., Davies, J., & Lluberias, R. (2023). *Global Wealth Databook 2023*. Credit Suisse Research Institute.

Smith, A., (2017), *Ulusların Zenginliği*, Yunus, A.&Bakırcı, M., (Çev.). İstanbul: Alan Yayıncılık.

Şenses, F. (2004). Neoliberal Küreselleşme Kalkınma için Bir Fırsat mı, Engel mi?, *ERC Working Paper in Economic*, Ankara.

T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6 İçtima: 4, Cilt: 28, s. 22.

Tax Journal. (2023, Haziran 7). *Is now a sensible time to introduce a wealth tax in the UK? Tax Journal*. <https://www.taxjournal.com/articles/is-now-a-sensible-time-to-introduce-a-wealth-tax-in-the-uk->

Tezgel, O. (2015). Türkiye’de Asgari Ücretin Değerlendirilmesi: 2000’ler Dönemi Eşitsizlik Perspektifinden. In B. Ceylan-Ataman & R. L. Lieberwitz (Ed.), *Employment and equity* (ss. 133,150). Uluslararası Çalışma Örgütü.

Tortarolo, D., ve Londono-Velez, J., (2024). Revealing 21% of GDP in Hidden Assets: Evidence from Argentina,

SSRN: <https://ssrn.com/abstract=4712414> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4712414>

Tuttle, C.A., (1903). The Wealth Concept. A Study In Economic Theory, *Annals Of The American Academy*, ss. 615-634.

TÜİK, *Konut Satış İstatistikleri*, Erişim adresi:
<https://data.tuik.gov.tr/Search/Search?text=konut>

TÜRK-İŞ. (2025, Temmuz 30). TÜRK-İŞ Temmuz 2025 Açlık ve Yoksulluk Sınırı.
<https://www.turkis.org.tr/storage/2025/07/2025.07-A-Y.pdf>

UBS, Global Wealth Report 2024.

Uluatam, Ö., (2005). Kamu Maliyesi, (9. Bs.), Ankara: İmaj Yayıncılık.

Upton-Hansen, C., “The Financialization of Art: A Sociological Encounter”, London School of Economics and Political Science, Doktora Tezi, 2018.

Üstün, Ü. S. (2012). Motorlu Taşıtlar Üzerinden Alınan Vergilerin Çevreyi Korumaya Yönelik Ve Adil Olarak Düzenlenmesi. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 16(1), 153-190.

Yağcı, H. T. “Gelir Dağılımının Teorik Ve Politik Açıdan İncelenmesi Ve 1990 Sonrası Türkiye Örneği” İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, 2008.

İNTERNET KAYNAKLARI

Akçay, Ü. (2018, 20 Mart). Siyasi rejim tartışmalarına emek merkezli bakmak (1): Neoliberal popülizm ve yeni emek rejimi. *1+1 Forum*. Erişim adresi: <https://sendika.org/2018/03/siyasi-rejim-tartismalarina-emek-merkezli-bakmak-1-neoliberal-populizm-ve-yeni-emek-rejimi-umit-akcay-11-forum-482017>

BDO, Mastandrea, A.F., ve Poch, G.J., (2021), “A One-Off Solidarity, Extraordinary Contribution Levied On The Assets Of Individuals”, <https://www.bdo.global/en-gb/microsites/tax-newsletters/ges-news/january-2021-issue/argentina-a-one-off-solidarity,-extraordinary-contribution-levied-on-the-assets-of-individuals#:~:text=Newsletter%20January%202021->

[.A%20one%2Doff%20solidarity%2C%20extraordinary%20contribution%20levied%20on%20the%20assets,taking%20effect%20from%202018%20December](#), Erişim Tarihi: 21.05.2025

Boratav, K. (2025, Mart). “Bölüşüm Şoku ve toplumsal bunalım: Bir güncelleme”, Sol Haber, <https://haber.sol.org.tr/yazarlar/korkut-boratav/bolusum-soku-ve-toplumsal-bunalim-bir-guncelleme-396918>

CNBC, Meredith, S., (08.12.2020). “ ‘Millionaire’s Tax’: Argentina Passes Levy On The Super-Rich To Help Pay For Covid Response”, <https://www.cNBC.com/2020/12/07/argentina-passes-tax-on-the-super-rich-to-help-pay-for-covid-response.html#:~:text=Lawmakers%20in%20the%20Senate%20passed,tax%20of%20at%201east%202%25>, Erişim Tarihi: 20.05.2025

Euronews. (2023, 29 Mayıs). *Ev Sahibi Oranı 8 Yıldır Düşüyor; Kiracı Oranı 10 Yıldır Yükseliyor*. Euronews Türkçe. Erişim adresi: <https://tr.euronews.com/2023/05/29/ev-sahibi-orani-8-yildir-dusuyor-kiraci-orani-10-yildir-yukseliyor>

ETH Zürich. (05.01.2024). “Falling Wealth Taxes Contributing To Rising Wealth Concentration”, <https://kof.ethz.ch/en/news-and-events/kof-bulletin/kof-bulletin/2024/01/Falling-wealth-taxes-contributing-to-rising-wealth-concentration.html>, Erişim Tarihi: 20.05.2025

Evrım Ağacı. (2025, 21 Şubat). *Fransız Parlamentosu, Ultra Zenginler İçin Zucman Vergisini Onayladı*. Evrim Ağacı. <https://evrimagaci.org/tpg/french-parliament-approves-zucman-tax-on-ultrarich-210092>

France Tax Law. (2025, Ocak 1). *Fransız Servet Vergisi Nedir? IFI Rehberi*. <https://www.francetaxlaw.com/news/what-is-french-wealth-tax-a-guide-to-ifi/>

Gazete Duvar. (2023, 1 Mayıs). *İBB Genel Sekreter Yardımcısı Açıkladı: İstanbul’da 450-750 Bin Boş Konut Var*. <https://www.gazeteduvar.com.tr/ibb-genel-sekreter-yardimcisi-acikladi-istanbulda-450-750-bin-bos-konut-var-haber-1616099>

HG.org. (t.y.). *Wealth Taxes For Non-Residents And Foreign Residents in Spain*. Erişim adresi: <https://www.hg.org/legal-articles/wealth-taxes-for-non-residents-and-foreign-residents-in-spain-68797>

IFC, Canosa, J., (21.04.2021), “The Era Of Wealth Taxation In Latin America”, <https://www.ifcreview.com/articles/2021/april/the-era-of-wealth-taxation-in-latin-america/>,

Erişim Tarihi: 20.05.2025

Kozanoğlu, H. (2025, Haziran 22). Servet Kaybı Zengine Yaradı. *BirGün*. Erişim adresi: <https://www.birgun.net/makale/servet-kaybi-zengine-yaradi-632672>

Oyan, O. (2020, 26 Nisan). *Servet Vergisi Zaten Yürürlükte*. *BirGün*. Erişim adresi: <https://www.birgun.net/makale/servet-vergisi-zaten-yururlukte-298268>

Pellicer&Heredia,” *Wealth Tax in Spain*”, <https://www.pellicerheredia.com/en/wealth-tax-spain/>, Erişim Tarihi: 20.05.2025

Solow., R.M., (2014), “Thomas Piketty Is Right”, *The New Republic*, <https://newrepublic.com/article/117429/capital-twenty-first-century-thomas-piketty-reviewed> ;(Erişim Tarihi: 18.03.2025).

Swissinfo. (2024, 1 Temmuz). *Credit Suisse No Longer Exists As Legal Entity in Switzerland*. Erişim adresi: <https://www.swissinfo.ch/eng/banking-fintech/credit-suisse-no-longer-exists-as-legal-entity-in-switzerland/82373288>

Tax Justice UK. (2025, 25 Temmuz). *Debunking 5 Common Myths About Wealth Taxes*. <https://taxjustice.uk/blog/debunking-5-common-myths-about-wealth-taxes/>

Tengely-Evans, Tomáš. “*Piketty and Marx*”. *International Socialism*, 26 Haziran 2014. Erişim: 6 Ekim 2025. <https://isj.org.uk/piketty-and-marx/>

Ünker, P. (2024, Temmuz 23). Türkiye'de Servet Nasıl Arttı? *DW Türkçe*. Erişim adresi: <https://www.dw.com/tr/t%C3%BCrkiyede-servet-nas%C4%B1-artt%C4%B1/a-69743403>

YARARLANILAN YASALAR

4305 sayılı Varlık Vergisi Hakkında Kanun.

Emlak Vergisi Kanunu.

Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunu.

Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu.

EK: “ 2.3.Türkiye’de Servet Vergisinin Görünümü” Başlıklı Bölümde Yer Verilen

Grafiklerde Kullanılan Veriler

Tablo-1: 2004-2024 Yılları Genel Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması Tablosu

(Ekod 4) (Bin TL)

Yıllar	MTV	VİV	DKV	Vergi Gelirleri	Toplam Genel Bütçe Gelirleri
2004	1.535.992	61.494		100.373.325	120.678.255
2005	2.538.335	88.307		119.627.201	149.805.416
2006	2.998.103	119.079		137.480.292	169.315.825
2007	3.520.835	124.603		152.835.111	185.715.245
2008	3.943.972	144.092		168.108.960	204.183.681
2009	4.495.724	168.253		172.440.423	209.484.498
2010	5.033.145	215.462		210.560.388	246.869.333
2011	6.003.994	253.014		253.809.179	288.103.108
2012	6.716.446	292.682		278.780.848	323.229.597
2013	7.353.299	339.799		326.169.164	377.342.211
2014	7.786.841	428.244		352.514.457	410.959.776
2015	8.948.684	435.266		407.818.455	466.679.075
2016	9.986.415	619.416		459.001.741	536.262.725
2017	10.824.908	717.629		536.617.206	610.259.005

2018	12.844.409	921.213		621.536.356	732.401.404
2019	14.503.205	1.103.522		673.859.718	852.407.710
2020	15.982.712	1.298.103		833.250.502	1.005.017.931
2021	18.836.272	2.255.287	23.046	1.164.988.132	1.370.732.059
2022	23.626.704	2.886.036	40.475	2.353.437.651	2.747.757.752
2023	70.252.809	4.237.750	75.208	4.501.109.421	5.111.008.123
2024	72.485.877	6.439.758	83.126	7.304.863.055	8.462.857.642

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, Genel Bütçe İstatistikleri,

<https://muhasebat.hmb.gov.tr/merkezi-yonetim-butce-istatistikleri>; Erişim Tarihi: 21.06.2025

Tablo-2: 2006-2024 Yılları Mahalli İdarelerin Bütçe Gelirlerinin Ekonomik Sınıflandırılması

Tablosu , Emlak Vergisi (Bin TL)

2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
1.396.3	1.464.2	1.717.4	1.854.2	2.669.36	3.464.20	3.528.0	3.846.9	4.993.0	5.881.8
53	49	66	19	3	2	72	50	30	30
2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	
6.729.2	6.808.8	8.702.6	9.680.5	11.204.2	13.647.3	18.632.	31.275.	42.856.	
52	90	34	60	20	86	746	261	635	

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, Mahalli İdareler Bütçe İstatistikleri,

<https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri>

Tablo- 3: Emlak Vergisi Gelirleri ve Genel Yönetim Bütçe Gelirleri İçerisindeki Payı

Yıllar	Emlak Vergisi	Genel Yönetim Vergi Gelirleri	Emlak Vergisinin Genel Yönetim Bütçe Gelirleri İçerisindeki Payı
2011	3.464.202	449.496.058	0,770685735
2012	3.528.072	505.374.291	0,6981107
2013	3.846.950	591.733.241	0,650115581
2014	4.993.030	652.111.132	0,76567164
2015	5.881.830	747.097.175	0,787291158
2016	6.729.252	859.621.908	0,782815321
2017	6.808.890	937.790.023	0,726056989
2018	8.702.634	1.118.965.017	0,777739596
2019	9.680.560	1.284.584.103	0,753594878
2020	11.204.220	1.495.761.890	0,749064412
2021	13.647.386	2.027.059.622	0,673260217
2022	18.632.746	3.797.735.646	0,490627788
2023	31.275.261	7.387.582.057	0,423349082

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, *Mahalli İdareler Alt Sektörü Mali İstatistikleri*, 2011-

2023 Genel Yönetim Bütçe gelirleri, <https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-alt-sektoru-mali-istatistikleri> Erişim Tarihi: 11.08.2025

Tablo-4: Genel Bütçe Gelirlerine Emlak Vergisi Gelirlerinin Eklenmiş Hali¹⁶(Bin TL)

Yıllar	Motorlu Taşıtlar Vergisi	Veraset ve İntikal Vergisi	Değerli Konut Vergisi	Emlak Vergisi	Servetten Alınan Vergiler (Toplam)	Genel Bütçe Vergi Gelirleri + Emlak Vergisi Gelirleri	Toplam Genel Bütçe Gelirleri+ Emlak Vergisi Gelirleri
2006	2.998.103	119.079		1.396.353	4.513.535	138.876.645	170.712.178
2007	3.520.835	124.603		1.464.249	5.109.687	154.299.360	187.179.494
2008	3.943.972	144.092		1.717.466	5.805.530	169.826.426	205.901.147
2009	4.495.724	168.253		1.854.219	6.518.196	174.294.642	211.338.717
2010	5.033.145	215.462		2.669.363	7.917.970	213.229.751	249.538.696
2011	6.003.994	253.014		3.464.202	9.721.210	257.273.381	291.567.310
2012	6.716.446	292.682		3.528.072	10.537.200	282.308.920	326.757.669
2013	7.353.299	339.799		3.846.950	11.540.048	330.016.114	381.189.161
2014	7.786.841	428.244		4.993.030	13.208.115	357.507.487	415.952.806
2015	8.948.684	435.266		5.881.830	15.265.780	413.700.285	472.560.905
2016	9.986.415	619.416		6.729.252	17.335.083	465.730.993	542.991.977
2017	10.824.908	717.629		6.808.890	18.351.427	543.426.096	617.067.895
2018	12.844.409	921.213		8.702.634	22.468.256	630.238.990	741.104.038

¹⁶ Emlak vergisi gelirleri hesaplanırken bina, arazi ve arsa vergilerine ilişkin gelirler dikkate alınmış olup çevre temizlik vergisi hesaplamaya dâhil edilmemiştir.

2019	14.503.205	1.103.522		9.680.560	25.287.287	683.540.278	862.088.270
2020	15.982.712	1.298.103		11.204.220	28.485.035	844.454.722	1.016.222.151
2021	18.836.272	2.255.287	23.046	13.647.386	34.761.991	1.178.635.518	1.384.379.445
2022	23.626.704	2.886.036	40.475	18.632.746	45.185.962	2.372.070.397	2.766.390.499
2023	70.252.809	4.237.750	75.208	31.275.261	105.841.028	4.532.384.682	5.142.283.384
2024	72.485.877	6.439.758	83.126	42.856.635	121.865.396	7.347.719.690	8.505.714.277

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü; Genel Bütçe İstatistikleri, Mahalli İdareler Bütçe

İstatistikleri, Erişim Tarihi: 11.08.2025

Tablo-5: Vergi Gelirlerinin ve Servet Vergilerinin Payları (%)

Yıllar	Vergi Gelirlerinin Genel Bütçe İçerisindeki Payı (Emlak Vergisi Dâhil)	Servetten Alınan Vergilerin Genel Bütçe İçerisindeki Payı	Servetten Alınan Vergilerin Genel Bütçe İçerisindeki Payı
2006	81,35134038	2,643944359	3,25003171
2007	82,43390165	2,729832681	3,311541279
2008	82,47959202	2,819571471	3,418508024
2009	82,47170442	3,084241303	3,739756957
2010	85,44957332	3,17304295	3,713351426
2011	88,23807477	3,334122059	3,77855259
2012	86,3970296	3,224775116	3,732506929
2013	86,57541918	3,027380939	3,496813492
2014	85,94905043	3,175387883	3,69450025
2015	87,54433146	3,230436508	3,690057888
2016	85,77124759	3,192511811	3,722123556
2017	88,06585149	2,973972094	3,376986703
2018	85,0405554	3,031727645	3,565037447
2019	79,28889672	2,933259607	3,69945822
2020	83,09745277	2,803032287	3,373186775

2021	85,13818392	2,511016118	2,949341885
2022	85,74604339	1,633390589	1,90491657
2023	88,13953537	2,058249618	2,335217232
2024	86,38568673	1,432747351	1,658547157

Kaynak: Tablo-1ve Tablo-4’te yer alan veriler doğrultusunda hazırlanmıştır.

Tablo-6: Servet Vergilerinin Genel Bütçe Vergi Gelirleri İçerisindeki Payları

Yıllar	MTV’nin Genel Bütçe Vergi Gelirleri İçerisindeki Payı	VİV’nin Genel Bütçe Vergi Gelirleri İçerisindeki Payı	EV’nin Genel Bütçe Vergi Gelirleri İçerisindeki Payı	DKV’nin Genel Bütçe Vergi Gelirleri İçerisindeki Payı
2006	1,756232646	0,06975425	0,817957463	
2007	1,880993973	0,066568724	0,782269985	
2008	1,915468688	0,069981155	0,834121628	
2009	2,127260004	0,079612956	0,877368343	
2010	2,016979763	0,086344124	1,069719063	
2011	2,059213703	0,086777218	1,188131139	
2012	2,055482285	0,089571578	1,079721254	
2013	1,929041996	0,089141832	1,009197111	
2014	1,872049157	0,102954949	1,200383776	
2015	1,893657284	0,092107916	1,244671309	

2016	1,839145959	0,114074614	1,239291239	
2017	1,754249101	0,116296603	1,10342639	
2018	1,733145192	0,124302791	1,174279663	
2019	1,682334107	0,128005686	1,122919814	
2020	1,572757687	0,127738113	1,102536487	
2021	1,360629275	0,162909599	0,985812528	0,001664717
2022	0,854062513	0,104324977	0,673539995	0,001463104
2023	1,366179265	0,082409883	0,608197924	0,001462545
2024	0,852202118	0,075710959	0,503856979	0,000977295

Kaynak: Tablo-4'te yer alan veriler doğrultusunda hazırlanmıştır.

Tablo-7: Servet Vergilerinin Dağılımı (%)

Yıllar	MTV'nin Servet Vergisi Gelirleri İçerisindeki Payı	VİV'nin Servet Vergisi Gelirleri İçerisindeki Payı	EV'nin Servet Vergisi Gelirleri İçerisindeki Payı	DKV'nin Servet Vergisi Gelirleri İçerisindeki Payı
2006	66,42472031	2,638264686	30,937015	
2007	68,90510123	2,438564241	28,65633453	
2008	67,93474498	2,48197839	29,58327663	
2009	68,97190572	2,581281692	28,44681258	
2010	63,56610343	2,721177271	33,7127193	
2011	61,76179714	2,602700693	35,63550216	

2012	63,7403295	2,777606954	33,48206355	
2013	63,71983028	2,944519815	33,3356499	
2014	58,95497579	3,242279462	37,80274475	
2015	58,61923858	2,851252933	38,52950848	
2016	57,6081176	3,57319316	38,81868924	
2017	58,98673711	3,91048064	37,10278225	
2018	57,16691585	4,100064553	38,7330196	
2019	57,35374064	4,363939872	38,28231949	
2020	56,10915346	4,557140267	39,33370628	
2021	54,18640146	6,487795823	39,25950617	0,066296548
2022	52,28770872	6,387019619	41,23569703	0,089574627
2023	66,37578131	4,003881876	29,54927908	0,071057731
2024	59,48027874	5,284320276	35,1671897	0,068211278

Kaynak: Tablo-4'te yer alan veriler doğrultusunda hazırlanmıştır.

ÖZET

1980’li yıllardan bu yana uygulanan neoliberal politikalar ve özellikle finansallaşma eğiliminin artması, gelir dağılımı adaletsizliğinin ve servet eşitsizliğinin derinleşmesindeki temel etmenler olmuştur. Bu süreçte ülkelerin vergi tasarımında dolaysız vergilerden ziyade daha çok dolaylı vergilere ağırlık vermesi, 1990’larda birçok ülkenin net servet vergisi uygulamalarına son vermesi veya servet vergilerinin çok düşük oranlarda uygulanıyor olması, vergi kayıp ve kaçaklarıyla etkin bir şekilde mücadele edilememesi, muafiyet ve istisnaların geniş tutulması gibi nedenler ile vergi politikası gelir ve servet dağılımında adaleti sağlamada etkisiz hale getirilmiştir.

2020 yılından bu yana, Covid-19 pandemisi ile birlikte daha da görünür hale gelen servet eşitsizliği “*Dayanışma Vergisi*” gibi isimler altında servet vergisi tartışmalarını gündeme getirmiştir. Yatırımları caydırması, sermaye çıkışlarına neden olması gibi gerekçeler sunularak servet vergisine karşı görüşler sunulmakla birlikte birçok ülke servet vergisi uygulamalarını hala tartışmaktadır. Türkiye’de de Varlık Vergisi gibi olağanüstü tek seferlik servet vergilerinin uygulandığı dönemler olmuştur. Ancak artan servet eşitsizliğini azaltmak için sürekli ve geniş kapsamlı sürekli bir net servet vergisi tasarlanması gerekmektedir. Bu çalışmada en üst servet gruplarını vergilendirecek ve bölüşüm ilişkilerini emek lehine değiştirecek bir servet vergisi tasarımının nasıl olması gerektiği konusunda ilkeler ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Gelir dağılımı adaletsizliği, servet dağılımı, sınıfsal bölüşüm ilişkileri, net servet vergisi, maliye politikası.

ABSTRACT

Neoliberal policies implemented since the 1980s, and particularly the increasing trend toward financialization, have been key factors in the deepening of income inequality and wealth disparity. During this process, countries have placed greater emphasis on indirect taxes rather than direct taxes in their tax designs. the abolition of net wealth taxes in many countries in the 1990s or the application of wealth taxes at very low rates, the inability to effectively combat tax losses and evasion, and the broad scope of exemptions and exceptions have rendered tax policy ineffective in ensuring fairness in income and wealth distribution. Since 2020, wealth inequality, which has become even more visible with the Covid-19 pandemic, has brought wealth tax discussions to the agenda under names such as “Solidarity Tax.” Although arguments against wealth tax are presented, citing reasons such as discouraging investment and causing capital outflows, many countries are still discussing wealth tax practices. Turkey has also had periods when extraordinary one-off wealth taxes, such as the Wealth Tax, were implemented. However, to reduce growing wealth inequality, a permanent and comprehensive net wealth tax needs to be designed. This study will address the principles of how a wealth tax should be designed to tax the top wealth groups and shift distribution relations in favor of labor.

Keywords: Income inequality, wealth distribution, class division relations, net wealth tax, fiscal policy.